

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra obchodu a cestovního ruchu

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Obchodní podnikání

**Dopady cestovního ruchu na ochranu přírody
a životního prostředí ve zvoleném regionu
CHKO Žďárské vrchy**

Vedoucí diplomové práce:

RNDr. Blažena Gehinová

Autor:

Bc. Richard Šedivý

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Katedra obchodu a cestovního ruchu
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Richard ŠEDIVÝ**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**

Název tématu: **Dopady cestovního ruchu na ochranu přírody a životního prostředí ve zvoleném regionu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Provést analýzu pozitivních a negativních dopadů rozvoje cestovního ruchu na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Analyzovat možnosti partnerství při plánování a rozvoji cestovního ruchu pro chráněnou oblast. Navrhnout formy udržitelného rozvoje cestovního ruchu pro chráněnou oblast.

Metodický postup:

1. Studium odborné literatury
2. Provedení marketingového výzkumu a SWOT analýzy
3. Sestavit strategii udržitelného rozvoje cestovního ruchu

Rámcová osnova:

1. Úvod. 2. Cíl práce a metodika. 3. Literární přehled. 4. Vlastní práce. 5. Zhodnocení. 6. Závěr. 7. Použitá literatura. 8. Přílohy.

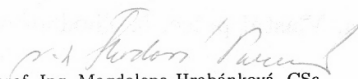
Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **50 - 60 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- Braniš, M.: Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie. Praha: Karolinum, 1999.
Horner, S., Swarbrooke, J.: Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003.
Minář, P. a kol.: Technika, management a marketing v cestovním ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996.
Kiráľová, A.: Marketing destinace cestovního ruchu. Praha: Ekopress, 2003.
Kopp, J. et al: Úvod do regionálního výzkumu. Plzeň: ZČU, 2001.
Kozel, R.: Moderní marketingový výzkum. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006.
Langerová, B.: Kraj Vysočina. Praha: ACR Alfa, 2004.
Moldan, B.: Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí. Praha: Karolinum, 1997.
Rubín, J.: Navštivte národní parky a chráněné krajinné oblasti. Praha: Olympia, 2003.

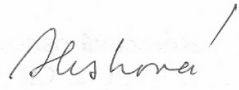
Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Blažena Gehinová**
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání diplomové práce: **15. března 2007**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2008**

prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.

děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentská 13 (6)
370 05 České Budějovice
IČ 600 79 658, DIČ CZ60079658

doc. Ing. Marie Hesková, CSc.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. března 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Dopady cestovního ruchu na ochranu přírody a životního prostředí ve zvoleném regionu CHKO Žďárské vrchy“ vypracoval samostatně na základě vlastních poznatků a použitých literárních zdrojů a pramenů uvedených v přehledu literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 29. srpna 2008

Bc. Richard Šedivý

Poděkování

Děkuji RNDr. Blaženě Gehinové za odbornou pomoc a vedení při zpracování diplomové práce. Dále děkuji Ing. Jaromíru Čejkovi, pracovníku Správy Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, za poskytnutí cenných informací a údajů.

Obsah

1. Úvod	6
2. Cíl práce a metodika	8
2.1 Cíl práce	8
2.2 Metodika práce	8
3. Literární přehled.....	9
3.1 Cestovní ruch	9
3.2 Ochrana přírody a životního prostředí	9
3.3 Destinace cestovního ruchu	11
3.3.1 Destinační management a marketing	11
3.4 Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu	12
3.4.1 Formy trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu	13
3.5 Základní pojmy v oblasti ochrany přírody.....	13
4. Ochrana přírody v České republice	15
4.1 Orgány ochrany přírody v České republice	16
4.1.1 Ministerstvo životního prostředí	16
4.1.2 Rada vlády pro udržitelný rozvoj.....	16
4.1.3 Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.....	17
4.1.4 Česká informační agentura životního prostředí – CENIA.....	17
4.1.5 Česká inspekce životního prostředí	17
4.1.6 Státní fond životního prostředí České republiky	18
5. Českomoravská vrchovina	19
5.1 Kraj Vysočina	19
5.1.1 Cestovní ruch v kraji Vysočina.....	20
5.1.2 Ochrana přírody v kraji Vysočina.....	21
6. Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy.....	22
6.1 Vymezení oblasti	22
6.2 Historie.....	22
6.3 Charakteristika krajiny	23
6.4 Geologický popis	23
6.5 Vodstvo	24
6.6 Fauna a flóra	24
7. Přírodní atraktivita.....	25

7.1 Národní přírodní rezervace Dářko	25
7.2 Národní přírodní rezervace Radostínské rašeliniště	25
7.3 Národní přírodní rezervace Ransko	26
7.4 Národní přírodní rezervace Žákova hora	26
7.5 Přírodní rezervace Čtyři palice	27
7.6 Přírodní památka Devět skal	28
7.7 Přírodní památka Milovské perničky	28
8. Kulturní atraktivity	29
8.1 Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře	29
8.2 Zámek Žďár nad Sázavou	30
8.3 Skanzen Veselý Kopec	30
9. Naučné stezky	32
9.1 Naučná stezka Babín	32
9.2 Naučná stezka Dářko	33
9.3 Naučná stezka Krajem Chrudimky	34
9.4 Naučná stezka Tisůvka – Žákova hora	35
10. Sportovní aktivity	37
10.1 Cykloturistika	38
10.1.1 Místní cyklotrasy	38
10.1.2 Dálkové cyklotrasy	41
10.2 Pěší turistika	41
10.2.1 Turistické trasy	42
10.3 Horolezectví	43
10.3.1 Horolezecké terény	43
10.4 Koupání	44
10.4.1 Rybníky	44
10.5 Běžecké lyžování	45
10.5.1 Běžecké trasy	46
10.6 Sjezdové lyžování	46
10.6.1 Lyžařské areály	47
11. Regiony Žďárských vrchů	49
11.1 Hlinecko	49
11.1.1 Hlinsko	49
11.2 Novoměstsko	51

11.2.1	Nové Město na Moravě.....	53
11.2.2	Jimramov	55
11.2.3	Křižánky.....	56
11.2.4	Sněžné.....	57
11.2.5	Tři Studně	57
11.3	Poličsko.....	58
11.3.1	Borová.....	58
11.4	Žďársko.....	58
11.4.1	Žďár nad Sázavou	59
11.4.2	Svratka	61
11.4.3	Škrdlovice	61
11.4.4	Velká Losenice	62
11.4.5	Havlíčková Borová	62
11.4.6	Krucemburk	63
11.4.7	Ždírec nad Doubravou	64
12. Možnosti partnerství při plánování a rozvoji cestovního ruchu v CHKO		
Žďárské vrchy.....		65
12.1	Vysočina Tourism.....	65
12.2	Mikroregion Hlinecko.....	65
12.3	Svazek obcí Mikroregionu Novoměstsko.....	66
12.4	Mikroregion Poličsko	67
12.5	Mikroregion Žďársko.....	68
12.6	Mikroregion „Pod Peperkem“	68
12.7	Subregion Velké Dářko	69
12.8	Místní akční skupina Zubří země.....	70
12.9	Sdružení krajina	70
13. Trvale udržitelný rozvoj na území CHKO Žďárské vrchy		72
13.1	Konkrétní program MA21 v obci Křižánky	74
13.2	Trvale udržitelný cestovní ruch	75
13.2.1	Formy udržitelného rozvoje cestovního ruchu	76
14. Dopady cestovního ruchu a sportovních aktivit na CHKO Žďárské vrchy		79
14.1	Vlivy cestovního ruchu na složky přírodního prostředí.....	79
14.2	Vliv dopravy na životní prostředí CHKO Žďárské vrchy	79
14.3	Vliv výstavby ubytovacích a stravovacích zařízení na krajinu.....	80

14.4 Kempy, tábořiště	81
14.5 Vliv jednotlivých druhů sportů na ochranu přírody.....	82
14.5.1 Cykloturistika.....	82
14.5.2 Pěší turistika.....	82
14.5.3 Horolezectví.....	83
14.5.4 Koupání a vodní sporty.....	84
14.5.5 Čtyřkolky, crossové motorky.....	84
14.5.6 Běžecké lyžování	85
14.5.7 Sjezdové lyžování	86
14.5.8 Jízda na sněžném skútru	86
14.6 Záměrné poškozování přírodních hodnot	87
15. Marketingový výzkum dotazníkem.....	88
16. Řízený rozhovor	98
16.1 Ubytovací zařízení	98
16.2 Cykloturistika.....	98
16.3 Pěší turistika.....	99
16.4 Horolezectví.....	99
16.5 Vodní sporty, koupání.....	99
16.6 Čtyřkolky, cross motorky	99
16.7 Běžecké lyžování	100
16.8 Sjezdové lyžování	100
16.9 Sněžné skútry	100
16.10 Snowkiting	100
16.11 Informační systém.....	101
16.12 Problémy.....	102
16.13 Pokuty a opatření	102
17. SWOT analýza	103
18. Návrhy opatření ke zlepšení situace.....	109
18.1 Informovanost.....	109
18.2 Cykloturistika a pěší turistika	110
18.3 Jachting a windsurfing	111
18.4 Sjezdové lyžování	111
18.5 Venkovská turistika	112
18.6 Hipoturistika	113

18.7 Ekologická doprava	113
18.8 Destinační management a marketing.....	114
18.9 Navržení opatření z výsledků dotazníků.....	115
19. Závěr	116
20. Summary.....	119
21. Přehled použité literatury a pramenů.....	120
Seznam grafů	
Seznam tabulek	
Seznam příloh	
Přílohy	

1. Úvod

Cestovní ruch je v současnosti nejdynamičtějším ekonomickým a zároveň sociálním fenoménem. Ve světě je považován za odvětví, které přináší významné multiplikační efekty. Má pozitivní, ale také negativní dopady. Mimo tvorby pracovních příležitostí ovlivňuje cestovní ruch významným způsobem i další oblasti, jako jsou tvorba hrubého domácího produktu, příjmy do státního rozpočtu, platební bilanci státu a jeho rozvoj podporuje investiční aktivity. Je také velmi významným faktorem regionálního rozvoje, především pak v zaostalejších oblastech. Negativní dopady cestovního ruchu můžeme spatřovat v poškozování životního prostředí, zejména pak, pokud je provozován v masové formě.

Česká republika tvoří odněpaměti křižovatku evropských kultur. Kulturní charakter českých měst, venkovských sídel a lázeňských míst byl vždy inspirací pro návštěvníky a hosty sjíždějící se do těchto míst ze všech koutů světa. Také v České republice je cestovní ruch velmi významným segmentem ekonomiky. Počet turistů přijíždějících do České republiky neustále vzrůstá. V roce 2000 jich bylo ubytováno v hromadných ubytovacích zařízeních 4 772 794, v roce 2007 pak již 6 680 400 (Český statistický úřad, 2008a). To je ohromný nárůst zhruba o 40 % během sedmi let. Je proto potřeba dbát na ochranu životního prostředí a speciálně chránit ta nejcennější místa, tedy místa výskytu vzácné fauny a flory. Cestovní ruch je zde potřeba provozovat velmi uváženě a samozřejmě také s ohledem na udržitelný rozvoj. Jednomu takovému místu, Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, se diplomová práce věnuje.

Žďárské vrchy lze bez nadsázky označit za nejrozmanitější část Českomoravské vrchoviny se spoustou turisticky zajímavých míst a řadou kulturních památek. Chráněná krajinná oblast zde byla vyhlášena v roce 1970. Hlavním centrem je město Žďár nad Sázavou, které má velký význam z hlediska cestovního ruchu a je bohaté na historické památky. Nejvýznamnější kulturně-historickou památkou je zde bezesporu poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, který je zapsán v seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Mezi velmi navštěvované přírodní památky patří Devět Skal, Tisůvka, Čtyři Palice a další skalní útvary, které jsou přitažlivé především pro horolezce. Žďárské vrchy nabízejí díky své poměrně vysoké nadmořské výšce ideální podmínky nejen pro běžecké, ale také pro sjezdové lyžování.

Zachovat alespoň stávající stav krajiny a životního prostředí je to nejdůležitější, protože Žďárské vrchy jsou jedním z nejhezčích a také nejčistších míst v České

republice. Ne nadarmo se jim přezdívá „Zelené srdce České republiky“. A pokud chceme dalším generacím tuto skvostnou přírodu zanechat, musíme o ni také náležitě pečovat a ochraňovat ji.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je analýza dopadů cestovního ruchu na ochranu přírody a životního prostředí Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Na základě tohoto hlavního cíle byly definovány ještě další dílčí cíle. Jedním z nich je analyzovat možnosti partnerství při plánování a rozvoji cestovního ruchu pro CHKO Žďárské vrchy. Dalšími z dílčích cílů je pak navrhnout formy udržitelného rozvoje cestovního ruchu pro CHKO Žďárské vrchy a vypracovat SWOT analýzu sledovaného území.

2.2 Metodika práce

Diplomová práce se skládá z několika celků. Prvním je *analytická část*. Základním krokem k vypracování diplomové práce bylo studium odborné literatury, která se tématu této práce týká. Navštívena byla knihovna Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Krajská knihovna v Jihlavě, knihovna Vysoké školy polytechnické Jihlava a také Okresní knihovna ve Žďáře nad Sázavou. Samozřejmě byla také návštěva Turistických informačních center ve Žďáře nad Sázavou, v Novém Městě na Moravě a Ekologického informačního centra Krátká u Sněžného. Významným zdrojem informací pro diplomovou práci byl internet.

V druhé, *syntetické části* práce, bylo provedeno vlastní terénní šetření a v rámci něj byl proveden marketingový výzkum dotazníkem a řízený rozhovor s pracovníkem Správy CHKO Žďárské vrchy Ing. Jaromírem Čejkou. V rámci terénního výzkumu byly navštíveny nejvýznamnější kulturní a přírodní památky. Marketingový výzkum dotazníkem probíhal ve dvou největších městech ležících na území CHKO Žďárské vrchy – Žďáře nad Sázavou a Novém Městě na Moravě. Mimo to bylo několik návštěvníků dotazováno u Pílské nádrže a u rybníka Velké Dářko. Návštěvníci byli vybíráni náhodně, celkový vzorek čítá 200 dotazovaných. Důležitou částí diplomové práce bylo provedení SWOT analýzy CHKO Žďárské vrchy. Při jejím zpracování bylo vycházeno z odborné literatury, která poskytla základní teoretický rámec a z vlastního terénního šetření. Další důležitou kapitolou je pak navržení opatření ke zlepšení situace, která vychází jednak z předchozí SWOT analýzy a jednak ze situační analýzy území a terénního šetření.

3. Literární přehled

3.1 Cestovní ruch

V literatuře lze nalézt řadu odkazů na to, že lidé v podstatě cestovali již v dávnověku. Většina autorů se shoduje v tom, že začátky moderního cestovního ruchu je možno hledat nejdříve v 17. a 18. století, a to zejména v cestách šlechticů a tovaryšů za získáním zkušeností (Petrů, Z., Holubová, J., 1994).

F.W. Ogilvie a J.A.Norval (1933) si ve své definici všímají na tehdejší dobu příliš nezduřazňovaného pohledu. Cestovní ruch chápou jako ekonomický jev spojený se spotřebou hmotných i nehmotných statků, hrazených z prostředků získaných v místě trvalého bydliště.

Cestovní ruch je činnost osoby, cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí (mimo místo bydliště), a to na dobu kratší, než je stanovená, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě (definice dle WTO na konferenci v Ottawě, 1991).

Cestovní ruch je komplexní společenský jev jako souhrn aktivit účastníků cestovního ruchu, souhrn procesů budování a provozování zařízení se službami pro účastníky cestovního ruchu včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně – správních aktivit a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Cestovní ruch představuje z ekonomického aspektu souhrn aktivit s cílem prodat služby a zboží, které jsou jako výsledek promítnuté v produktech cestovního ruchu. Produkt cestovního ruchu je nabízen za účelem spotřeby konkrétním účastníkům cestovního ruchu na jedné straně a za účelem tvorby zisku podniku cestovního ruchu na straně druhé. Není potvrzeno, že by cestovní ruch mohl být výlučně jediným determinantem rozvoje ekonomiky určitého státu, ale je zřejmé, že ve vzájemných vazbách multiplikačních efektů podmiňuje akceleraci rozvoje ekonomiky a může sehrát výrazně stimulační úlohu (Hesková, M. et al., 2006).

3.2 Ochrana přírody a životního prostředí

Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména

ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie (Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí).

Ochranou životního prostředí rozumíme činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí nebo se toto znečišťování či poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku (Braniš, M., 1999).

Základním cílem ochrany přírody je tedy aktivní péče o ekosystémy s určitou přírodní rovnováhou, které se podílejí svými funkcemi na kvalitě přírodního a životního prostředí člověka (Mezřický, V., 1986).

Posuzování vlivů na životní prostředí poskytuje orgánům, které jsou příslušné rozhodovat o stavbách, technologiích nebo činnostech, jež mají nebo mohou mít vliv na životní prostředí, odborné podklady pro rozhodování. Jde o institucionalizaci zásady prevence, případně zásady předběžné opatrnosti (Mezřický, V., 2005).

Hlavním subjektem celého systému ochrany životního prostředí je člověk (Moldan, B., 1990).

Zachování ekologické stability i estetické hodnoty krajiny, a to jak zvláště chráněných území, tak „volné“ krajiny, má a bude mít – zejména v budoucnu – stále větší ekonomický význam jednak pro zemědělství a lesní hospodářství, jednak pro rekreaci, cestovní ruch a rozvoj obcí (Moldan, B., 1997).

Vlastnosti, charakter, kvalita přírodního prostředí přímo cestovní ruch a jeho rozvoj ovlivňují; cestovní ruch se v přírodním prostředí realizuje a tím na ně zpětně působí. Tato vazba vede k tomu, že obě složky vzájemně úzce souvisejí a jedna na druhou má bezprostřední vliv (Böhm, A., 1980).

Chráněná území netvoří celou přírodu, ale jen její malou část, a ta by bez rozumné ochrany okolní nechráněné přírody časem zanikla (Mezřický, V., 1986).

Životní prostředí člověka lze vymezit jako souhrn všech složek hmotného světa, které působí relativně bezprostředně na člověka jako jedince nebo celou společnost. Subjektem životního prostředí je lidská společnost, objektem životního prostředí je pak souhrn všech částí určitého prostoru, přičemž se berou v úvahu jak složky přírodní, tak i útvary vytvořené člověkem (Madar, Z., 1973).

Nápor návštěvníků je v chráněných krajinných oblastech nutno soustředit do vybraných míst, která je potřeba pro cestovní ruch řádně vybavit, vybudovat v jejich okolí procházkové cesty a atraktivní místa pro zachycení návštěvníků. Je nutno zabránit

výstavbě rozptýlených ubytovacích kapacit, které znamenají devastaci přírody nejen při výstavbě, ale i při provozu (Hadač, E., 1983).

Zachování přijatelného životního prostředí pro budoucí generace spočívá především v inteligentním používání dostupných nebo vyvíjejících se technik s cílem uzpůsobit antropogenní vlivy v souladu s životním prostředím a odstranit již vzniklé škody (Häberle, G., 2003).

3.3 Destinace cestovního ruchu

Destinace vznikají zpravidla z regionů se silným potenciálem cestovního ruchu, tvořených ubytovacími kapacitami, podniky infrastruktury, cestovními kanceláři, informačními centry a dalšími podnikatelskými i nepodnikatelskými subjekty (Hesková, M. et al., 2004).

Destinace je představována svazkem různých služeb koncentrovaných v určitém místě nebo oblasti, které jsou poskytovány v návaznosti na potenciál cestovního ruchu (atraktivitu) místa nebo oblasti (Palatková, M., 2006).

Destinace cestovního ruchu je v užším smyslu chápána jako cílová oblast v daném regionu, typická významnou nabídkou atraktivit CR a infrastruktury CR (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Destinace cestovního ruchu je podle organizace WTO definována jako „místo s vhodnými atraktivitami ve spojitosti se zařízeními a službami cestovního ruchu, které si účastník cestovního ruchu nebo skupina zvolil pro návštěvu“ (WTO, 1991).

Destinace cestovního ruchu je přirozený celek, který má z hlediska podmínek rozvoje cestovního ruchu jedinečné vlastnosti, odlišné od jiných destinací. Jde o místo s atraktivitami a s nimi spojenými zařízeními a službami cestovního ruchu, které si účastník cestovního ruchu vybírá pro svou návštěvu (Kirářová, A., 2003).

3.3.1 Destinační management a marketing

Destinační management a marketing představuje soubor činností na vybraných úrovních řízení a koordinace, strategické plánování, různé formy spolupráce na úrovni mikroregionů a regionů, využívání podpůrných fondů (Hesková, M., et al., 2004).

Destinační management je soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v dané destinaci (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Managementem destinace se rozumí soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v destinaci za účelem dosažení jeho udržitelného rozvoje a zachování konkurenceschopnosti na trhu (Kiráľová, A., 2003).

Profesionální uplatňování destinačního managementu a marketingu při řízení regionů a mikroregionů předpokládá aplikace diversifikačních strategií s využitím regionálního potenciálu pro rozvoj nabídky produktů cestovního ruchu (Hesková, M., et al., 2004).

3.4 Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu

Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by bylo ohroženo splnění potřeb generací příštích, a aniž by se to dělo na úkor jiných národů (zpráva Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj, 1992).

Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů (Zákon č. 17/1992 Sb. o životním prostředí, § 6).

Základním principem udržitelného rozvoje cestovního ruchu je myšlenka přístupnosti cestovního ruchu všem, kteří mají zájem se na něm podílet, ale zároveň jsou přijímána opatření k zachránění a proti ničení nejvýznamnějších kulturních a přírodních atraktivit (Malá, V., 2000).

Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu lze definovat jako zajišťování potřeb účastníků cestovního ruchu takovým způsobem, který pomáhá rozvoji území, s přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot a vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti, aniž by ohrozil uspokojení potřeb budoucích generací (definice dle Ministerstva pro místní rozvoj České republiky, 2007).

Rozvoj turistiky musí být založen na kritériích udržitelnosti, což znamená, že musí být ekologicky únosný v dlouhodobé perspektivě, ekonomicky životaschopný, ale i eticky a společensky vyhovující místním komunitám. Udržitelný rozvoj je řízený proces, který zahrnuje globální řízení všech zdrojů tak, aby byla uchována jejich životaschopnost, a tudíž byl uchován i kulturní a přírodní kapitál (konference o udržitelné turistice, 1995).

3.4.1 Formy trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu

Obecně pod pojmem venkovský cestovní ruch zahrnujeme rekreační formu cestovního ruchu, spojenou s pobytem ve venkovském prostředí a se snahou účastníků maximálně pobývat ve volné přírodě (Čertík, M., 2000).

Agroturistika je užším pojmem než venkovský cestovní ruch a je jeho součástí. Agroturistika předpokládá spojení specifické činnosti agropodnikatelů a zemědělských podniků s uspokojováním rekreačních a dalších potřeb účastníků cestovního ruchu (Orieška, J., 1999).

Agroturismem rozumíme turistické nebo rekreační pobyty na venkově na rodinných farmách, jejichž hlavní náplní je poznávání alternativního způsobu života v blízkém kontaktu s přírodou, přímá spoluúčast na zemědělských činnostech a aktivní odpočinek, pěší turistika a cykloturistika, poznávání původních technik výroby potravin, jízda na koni, chov hospodářských zvířat, krocení zvířat apod. (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

Ekoturistika je takovým druhem turistiky, při které musí subjekty cestovního ruchu přírodu jako zdroj pro tvorbu svého zisku nejen chránit, ale také zde musí část svých zisků reinvestovat, tj. použít je k obnově přírodních zdrojů. Ekoturistiku tak nelze redukovat pouze na pobyt v ekologicky neporušené přírodě (národní parky, chráněná území) (Čertík, M., 2000).

Účastníci ekoturismu jsou motivováni využitím chráněných výtvarů přírody, přírodních rezervací, kulturních památek a akcí, národních parků, dalších přírodních aktivit, souhrnně biosféry a antroposféry¹ tak, aby nebyly cestovním ruchem nadměrně narušovány (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

3.5 Základní pojmy v oblasti ochrany přírody

Chráněná krajinná oblast (CHKO) je rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky utvářeným reliéfem, s významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, popř. s dochovanými památkami historického osídlení. CHKO jsou vyhlášovány nařízením vlády. K 1.1.2003 bylo v Česku 24 chráněných krajinných oblastí. V terénu jsou označeny zelenými tabulemi a nápisem Chráněná krajinná oblast (a názvem).

¹ Podle slovníku cizích slov: člověkem modelované životní prostředí.

Národní přírodní rezervace (NPR) je menší území mimořádných přírodních hodnot, kde na typický reliéf a typickou geologickou stavbu jsou vázány ekosystémy význačné nebo unikátní v národním, popř. mezinárodním měřítku. Území v této kategorii vyhláší Ministerstvo životního prostředí. V terénu jsou označeny zelenou tabulí s velkým státním znakem a nápisem Národní přírodní rezervace

Přírodní rezervace (PR) je menší území se soustředěním přírodních hodnot s ekosystémy typickými a významnými pro danou geografickou oblast. Území v této kategorii vyhláší příslušný krajský úřad nebo správa CHKO v oblasti své působnosti. V terénu jsou označeny zelenou tabulí s malým státním znakem a nápisem Přírodní rezervace.

Národní přírodní památka (NPP) je přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický nebo geomorfologický výtvar, naleziště nerostů, zkamenělin nebo vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů v částech ekosystémů, s národním i mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem. Území v této kategorii vyhláší Ministerstvo životního prostředí ČR. V terénu jsou vyznačeny zelenou tabulí s velkým státním znakem a nápisem Národní přírodní památka.

Přírodní památka (PP) je přírodní útvar zpravidla menší rozlohy, zejména geologický nebo geomorfologický výtvar či naleziště vzácných přírodnin v částech ekosystémů s místním ekologickým, vědeckým nebo estetickým významem. Území v této kategorii vyhláší krajský úřad nebo správa CHKO v obvodu své působnosti. V terénu jsou vyznačeny zelenou tabulí s malým státním znakem a nápisem Přírodní památka (Rubín, J., 2003).

4. Ochrana přírody v České republice

Ochrana přírody má v České republice dlouhou tradici. Prvními přírodními rezervacemi v Evropě byly jihočeské pralesy Hojná Voda a Žofínský prales v Novohradských horách, zřízené v roce 1938. První rezervace na Moravě byla zřízena v roce 1909 a jde o prales na Javořině v Bílých Karpatech. Velkoplošná chráněná území začala vznikat mnohem později. Prvním národním parkem na území České republiky byl Krkonošský národní park (1963), první chráněnou krajinou oblasti pak Český ráj (1955).

V České republice určuje základní pravidla zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny. Doplnuje jej prováděcí vyhláška Ministerstva životního prostředí ČR č. 395/1992 Sb. Dne 10. července byl odeslán k projednávání ve vládě návrh novely zákona o ochraně přírody a krajiny, kterým se mění původní zákon č. 114/1992 Sb. Tato novela nabývá účinnosti dne 1. března 2009.

V zákoně existují 2 druhy ochrany – obecná a zvláštní neboli speciální. Obecná ochrana zabezpečuje péči o veškeré živočišné a rostlinné druhy nebo o území jako celek. Zvláštní ochrana se zabývá druhy či územími zvýšeného ochrannářského zájmu. Znamená to tedy, že obecná druhová ochrana, jak vyplývá z obou výše uvedených předpisů, je zajišťována ochranou všech druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Chráněny jsou jak před záměrným, tak také mimovolným ničením, před poškozováním i odchytem, který by mohl vést k jejich ohrožení nebo narušení rozmnožovacích schopností. Zvláštní druhová ochrana zaměřuje svou pozornost na druhy rostlin a živočichů, které jsou nějakým způsobem ohrožené nebo vzácné, popřípadě jsou mimořádně významné z vědeckého nebo z kulturního hlediska. Zvláště chráněné druhy a jejich skupiny jsou řazeny do speciálních seznamů. Tyto seznamy lze nalézt v příloze č. 2 vyhlášky č. 395/1995 Sb.

Co se týká zvláštní druhové ochrany přírody a krajiny, tak síť zvláště chráněných území tvoří v České republice šest základních kategorií. Veškerá zvláště chráněná území se neformálně člení na území velkoplošná a maloplošná. Mezi velkoplošná zvláště chráněná území patří národní parky a chráněné krajinné oblasti. Maloplošná zvláště chráněná území potom reprezentují národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky.

Na území ČR jsou dosud vyhlášeny čtyři národní parky – České Švýcarsko, Krkonošský, Podjíví a Šumava. Celkově tvoří pouze 1,8 % rozlohy ČR.

V současné době je v kategorii CHKO chráněno 25 území, přičemž je započítán NP a CHKO Šumava. Celkový podíl CHKO na rozloze České republiky činí 13,8 % (Vystoupil, J. a kol., 2003). Největší Chráněnou krajinnou oblastí je CHKO Beskydy s rozlohou 1 160 km², nejmenší CHKO Blaník s rozlohou 41 km² (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2008).

4.1 Orgány ochrany přírody v České republice

4.1.1 Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí (MŽP) bylo zřízeno 19. prosince 1989 zákonem ČNR č. 173/1989 Sb. k 1. lednu 1990 jako ústřední orgán státní správy a orgán vrchního dozoru ve věcech životního prostředí.

MŽP je ústředním orgánem státní správy pro ochranu přirozené akumulace vod, ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti podzemních a povrchových vod, ochranu ovzduší, ochranu přírody a krajiny, ochranu zemědělského půdního fondu, pro posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu a jiné.

K zabezpečení a kontrolní činnosti vlády České republiky MŽP koordinuje ve věcech životního prostředí postup všech ministerstev a ostatních ústředních orgánů státní správy České republiky.

V rámci MŽP existuje několik odborů, například Odbor politiky životního prostředí, Odbor environmentálního vzdělávání, Odbor péče o krajinu, Odbor zvláště chráněných území atd.

Mezi resortní organizace MŽP patří mimo jiné Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, dále CENIA – česká informační agentura životního prostředí, Česká inspekce životního prostředí, Státní fond životního prostředí ČR atd. MŽP také provozuje portál životního prostředí, kde se nacházejí fakta, data a aktuální informace týkající se oblasti životního prostředí České republiky.

4.1.2 Rada vlády pro udržitelný rozvoj

Rada vlády pro udržitelný rozvoj byla zřízena usnesením vlády č. 778 ze dne 30. července 2003 jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády České republiky pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení.

Činnost Rady se zaměřuje především na zpracování Strategie udržitelného rozvoje ČR a její aktualizaci, zpracování situačních zpráv s vyhodnoceným souborem indikátorů udržitelného rozvoje, metodickou koordinaci koncepčních dokumentů.

4.1.3 Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) je organizační složkou státu zřízenou Ministerstvem životního prostředí v roce 1995. Jejím hlavním posláním je péče o přírodu a krajinu na území České republiky.

Předmětem činnosti organizace je mimo jiné vedení ústředního seznamu ochrany přírody a centrální dokumentace ochrany přírody, vedení Fondu pozemků ve zvláště chráněných územích, zajišťování inventarizačních průzkumů a plánů péče o chráněná území, odborná, vědeckovýzkumná a znalecká činnost a šíření informací v oblasti ochrany přírody, dále uskutečňování opatření k ochraně přírody, krajiny a přírodního dědictví, mezinárodní spolupráce v ochraně přírody atd.

4.1.4 Česká informační agentura životního prostředí – CENIA

CENIA byla zřízena k 1.4.2005 na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. Vyprofilovala se z Českého ekologického ústavu. Funguje jako státní příspěvková organizace Ministerstva pro životní prostředí.

Hlavním úkolem agentury CENIA je poskytování informací z oblasti životního prostředí tak, aby pro všechny občany České republiky byl zajištěn přístup k nim v souladu se zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.

4.1.5 Česká inspekce životního prostředí

Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) byla zřízena v roce 1991 zákonem ČNR č. 282/1991 Sb. o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa. ČIŽP je samostatnou organizační složkou státu zřízenou Ministerstvem životního prostředí ČR.

ČIŽP vykonává svou činnost v pěti hlavních oblastech: oblast ochrany ovzduší, ochrany vod, odpadového hospodářství, ochrany přírody apod. Hlavní náplní činnosti ČIŽP jsou kontroly, šetření a revize na konkrétních místech.

4.1.6 Státní fond životního prostředí České republiky

Státní fond životního prostředí České republiky (SFŽP ČR) byl zřízen a jeho činnost je legislativně upravena zákonem č. 388/1991 Sb., na který navazují další prováděcí předpisy. Pod SFŽP ČR působí Rada Fondu, kterou jmenuje ministr životního prostředí jako svůj poradní orgán. Rada Fondu posuzuje zejména zásadní otázky tvorby a užití prostředků Fondu.

SFŽP ČR je specificky zaměřenou institucí a je významným finančním zdrojem při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí. Je též zprostředkujícím orgánem pro část Operačního programu Infrastruktura a od roku 2007 pro Operační program Životní prostředí.

5. Českomoravská vrchovina

Českomoravská vrchovina je rozsáhlé pohoří bez zřetelné hřebenovité linie rozkládající se podél bývalé zemské hranice mezi Čechami a Moravou sahající od jihočeských rybníků až k okraji Hané. Je nejrozsáhlejší horopisnou oblastí České republiky s rozlohou 11 750 km². Spolu s Šumavou patří k nejstarším pohořím Českého masívu.

Typickým reliéfem jsou zde mírně zvlněné terény, ojediněle se zvedají vyšší vrcholy, jejichž výšky dosahují přes 700 m a zcela ojediněle i přes 800 m. Střední nadmořská výška je 512 m. Nejvyšším vrcholem Českomoravské vrchoviny je Javořice (837 m n.m.) v Jihlavských vrších. Druhým nejvyšším bodem je Devět skal (836 m n.m.) v Žďárských vrších.

Českomoravskou vrchovinou prochází hlavní evropské rozvodí mezi řekami Doubravou, Sázavou, Chrudimkou a Želivkou na straně jedné, a Svratkou, Oslavou, Jihlavou, Rokytnou a Dyjí na straně druhé. Je zde spousta rybníků, které byly zakládány v 15. století, původně k pohonu hamrů. Dnes je většina rybníků využívána rekreačně – Velké Dářko, Medlov, Sykovec, Milovy. Vysočina má také několik přehradních nádrží, které jsou využívány jednak k chovu ryb, ale také k rekreaci.

Převážná část Českomoravské vrchoviny leží v mírně teplé klimatické oblasti s průměrnou roční teplotou 6-8 stupňů Celsia a se srážkami kolem 600 mm. Vyšší polohy, zejména Žďárské a Jihlavské vrchy, jsou daleko chladnější než zbytek území. Jsou zde proto dobré podmínky pro zimní rekreaci a sporty.

5.1 Kraj Vysočina

Celé území kraje Vysočina se rozkládá v geomorfologické oblasti Českomoravská vrchovina. Sousedí s krajem Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským a jeho hranice se nedotýká státní hranice ČR. Kraj Vysočina vznikl pod názvem Jihlavský kraj. Ke změně názvu došlo v roce 2001. Znak kraje je rozdělen na čtyři pole. V nich jsou kromě ježka jakožto symbolu krajského města a jeřabin, symbol kraje Vysočina, ještě i historické symboly dvou zemí koruny české. Jsou jimi moravská orlice a český lev. Je tomu tak proto, že přes Vysočinu prochází historická hranice mezi Čechami a Moravou.

Poloha kraje Vysočina je poměrně výhodná. Území kraje protíná hlavní střeoevropská osa Berlín – Praha – Vídeň, která je součástí hlavní komunikační spojnice severní Evropy a Skandinávie s jihovýchodní Evropou.

Rozlohou 6 796 km² (od 1.1.2005) je kraj Vysočina územím s nadprůměrnou velikostí, pouze čtyři kraje mají větší plošnou velikost. K 31.3.2008 měla Vysočina 514 146 obyvatel. K 31.12.2006 byla hustota zalidnění 75 obyvatel km², což byl 3. nejnižší údaj ze všech krajů ČR (Český statistický úřad, 2008b).

5.1.1 Cestovní ruch v kraji Vysočina

V mezikrajovém srovnání má kraj Vysočina zejména pro svou polohu některá specifika. Toto území má již zmiňovanou nezanedbatelnou tranzitní funkci. Řada turistických atraktivit je dosažitelná již v rámci denní návštěvnosti, zejména pro rakouské návštěvníky. Výhodou pro rozvoj cestovního ruchu je i velmi dobré životní prostředí a neporušená příroda, která je jedna z nejzachovalejších v České republice. Kraj nabízí dobré příležitosti k letní a zejména zimní turistice.

Mezi silné stránky kraje, v souvislosti s cestovním ruchem a jeho rozvojem, patří, kromě výše zmiňovaných, také nabídka turisticky velmi zajímavých atraktivit a kulturních památek, jako jsou Telč, Zelená Hora, Jihlava apod. Další silnou stránkou kraje Vysočina je velké množství kvalitně značených turistických cest, poměrně hustá síť zprostředkovatelů turistických služeb a v neposlední řadě také významné sportovní akce. Nejvýznamnější z nich je Zlatá lyže Vysočiny, konaná každý rok v prosinci v Novém Městě na Moravě.

I přes toto všechno se cestovnímu ruchu v kraji Vysočina tolik nedaří. Hlavním důvodem jsou stále nedostatečné a ne vždy na vyšším standardu poskytované ubytovací služby, nedostatečné informační služby a systémy, zatím málo turistických programů s komplexním zajištěním služeb, malý podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu v celostátním i evropském srovnání a také nedostatek financí potřebných k opravě a udržování historických památek. S tím souvisí také možné ohrožení image oblasti.

Potenciální rozvojové možnosti do budoucna je možné spojovat zejména s dnes žádanými formami klidné a ekologicky čisté pobytové turistiky na naprosté většině území kraje, dnes reprezentované povětšinou chatařením a chalupařením na vesnicích, které je velmi žádané. Zdravé pobyty na Vysočině je nutné považovat za jednu z hlavních rozvojových deviz regionu, na níž lze stavět významnou část budoucí vize.

Na Vysočině bylo za 1. čtvrtletí roku 2008 ubytováno v hromadných ubytovacích zařízeních 73 564 hostů, což je v mezikrajovém srovnání České republiky 3. nejnižší údaj, méně hostů má jen Ústecký a Pardubický kraj. Z tohoto počtu bylo jen 9 971 nerezidentů, což je vůbec nejméně ze všech krajů České republiky (Český statistický úřad, 2008c). To svědčí skutečně o tom, že je Vysočina stále velmi málo navštěvovanou oblastí, zejména potom, pokud jde o zahraniční klientelu. Na jedné straně je to dobře, protože nedochází k devastaci přírody a znečišťování ovzduší, na straně druhé však cestovní ruch přináší nemalé zisky místním podnikatelům a dalším subjektům cestovního ruchu.

5.1.2 Ochrana přírody v kraji Vysočina

Pozornost ochrany přírody je v současnosti věnována především jednotlivým vybraných lokalitám nelesního charakteru. V kraji Vysočina bylo k 31.12.2006 registrováno 167 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ). Nejvíce jich leží na území okresu Žďár nad Sázavou – 53. Na území kraje Vysočina se také rozkládají podstatné části dvou chráněných území – CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory, které tvoří 8,8 % celkové rozlohy kraje.

Péči o chráněná území v kategoriích národní přírodní památka a národní přírodní rezervace zajišťují od roku 2005 Správy CHKO. Krajský úřad v roce 2006 vynaložil na péči o MZCHÚ v kategoriích přírodní památka a přírodní rezervace téměř 4,4 mil. Kč (Kraj Vysočina, 2007).

6. Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy

6.1 Vymezení oblasti

Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy byla vyhlášena výnosem Ministerstva kultury ČSSR č.j. 8908/70-II/2, ze dne 25.5.1970 na území okresů Žďár nad Sázavou, Havlíčkův Brod, Chrudim a Svitavy. Její rozloha činí 70 940 ha (709,4 km²), z toho se cca 465 km² nachází na území okresu Žďár nad Sázavou a část o rozloze cca 250 km² na území okresů Havlíčkův Brod, Chrudim a Svitavy. Hranice této chráněné krajinné oblasti tvoří zhruba čtyřúhelník. 46 % území CHKO zaujímají lesy, zastoupené zejména ve vyšší centrální části území, 44 % tvoří zemědělský půdní fond, 1,9 % vodní plochy, 0,9 % zastavěné plochy a 5,5 % ostatní plochy. CHKO se rozkládá v nadmořských výškách od 490 metrů do 836,3 metrů (nejvyšší vrchol Devět skal).

Nejsevernější bod oblasti (49°47'17'' s.š.; 15°49'21'' v.d.) leží u křižovatky ulic na severovýchodním okraji obce Trhová Kamenice. Nejjižnější bod (49°30'50'' s.š.; 15°58'04'' v.d.) nalezneme v zákrutu říčky Oslavy, 1 km severozápadně od obce Sazomín. Nejzápadnější bod (49°38'50'' s.š.; 15°46'17'' v.d.) se nachází v zákrutu silnice, 1 km severozápadně od obce Havlíčkova Borová. Nejvýchodnější bod (49°42'19'' s.š.; 16°13'42'' v.d.) leží na východním okraji obce Jimramov (Správa Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, 2007).

6.2 Historie

Na území Českomoravské vrchoviny, Žďárských vrchů a Železných hor docházelo k osidlování již v pravěku. Dokazují to například keltské oppidum v Hradišti u Nasavrk nebo slovanské hradiště v údolí Loučky. Žďárské vrchy představují velmi pěkný příklad ovlivňování krajiny člověkem. Ještě kolem roku 1100 popisuje Kosmas ve své kronice rozsáhlý hraniční hvozd, který se táhne na pomezí Čech a Moravy. Krajina byla v té době zalesněna z více než 90% a tímto pralesem vedlo jen několik stezek. Roku 1252 byl na tzv. Libické stezce založen žďárský klášter, který se stal centrem kolonizace oblasti. Žďářením byla krajina přeměňována pro zemědělské hospodaření. Nejdéle zůstala neosídlena klimaticky drsnější střední část Žďárských vrchů. Trvalá sídla tu byla založena až v 18. století.

V 19. století dochází jako v jiných částech zemí Koruny české k rozvoji průmyslu a obchodu. Je to spojeno také s budováním železničních tratí. V době národního obrození

vychází z této oblasti význační buditelé, jako například Karel Havlíček Borovský. Tvoří zde řada malířů, mezi nimi například Jindřich Prucha, za připomenutí stojí známý cyklus „Kameniček“ Antonína Slavíčka. Z Nového Města na Moravě pocházejí významní sochaři Jan Štursa a Vincenc Makovský.

6.3 Charakteristika krajiny

Oblast je charakterizována pahorkatým reliéfem s mělkými, širšími údolími, s mírnými svahy a se zaoblenými vrcholy. Tyto zaoblené terénní tvary jsou výsledkem milióny let trvající denudace². Nápadným morfologickým znakem zdejší krajiny jsou tzv. kazatelny – žulové skalní útvary, vysoké v průměru asi 20 metrů. Tyto skalní formy jsou pro zdejší horstvo tak typické, že pro ně odborná literatura používá označení „žďárský typ reliéfu“. Z nich jsou nejznámější Devět skal (nejvyšší vrchol Žďárských vrchů – 836 m n.m.), Malínská skála (812 m n.m.), Čtyři palice (730 m n.m.), Tisůvka (792 m n.m.).

Posláním chráněné krajinné oblasti je zachování harmonicky vyvážené kulturní krajiny s významným zastoupením přirozených ekosystémů. V jejím krajinném rázu, formovaném od středověké kolonizace někdejšího pomezí hvozdu, se pod zalesněnými hřbety Žďárských vrchů prolínají pole a louky s osnovou dřevinné vegetace, malebně začleňující rybníky i venkovské osídlení s prvky horácké lidové architektury. Významným fenoménem chráněného území je voda. K nejcennějším segmentům náleží zejména rašeliniště a další mokřadní společenstva. Typickým krajinným prvkem oblasti jsou rovněž rulové skalní útvary vytvořené na zalesněných hřbetech Žďárských vrchů a mozaika rozptýlené dřevinné vegetace s remízky a kamenicemi.

6.4 Geologický popis

Geologicky patří oblast Žďárských vrchů k různým jednotkám krystalinika. Území je budováno převážně krystalickými horninami – rulami, svory, křemenci, vyskytují se zde i dvojslídlné ortoruly, migmatity, fylity s vložkami amfibolitů, pyroxenických křemenců a krystalických vápenců. Na severozápadě území jsou pískovce a slínovce svrchní křídly. V tzv. ranském masívu mezi Starým Ranskem a Havlíčkovou Borovou se

² Podle slovníku cizích slov: obnažování podložních pevných hornin

vyskytují hadce a hlubinné vyvřeliny - gabra a peridotity. Zvětráváním podložních hornin moldanubika, starých asi miliardu let, vznikly rudy železa, které se zde v minulosti těžily. Převládající ploché tvary představují zbytek zarovnaného povrchu ze starších třetihor, po tektonickém zdvihu v mladších třetihorách (zhruba před patnáctimiliony lety) se zintenzivnila říční eroze. Vznikl tak pestřejší reliéf zaoblených vrcholů s mírnými svahy a protáhlých hřbetů oddělených rozevřenými údolními.

6.5 Vodstvo

Oblast je významným rozvodím, z něhož část vod odtéká řekami Chrudimkou, Doubravou a Sázavou do Severního moře, část pak Svratkou, Fryšávkou a Oslavou do Černého moře. Lesní porosty spolu s rašeliništi zachycují velké množství srážkové vody a uvolňují ji rovnoměrně. To má příznivý vliv na průtoky řek, které jsou v průběhu roku vyrovnané. Příznivý stav vody je ovlivňován řadou rybníků. Největší z nich jsou rybníky Velké Dářko (205 ha), Veselský rybník (70 ha) a Matějovský rybník (65 ha). Z menších rybníků jsou k rekreačním účelům využívány např. Medlov, Sýkovec a Milovský rybník. Jako důležitá pramenná oblast řeky Sázavy, Chrudimky, Oslavy a Svratky a jejich přítoků byly Žďárské vrchy vyhlášeny v roce 1979 za chráněnou oblast přirozené akumulace vod.

6.6 Fauna a flóra

Žďárské vrchy jsou pozoruhodné z botanického hlediska. Rostliny a jejich seskupení vtiskují této oblasti charakteristický ráz. Vyskytují se zde vzácné a chráněné druhy rostlin, jako je např. vstavač májový, všivec lesní i bahenní, šafrán bělokvěť, měsíčnice vytrvalá, rosnatka okrouhlohlístá, kosatec žlutý, oměj šalamounek, pětiprstka žežulník nebo vemeník dvoulistý.

Celé území je více než z poloviny zalesněno, v současné době zejména smrkovými monokulturami a jen na menších plochách se dochovala přirozená společenstva submontánního a montánního lesa. Výskyt živočichů je ovlivněn zdejším prostředím (ekologickými podmínkami). Vyskytuje se zde jelení zvěř, rozšířená je srnčí a černá zvěř. Žijí zde kuny, jezevci a bohatá je i avifauna³.

³ Podle slovníku cizích slov: popis ptačí zvěře v určité oblasti.

7. Přírodní atraktivity

Žďárské vrchy nabízejí nespočet přírodních atraktivit. Je to také to nejvzácnější, co mohou svým návštěvníkům nabídnout. Ty největší a nejvýznamnější památky jsou označeny za zvláště chráněná území. Uveden je zde výčet jen několika z nich, seřazených podle významu ochrany přírody.

7.1 Národní přírodní rezervace Dářko

Na území téměř 65 ha jižně od obce Radostín se rozkládá nejrozsáhlejší rašeliniště Českomoravské vrchoviny. Národní přírodní rezervace Dářko byla vyhlášena roku 1933.

Rašeliniště je typu přechodového vrchoviště, v němž se ojediněle zachovala rašeliništní společenstva s porostem borovice blatky a výskytem řady chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Lze zde najít vzácnou masožravou rostlinu rosnatku okrouhlostou, zábělník bahenní nebo vrbu rozmarýnolistou. Na rašeliniště je též vázán výskyt řady bezobratlých živočichů, především nekonečné množství motýlích druhů.

Dnešní území rezervace bylo kolem roku 1480 ovlivněno založením rybníka Velké Dářko a haťové cesty procházející po dnešní východní hranici rezervace. Oblast je okrajově zpřístupněna naučnou stezkou ochrany přírody Dářko.

7.2 Národní přírodní rezervace Radostínské rašeliniště

Na plochém rozvodí s rozvětvením vod do řek Sázavy a Doubravy asi 1 km od obce Radostín vzniklo rašeliniště s výměrou asi 35 ha s hloubkou rašelinných vrstev až 3,26 metrů. Území je součástí druhého největšího rašelinného ložiska „Březina“. Ochrana území zde byla zřízena dne 17. června 1987.

Cílem ochrany je zachování význačného ekosystému rašeliniště s charakteristickými společenstvy a výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. Na hlubokých rašelinách roste převážně borovice lesní a její kříženci s borovicí blatkou, smrk ztepilý a bříza pýřitá. Bylo zde zjištěno 350 druhů motýlů, např. modrásek stříbroskrvný nebo okáč stříbrotoký. Nachází se zde vzácná píďalka prameništní. Jen na čtyřech místech Moravy je potvrzen výskyt vážky čárkované a Radostínské rašeliniště je jedním z nich. Hojnější jsou zde obojživelníci, zejména ropucha obecná,

běžnými druhy plazů jsou ještěrka živorodá a slepýš křehký. Hnízdí zde mimo jiné datel černý, pušтік obecný, bekasina otavní, bramboráček hnědý, pěvuška modrá a ťuhýk obecný (Evropsky významné druhy živočichů v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, 2005).

NPR Radostínské rašeliniště zahrnuje také část rybníka Malé Dářko a kolem jižní hranice rezervace prochází naučná stezka Dářko.

7.3 Národní přírodní rezervace Ransko

Rozsáhlý komplex Ranského masivu se rozkládá na území o výměře 695 ha asi kilometr od obce Žďírec nad Doubravou. Národní přírodní rezervace Nové Ransko byla zřízena dne 27. ledna 1997.

Cílem ochrany je zachování jedinečné mozaiky ekosystémů Ranského masivu se společenstvy prameništích a potočních jasanových olšin, jedlobučin a hadcových borů. V lesních porostech jsou zastoupeny populace borovice lesní, buku, jasanu, olší a smrku. Na jaře na zamokřených místech vykvétají mnohahektarové koberce bledule jarní, dále tu roste řeřišnice trojlistá a lýkovec jedovatý. Vlhčí místa jsou biotopem⁴ čolka horského, skokana hnědého, ropuchy obecné a rosničky zelené. Hnízdí zde jestřáb lesní, sýc rousný, datel černý a další. Lze zde zahlédnout i lasici hranostaj a jezevce lesního (Evropsky významné druhy živočichů v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, 2005).

Východní hranici NPR Ransko kopíruje místní cyklostezka číslo 4122, která vede z Přibyslavi do Krucemburku.

7.4 Národní přírodní rezervace Žákova hora

Původní přírodní rezervace zde byla vyhlášena již v roce 1933. V roce 1990 byla rozšířena na plochu 38,1 ha, v roce 1992 přehlášena jako národní přírodní rezervace Žákova hora.

Žákova hora se vypíná do výšky 810 m.n m. Patří mezi 145 význačných vrchů na území České republiky, na kterých jsou zřízeny trigonometrické body. Do systému je zařazen pod číslem 431 – Žákova hora. Poprvé byla Žákova hora zařazena do měřičské sítě při triangulačních měřeních pro účely katastrálního mapování v roce 1821 – 1864. První mapa, kde byl tento bod vyznačen, je katastrální mapa obce Cikháj z roku 1835.

⁴ Podle slovníku cizích slov: životní prostředí určitého organismu na určitém stanovišti.

Prales na Žákově hoře je největším a nejzachovalejším zbytkem lesů přirozené skladby nejen ve Žďárských vrších, ale na celé Českomoravské vrchovině. Lesní společenstva patří především ke květnatým bučinám, méně se uplatňují smrkové bučiny, případně další lesní typy. Převládající dřevinou je buk lesní, dále javor klen a javor mlč. Na kmenech stromů lze spatřit různé druhy chorošů, vzácný kotrč kadeřavý, v dutinách stromů hnízdí datel černý, strakapoud velký, různé druhy sýkor. O Žákově hoře se zachovala řada pověstí a pověrečných povídek. Tradice „Otvírání studánek“ zde byla obnovena 5. května 1976.

Přes Žákovu horu vede jedna z naučných stezek Tisůvka – Žákova hora – Cikháj, která se tématicky zabývá ochranou přírody.

7.5 Přírodní rezervace Čtyři palice

Čtyři palice jsou jednou z dominant CHKO Žďárské vrchy. Nachází se na území o rozloze 37,2 ha asi 17 km severovýchodně od města Žďár nad Sázavou. Zajímavá lokalita byla vyhlášena k ochraně v roce 1990, nyní jsou Čtyři palice přírodní rezervací.

Jedná se o skalní útvar, který připomíná čtyři zakleté zkamenělé postavy. Tvoří jej tři mohutné skalní bloky, které dostaly názvy Čtyřpaličatá skála, Děvín a Tvrz, na něž navazuje nižší hřeben Opomenutá. Čtyřpaličatá skála dosahuje délky 50 metrů, výšky stěny až 33 metrů. Podle puklin jsou na jejím vrcholu zformovány čtyři výrazné bloky, lidově nazývané „palice“, které se jmenují Sfinga, Kobyla, Paličák a Bašta. Na temeni stěn jsou vytvořeny tzv. skalní mísy. Děvín je se svou výškou 27 metrů druhým nejvyšším skalním blokem, třetí Tvrz měří 25 metrů. Ta se svou základnou souvisí s Čtyřpaličatou a je od ní oddělena Březovým sedlem. Na ně navazuje nižší hřeben Opomenutá, který je 85 metrů dlouhý a 11 metrů vysoký.

Čtyřpaličatá skála je hodně navštěvována a vyhledávána horolezci. Z vrcholu skály je totiž nádherný výhled na velké území Žďárských vrchů, za dobré viditelnosti lze vidět Blatiny, Drátník, Malinskou skálu, Devět skal, Křižánky a další. Horolezectví je povoleno také na západní stěně Tvrze.

Západní hranicí rezervace prochází cyklostezka číslo 4184 a území protíná také zelená a modrá turistická trasa.

7.6 Přírodní památka Devět skal

V lesích 5 km jihovýchodně od Svratky se vypíná do výšky 836 m n.m. řada skalních bloků – Devět skal. Jde o nejvyšší vrchol Žďárských vrchů a druhý nejvyšší vrchol Českomoravské vrchoviny (nejvyšší Javořice 837 m n.m.). Zajímavá skaliska na nejvyšším vrcholu Žďárských vrchů spolu se zbytkem přirozených smrkových bučin jsou chráněným územím od roku 1976, nyní jako přírodní památka o výměře 3,3 ha.

Skalní komplex vytváří protáhlý oblouk, který je dlouhý téměř 1 200 metrů a zahrnuje řadu menších skalek. Doopravdy není skal devět, ale přes dvacet. Vlastní vrcholové seskupení se člení do dvou skupin skal, mezi kterými je asi 10 metrů široká rozsedlina. Výška bloků dosahuje až 15 metrů a místy jsou zde vytvořeny skalní převisy. Stěny jsou drobně modelovány skalními výklenky a prohlubeninami, na vrcholové plošině lze objevit i skalní mísy. Vrcholová skála je upravena jako přírodní rozhledna.

Kolem Devíti skal prochází jen turistické trasy - modrá a žlutá, žádná cyklostezka.

7.7 Přírodní památka Milovské perničky

Jednou z typických forem zvětrávání žulových a dalších hornin jsou skalní mísy. Ve Žďárských vrších se místně označují jako perničky, perny nebo pernice. Daly název i některým skupinám skalek v okolí Křižánek na území CHKO Žďárské vrchy. Jednou z nich jsou právě Milovské perničky (Rubín, J., 2003), druhou skupinou Rybenské perničky.

Milovské nebo také Velké perničky se nachází asi 1 km od Čtyř palic, 2 km severovýchodně od Křižánek. Lokalita o rozloze 10,4 ha byla vyhlášena chráněným přírodním výtvozem v roce 1977, nyní je zařazena v kategorii přírodních památek.

Pod souhrnný název Milovské perničky patří skupiny tří větších a dvou menších rulových skalních bloků. Největší a nejmohutnější je Poradní skála, která měří 25 metrů. Tak jako u Rybenských perniček i zde jsou na vrcholových plošinách skalní mísky. Těm byly připisovány kultovní funkce. Právě ve skalních mísách byly přinášeny krvavé oběti pohanským bohům. Lze zde nalézt až jedenáct mís o průměru 20 – 87 cm a hloubce 6 – 30 cm.

Protože se ke skalám nedá dojet autem, jsou méně vyhledávány horolezci. Přes Milovské perničky prochází modrá turistická trasa a kousek západním směrem vede cyklostezka číslo 4184.

8. Kulturní atraktivita

V oblasti se nacházejí také četné kulturní památky. Pozoruhodná je přestavba a dostavba monumentálního areálu bývalého cisterciánského konventu s architektonickým klenotem, kostelem sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, v duchu barokní gotiky, provedená barokním architektem Janem Blažejem Santinim Aichlem. K tomuto výjimečnému dílu se připojuje řada dalších Santiniho prací na Žďársku. Návštěvníka zámku ve Žďáře nad Sázavou upoutá expozice J. B. Saniniho Aichla a expozice Muzea knihy.

Ve Žďárských vrších lze také najít i památky na osvobozovací boje z let 1943 až 1945 (např. na partyzánskou brigádu M. J. Husa). Součástí krajiny na Žďársku, dotvářející její podobu a půvab, jsou dochované doklady lidového stavitelství - typická lidová architektura. Jedná se jednak o roubené lidové stavby, zejména v horských oblastech (Jimramovsko, severní Novoměstsko) jednak o zděné lidové stavby (Žďársko a část Novoměstska). Přejít od roubené architektury ke zděné představují zděné stavby s dřevěným štítem. Charakter obytných domů dotvářely i hospodářské stavby, špejchárky, stodoly, kůlny, dále stavby provozní a výrobní, kovárny, mlýny apod. Také ostatní charakteristické lidové stavby - zvoničky, boží muka, kříže a plastiky - dokreslují osobitý vzhled vesnic i celkový obraz krajiny.

8.1 Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře představuje vyvrcholení tvorby geniálního architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla, příslušníka již třetí generace italské umělecké rodiny. Kostel byl vystavěn v letech 1719 – 1722 k uctění památky nového českého světce, Jana z Nepomuku. Nechal jej vybudovat Václav Vejmluva, tehdejší opat zdejšího kláštera. Jedná se o nejvýznamnější Santiniho práci v závěru jeho života.

Jako stavební místo byl vybrán strmý vrch nedaleko žďárského kláštera, kterém se později začalo říkat Zelená hora. Ambit okolo chrámu má půdorys deseticípé hvězdy. Chrám je postaven na půdorysu ve tvaru pěticípé hvězdy. Do celého areálu vede pět vchodů, uvnitř chrámu je pět kaplí a pět oltářů. Ve vrcholku kopule je umístěn velký jazyk, symbol sv. Jana Nepomuckého, obklopený kruhem z plamenů, z něhož šlehají paprsky. Celou stavbou se prolínají dva slohy – gotika a baroko, jde tedy o styl barokní gotika. Díky zajímavému umístění oken není v celém kostele tmavý kout. Okna mají tři různé tvary – ve tvaru jazyka, ve tvaru biskupské mitry a v podobě sférického

rovnostranného trojúhelníku. Na hlavním oltáři je socha světce stojícího na zeměkouli a opticky stoupajícího vzhůru. Oltáře po stranách kostela jsou zasvěceny čtyřem evangelistům.

Výjimečné hodnoty tohoto poutního kostela vedly k tomu, že v roce 1994 byl zapsán jako první solitérní stavba v českých zemích do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Hlavní pouť se koná v neděli po svátku sv. Jana Nepomuckého, který připadá na 16. května. Kostel stojí asi 1 kilometr od zámku a vede k němu červená turistická trasa.

8.2 Zámek Žďár nad Sázavou

Skutečné historické centrum města Žďár nad Sázavou se nachází v areálu bývalého areálu cisterciáckého kláštera, dnešního zámku v majetku Dr. Kinského. V roce 1252 pozvali jeho zakladatelé, pan Boček z Obřan a Smil z Lichtenburka skupinu mnichů z Nepomuku, kterým na výstavbu kláštera darovali pozemky. Největšího rozkvětu dosáhl klášter v první polovině 18. století za řízení opata Václava Vejmluvy. V té době došlo k rozsáhlé barokní přestavbě, kterou řídil architekt J. B. Santini Aichl. Po zániku v roce 1784 byl areál kláštera změněn na hospodářské středisko a zámek.

V současné době zde návštěvník najde vedle Správy hospodářství Dr. Kinského a Správy farnosti několik zajímavých expozičních a výstavních stánků. Světoznámé je Muzeum knihy, největší toho druhu v Evropě, stálá výstava „300 let klavíru“, expozice ze života architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla, Galerie Kinských a další příležitostné výstavy (Vysočina – Dědictví minulosti, 2005).

V areálu zámku se také nachází konventní kostel Nanebevzetí P. Marie, nejstarší základní škola v regionu, muzeum místního hasičského sboru, kavárna a čajovna. Služby návštěvníkům a vstup do areálu zajišťuje Informační a turistické centrum ŽĎAS zámek. K zámku lze dojet po silnici číslo 37 od Žďáru nad Sázavou směrem na Ždírec nad Doubravou. Před vstupem do areálu je parkoviště.

8.3 Skanzen Veselý Kopec

Asi 5 km západně od Hlinska na západní hranici CHKO Žďárské vrchy se nachází místo zvané Veselý Kopec. Ten je součástí souboru obce Vysočina představující rozsáhlou expozici lidové architektury v přirozeném prostředí Českomoravské vysočiny. Od roku 1972, kdy se pracovníkům památkové péče podařilo zpřístupnit

veřejnosti první původní stavby, se tu prezentuje soubor zachráněných stávajících nebo přenesených objektů, včetně jejich vnitřního vybavení. Veselý Kopec byl osidlován pravděpodobně již ve 14. století v souvislosti se sousední osadou Svatý Mikuláš. První podrobnější zpráva je z roku 1653.

Jednotlivé expoziční celky skanzenu se nalézají v několika osadách – Veselý Kopec, Svobodné Hamry, Možděnice a také v samotném Hlinsku. Nejbohatší systém starých usedlostí a domků se však nachází právě na Veselém Kopci. Zde leží stará pasekářská osada volně rozptýlených zemědělských stavení v původním krajinném prostředí, doplněná lidovými technickými památkami na vodní pohon, jako jsou mlýn s varnou povidel, olejna, pila, zařízení na tlučení třísla a jiné. Soubor staveb představuje nelehký život našich předků, ale také jejich životní soběstačnost. Přenesené objekty a expozice v nich přinášejí pro nás velmi cenné, zajímavé a inspirující svědectví o způsobech hospodaření drobných zemědělců od poloviny 19. stol. do poloviny 20. stol.

Najdeme zde také unikátní soubor několika typů staveb. Mezi ně patří především 4 typická stavení pro tuto zeměpisnou oblast. Jsou to dům středního Polabí komorového typu krytý doškem se dvorem dvou nebo trojstranně uspořádaným, poličský dům, horácký dům a dům středočeské pahorkatiny. Poličský dům měl zase dvůr čtyřboký nebo úplně obestavěný. Horácký dům byl roubený, neomazávaný s příslušenstvím pod jednou střechou a dům Středočeské pahorkatiny býval roubený, neomazávaný, přízemní, komorového typu, bílený pouze ve spárách. Tyto čtyři typy lidové architektury, vycházející z přírodních podmínek a životního prostoru daných oblastí, nejvíce ovlivnily tento kraj. Jedná se vlastně o pomezí mezi Vysočinou, východními Čechami a Polabím. Pro návštěvníka se areál skanzenu otevírá vstupem u objektů obytného domu a hospodářských staveb z 18. století, které zároveň slouží jako pokladna, informace, WC a prodejna suvenýrů i informačních publikací.

Na Veselý Kopec lze dojet autem buď po silnici Žďárec nad Doubravou – Trhová Kamenice nebo Hlinsko – Trhová Kamenice. V obou případech se musí projet obcí Dřevíkov až k parkovišti u Veselého Kopce. Pěšky je možné na Veselý Kopec dojít například podél řeky Chrudimky od Hlinska po zelené turistické trase.

9. Naučné stezky

Aktivní prožitek a získání vztahu k přírodě je základním krokem k respektování hodnot životního prostředí. Nedílnou součástí přírodovědné výchovy, vzdělávání a osvěty jsou naučné stezky, které zprostředkovávají návštěvníkům nejen poučení, ale hlavně přímý kontakt s přírodou. Jsou proto velmi vhodné pro školní výuku a podobné aktivity. Naučné stezky ochrany přírody slouží jako inspirace pro výlety za poznáním a pobavením v přírodě. Slouží k poučení a jako materiál pro školy i pro jednotlivce. Na stezkách jsou informace o geologii, zoologii, botanice, ale i o historických a kulturních hodnotách. Mnohé stezky spojují přírodovědnou a kulturní náplň a dávají ucelenou představu o vztahu člověka k přírodě a jeho vývoji. Stezky jsou vybaveny na jednotlivých zastaveních naučnými panely.

9.1 Naučná stezka Babín

Okruh v délce 5,5 km vede po březích dvou rybníků – Babína a Matějovského. Na trase je 10 zastávek, přičemž na každé zastávce je panel s vysvětlujícím textem, resp. obrázky. Stezka seznamuje návštěvníky s faunou a flórou vázanou na okolí těchto dvou rybníků, je zde zřízena ornitologická pozorovatelna a také haťové přechody.

Úvodní panel je upevněn na zdi terénní stanice Správy CHKO Žďárské vrchy. První zastávkou je území, kde v letech 1958 až 1970 probíhala těžba rašeliny. Po odvodnění původního rašeliněště ale došlo ke změně rostlinstva a živočišstva. Žije zde ondatra pižmová. Druhým zastavením je „Zátoka rybníka“. Ta je příkladem tzv. ekotonu⁵, v tomto případě mezi suchozemským a vodním. Tuto okrajovou vodu vyhledávají především potápky a volavky. Na třetí zastávce „Vodní hladina“ je vybudována pozorovatelna ptactva. Panely zde seznamují s chováním vodních ptáků. Čtvrtá zastávka je u podmáčené zrašeliněné louky s mechy, ostřicemi a sítinami. Pátá zastávka „Pobřežní dřeviny“ ukazuje, jaké druhy ptáků žijí v jednotlivých patrech lesa (mechové, keřové, stromové). „Rákosiny“, šesté zastavení na naučné stezce ukazuje, jak porost rákosu tvoří v okrajových částech rybníků filtr zachycující splachy živin z okolních zemědělských ploch. Na panelu sedmého zastavení „Malé rybníčky“ seznamuje graf návštěvníka s ekosystémem rybníka. Osmé zastavení „Hráz rybníka“ ukazuje, že na Matějovském rybníce bylo vybudováno 11 umělých ostrůvků pro zlepšení hnízdění

⁵ Podle slovníku cizích slov: hraniční část mezi dvěma biocenózami.

vodních ptáků, jako jsou kulíci říční nebo konipasí horští. V rybníce jsou chovány převážně tržní druhy ryb. Na devátém zastavení „Les“ je možné se seznámit s činností datla černého v lese. Stezka se končí u Babínského rybníka, který je malou botanickou zahradou. Zde se nachází veškeré typické prvky žďárské flóry.

9.2 Naučná stezka Dářko

Naučná trasa v délce 9 km zpřístupňuje i unikátní společenstva nejrozsáhlejších rašelinišť Českomoravské vrchoviny v národních přírodních rezervacích Dářko a Radostínské rašeliniště, která jsou nově začleněna do evropsky významné lokality Dářská rašeliniště. Stezka má na své trase okolo rybníka Velké Dářko 16 informačních zastávek s panely, které obsahují popis jednotlivých míst, doprovodné ilustrace a popřípadě mapky. Na stezce jsou zřízeny můstky, haťové přechody a ornitologická pozorovatelná. Je určena především pěším turistům, není vhodná pro cykloturisty. Některé úseky mohou být při vyšší hladině vody zamokřené.

Stezka začíná u obce Karlov v podobě brány bývalé jelení obory Kinských a zde je umístěn vstupní informační panel. Prvním zastavením na naučné stezce je rybník Velké Dářko, největší rybník Českomoravské vrchoviny. Druhé zastavení má název „Ptactvo rybníka a okolních lesů“. Vodní plocha rybníka s pobřežními rákosinami je hnízdištěm řady druhů vodního ptactva, které lze zahlédnout z ornitologické pozorovatelná. Třetí zastavení s názvem „Vodohospodářský význam oblasti“ informuje o tom, že Žďárské vrchy leží na hlavní evropské rozvodnici mezi Severním a Černým mořem a jsou významnou pramennou oblastí několika řek. „Tajga Žďárských vrchů“, název čtvrtého zastavení na stezce. Jsou zde totiž vytvořeny rašeliniště vtiskující tomuto území charakteristický ráz, který v mnohém připomíná severskou tajgu. Na pátém, šestém a sedmém zastavení se návštěvníci seznamují s významem rašeliny, s živočichy, kteří na ní žijí a s NPR Radostínské rašeliniště. Dříve byla rašelina dobývána jako palivo, dnes je těžba zakázána a je domovem pro mnoho druhů živočichů. Žijí tu čolek horský, ropucha obecná, několik druhů skokanů, slepýš křehký, ještěrka živorodá či zmije obecná. Osmé zastavení „Zemědělské hospodářství“ se věnuje zemědělství v krajině. Drsné klima a nepříznivé půdní poměry umožňovaly po staletí jen skromnou obživu, změny ve struktuře zemědělství měly ovšem negativní dopad na krajinu a životní prostředí. Devátá zastávka na naučné stezce podává informace o obci Radostín, která byla od svého založení na přelomu 13. a 14. století ryze zemědělská. Dnes je zde

zachována řada chalup s prvky horácké lidové architektury. Desáté zastavení informuje o geologické stavbě území, jedenácté pak o NPR Dářko. Dvanácté a třinácté se věnuje lesnímu hospodářství v oblasti a péči o jelení zvěř v klidové oblasti zvěře „Padrtiny“. Čtrnáctá zastávka se všeobecně zabývá CHKO Žďárské vrchy, patnáctá má název „NATURA 2000 a Dářská rašeliniště“ a podává informace o soustavě chráněných území NATURA 2000 a o jedinečném ekosystému Dářská rašeliniště. Šestnácté zastavení informuje o rekreaci na Dářku (Naučná stezka Dářko, 2007).

9.3 Naučná stezka Krajem Chrudimky

Vlastivědná stezka má celkovou délku 82 km a překonává výškový rozdíl 390 metrů. Podle stezky je nainstalováno 37 informačních tabulí v nejzajímavějších místech, kterými vede. Návštěvníci jsou seznámeni s historií kraje a přírodními zajímavostmi v okolí řeky Chrudimky, kterou stezka kopíruje po turistických trasách. Jenom v CHKO Žďárské vrchy má stezka 14 zastávek a měří 15 km, oblast opouští v Trhové Kamenici na jejím severozápadním cípu a dále pokračuje v CHKO Železné hory.

Naučná stezka začíná u Filipovského pramenu, jednoho z pramenů řeky Chrudimky, severozápadně od Svratoucha. Dále probíhá obcí Kameničky. Nejstarší zprávy o této obci pocházejí ze 14. století. Dalším zastavením na stezce je Vojtěchův kopec s nadmořskou výškou 673 metrů. Čtvrtým zastavením na naučné stezce jsou Kameničky při vstupu do luk a pátým Luční niva Lány. Dalším bodem na naučné stezce je Hamerská vodní nádrž, jedna z nejstarších přehrad se sypanou hrází v Čechách. Byla zbudována v letech 1907 – 1912. Vodní plocha má rozlohu 66 ha. V současné době slouží přehrada vodárenským účelům, vodovod odtud zásobuje značnou část Chrudimska. Z tohoto důvodu je zde zakázáno koupání. Svatojánské Lázně (654 m n.m.), to je sedmé zastavení na naučné stezce. Léčebné lázně zde byly od 16. do 19. století. Osmým zastavením je město Hlinsko v Čechách. Historie tohoto města sahá až do 12. století. V prostoru mezi bývalou tvrzí a kostelem se zachoval ojedinělý soubor roubených domků, zvaný Betlém, který je zpřístupněným památkovým celkem. Původní hlinecké muzeum bylo, jako jedno z nejstarších v Čechách, založeno roku 1874. Jsou v něm soustředěny velké sbírky dokladující zdejší kraj. Deváté zastavení má název „Kavánova krajina“. V zátočinách Chrudimky u potoka Slubice zpodobňoval zdejší krajinu v letech 1904 – 1906 a 1908 – 1922 malíř František Kaván. Dále stezka

vede kolem Královy pily, vodní pily středověkého původu, která patří k nejcennějším technickým památkám východních Čech. Jedenáctým zastavením je Veselý Kopeck, dvanáctým pak Dřevíkovská náves. Osada Dřevíkov byla založena v 16. století a na rázovité návsi je možno vidět původní roubené chalupy, zděné objekty ze 2. poloviny 19. století. Původní domy židů, ve kterých byla synagoga, škola a špitál, byly přestavěny na obytné domy. Třináctým zastavením na naučné stezce jsou Svobodné Hamry. Je to jedno z nejstarších železářských středisek Železných hor, jehož výroba ale zanikla v 17. století. Čtrnáctým a posledním zastavením naučné stezky Krajem Chrudimky na území CHKO Žďárské vrchy jsou Trhovokamenické rybníky. Rybníky Mlýnský a Zadní jsou chráněným nalezištěm pobřežní květeny, vodní květeny a hnízdištěm vodního ptactva. Zadní rybník patří zároveň k nejstarším na Chrudimsku, byl založen v roce 1499.

9.4 Naučná stezka Tisůvka – Žákova hora

Naučná stezka se nachází ve střední části CHKO Žďárské vrchy. Je dlouhá 10 km a je na ní umístěno 12 zastávek s informačními texty na panelech, které jsou širší z pohledu historicko-vlastivědně-ochranářského. Není to jenom o ochraně přírody, ale informace jsou komplexní. Návštěvníky provádí severní části Českomoravské vrchoviny, Žďárskými vrchy s prameništi řek Sázavy a Svratky a rozsáhlými lesy. Původní bukojedlové lesy byly z hospodářských důvodů většinou přeměněny na smrkové porosty. Nejrozsáhlejší a nejznámější z zbytků původních porostů je prales na Žákově hoře. Vstup do pralesa mimo cestu a prostor zastávky je však zakázán.

Na naučné stezce leží přírodní památka Tisůvka – Čertův kámen, která je výsledkem mrazového zvětrávání na ortorulovém výchozu v době ledové. Zdejší skalní hradba vznikla následkem souběžného ústupu protilehlých stěn po rozrušování horniny mrazem. Tvoří se tak protilehlé mrazové sruby, které pozvolna postupují proti sobě.

Řeka Svratka pramení mezi Žákovou horou a Křivým javorem z několika zdrojnic. Celková plocha povodí činí 1728,9 km², na území Žďárských vrchů 290 km², kde je z 90 % pokryto lesy. Celková délka toku je 172,4 km, po Jimramov, kde opouští Žďárské vrchy, má délku 39,7 km. Horní tok Svratky protéká hlubokými a široce rozevřenými údolními, řečiště jsou zaplněna balvany nebo hrubým štěrkem a kameny, s doprovodnou břehovou zelení.

Kuriozitou je na naučné stezce tzv. Sražená voda na Prostředním kopci s nadmořskou výškou 719 metrů. Umělý příkop zde spojuje od roku 1838 zdrojnicí Svratky a Sázavy a lze jím nadlepšovat vodní poměry v jednotlivých tocích. Zdrojnice Svratky je převážně vedena do Sázavy, proto „sražená voda“, o níž je Morava okradena. Vodní dílo je tu dnes obnoveno na principu dvou stavidel.

Obec Cikháj je příklad drobné vsi, hospodářsky založené na lesním bohatství blízkého okolí. Dodnes si zachovává své původní charakteristické uspořádání. Mlýn z roku 1848 je technickou památkou. Dalšími památkami jsou v obci Cikháj kamenná zvonice z roku 1861, velký železný kříž u silnice a několik lidových staveb.

10. Sportovní aktivity

Sport má na Žďársku a vůbec na Vysočině velkou tradici. Jsou zde z hlediska rozmanitého reliéfu i vyšší nadmořské výšky výborné podmínky pro letní i zimní sporty. V krajině je mnoho značených turistických tras a cyklostezek, rybníků ke koupání. V zimě mohou návštěvníci na Žďársku využít několika sjezdovek nebo se proběhnout na běžkách po desítkách kilometrech upravovaných běžeckých tratích.

Problémem ovšem zůstává ochrana místní přírody. Příslušné zákony a vyhlášky stanoví stupně ochrany pro každou kategorii – co je a není dovoleno apod. Běžný, odpovědně a k přírodě ohleduplně se chovající návštěvník si však nemusí dělat žádné velké starosti s pohybem v národních parcích a chráněných krajinných oblastech. Přesto samozřejmě v těchto oblastech platí pro návštěvníky některá omezení, která se však týkají hlavně stavebnictví, lesnictví, myslivosti, rybářství a různého podnikání. Turisté a rekreatanti nesmějí na území NP a CHKO pouze tábořit a rozdělávat oheň mimo místa k tomu vyhrazená se souhlasem orgánů ochrany přírody, pořádat hromadné sportovní, turistické a jiné veřejné akce mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánů ochrany přírody, dále provozovat horolezectví a paragliding mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánů ochrany přírody, sbírat rostliny (kromě lesních plodů), odchyťovat živočichy a měnit dochované přírodní prostředí. Zvláštní ustanovení platí navíc pro I. zóny NP a CHKO. Zde je povolen pohyb návštěvníků pouze po značených turistických trasách, vstup do terénu mimo tyto komunikace je zakázán.

Péčí o les, o obnovu a zachování lesa se zabývá zákon č. 289/1995 Sb. o lesích. V lesích je dle tohoto zákona § 20 odstavec 1 zakázáno mimo jiné rušit ticho a klid, jezdit a stát s motorovými vozidly, mimo lesní cesty jezdit na kole, na koni, na lyžích nebo na saních a znečišťovat les odpady a odpadky. Podle zákona může uložit orgán státní správy lesů pokutu až do výše 5 000 Kč, při znečišťování lesa odpady a odpadky až do výše 15 000 Kč.

Území, ve kterém se občan či turista pohybuje, musí nabízet dostatek informací dostupných a srozumitelných na první pohled. Jsou to tabule, směrovky, značky upozorňující na význačná místa, budovy či přírodní útvary, informující o nejrůznějších zajímavostech. Tyto informace nejsou „něco navíc“, jsou plnohodnotnou součástí informačního a orientačního systému měst a regionů, vypovídají o životním stylu místních obyvatel (Foret, M., Foretová, V., 2001).

10.1 Cykloturistika

Cykloturistika je jednou z forem turistiky. Jde o aktivní cestování zaměřené na poznávání přírodních a společenských zajímavostí v určité oblasti na kole, nejčastěji pomocí speciálně upraveného cestovního kola nebo horského kola. (Pásková, M., Zelenka, J., 2002)

První kroky k rozvoji cykloturistiky na Vysočině byla zrealizována v letech 1994 – 1995 v rámci projektu s holandskými partnery. Jedním z výsledků projektu bylo zmapování celého regionu z hlediska cykloturistiky a vytvoření brožury s návrhem tras vhodných pro tuto formu turistiky.

V CHKO Žďárské vrchy se v posledních letech cykloturistika velmi dynamicky rozvíjí. K renesanci cyklistiky, zejména v turistické formě, vede stále větší hustota silniční dopravy a s tím související negativní dopady na životní prostředí. K motivům cykloturistiky patří zejména poznávání, kladný vztah k životnímu prostředí, zdravotní motivy, zbavení se stresu a odpočinek.

Území CHKO je protkáno poměrně hustou sítí cyklotras. Vedou zde jak místní, tak také 3 dálkové cyklotrasy. Značení je shodné se značením celostátní sítí cyklotras v České republice. Značky jsou ve žlutém provedení s černou symbolikou, kde je uvedeno číslo trasy, směr a počet kilometrů. Místní cyklotrasy jsou značené čtyřmístným číselným označením, dálkové jedno- až trojmístným číselným označením.

V roce 2008 byly na Novoměstsku vyznačeny nové cyklotrasy, které se napojují na ty stávající. Byly vytipovány lesní cesty, účelové komunikace a vedlejší cesty, po kterých vozidla nejezdí vůbec nebo jen velmi málo. Tyto cesty budou označeny jako cyklotrasy. Dohromady jich bude 13 a jejich celková délka je 100 km. V rámci tohoto projektu také vznikla nová mapa, kde jsou vyznačeny jak trasy stávající, tak také nově vyznačené a doporučené.

10.1.1 Místní cyklotrasy

Nejdelší místní trasou dlouhou 60 km je Santiniho trasa číslo 5061, která vede z Vojnova Městce přes Žďár nad Sázavou, Hlinné, Bobrová, Zvole do Bystřice nad Pernštejnem. Je středně obtížná. Níže je uvedeno jen několik místních, těch nejzajímavějších cyklotras, seřazených podle stupně obtížnosti od největší po nejmenší.

Okolo Velkého Dářka

Cyklotrasa je velmi náročná, kopcovitá. Je vhodná pro trekkingová a horská kola, většinou vede po lesních cestách. Trasa měří 45,0 km. Nejnižší bod je 500 m n.m., nejvyšší pak 660 m n.m.

Začátek je ve Žďáře nad Sázavou, přesněji u zámku a trasa dále pokračuje kolem Pilské nádrže. Jde o rekreační vodní nádrž severně od Žďáru nad Sázavou s možnostmi koupání, vodních sportů, kempování a občerstvení. Stezka dále vede do Polničky, obce na severním okraji Pilské nádrže. V Polničce se zachovaly některé lidové stavby, na štítu jedné z nich lze přečíst letopočet 1746. Na návsi stojí kaplička s věžičkou. Zachovaly se tu i poslední pozůstatky tvrze, která byla uváděna v roce 1616. V jižní části obce je v činnosti kamenolom. Cyklostezka pokračuje téměř celou dobu do kopce kolem několika rybníků – Stříbrný, Kamenný, Železný, Nový a Velké Dářko až do Škrdlovic. Rekreační obec je známa výrobou hutního skla. Část Velkého Dářka je chráněna v NPR Dářko, zbytek slouží k rekreaci, je zde možnost koupání v tmavé rašelinné vodě, windsurfingu a plachtění. Poté se cyklostezka stáčí na severovýchod a pokračuje přes NPR Radostínské rašeliniště do Radostína. V obci se zachovaly chalupy horácké lidové architektury. Památkou je krásný železný kříž na počátku obce směrem od Vojnova Městce. Z Radostína vede cyklostezka na severovýchod kolem rybníka Řeka, který také slouží k rekreaci, až do obce Staré Ransko. Zde se stezka otáčí na jihozápad a pokračuje zalesněnou krajinou kolem chráněného území Ranská jezírka do Račina a dále kolem chráněného území Mlýnský potok – Uhlířky až do Velké Losenice. V této obci je gotický kostel s malbami podle předloh Mikoláše Alše, barokní kostnice a Boží muka. Ve Velkých Losenicích cyklostezka uhýbá na jihovýchod a vede přes Hamry nad Sázavou, kde je jeden z nejstarších hamrů v oblasti Žďárských vrchů, zpět do Žďáru nad Sázavou (Cyklotrasy Novoměstsko, Žďársko, 2003).

Cestou skaláků

Tato cyklotrasa je středně náročná a je vhodná zejména pro trekkingová kola. Místy stezka zdolává velká převýšení, největší je z Nového Města na Moravě až do obce Studnice. Zde je nutno překonat výškový rozdíl téměř 185 metrů. Celková délka je 32,0 km. Nejnižší bod je 600 m n.m., nejvyšší 780 m n.m.

Cyklotrasa začíná v Novém Městě na Moravě a pokračuje severním směrem do Maršovic. Zde stojí barokně upravená renesanční stavba Maršovská rychta, kde žil hudební skladatel Jaroslav Křička s bratrem, básníkem Petrem Křičkou, inspirovaným

Vysočinou ke sbírce básní. Asi po třech kilometrech cyklostezka prochází Studnicemi, vsí s největší nadmořskou výškou na Českomoravské vrchovině (784 m n.m.). Za pěkného počasí jsou zde nádherné výhledy na Žďárské vrchy. Cyklostezka se poté stáčí na severovýchod a vede kolem Pasecké skály, vrchu s vrcholovými skalami Pernštejn, Pecen a Vyhlídka. Jde o chráněný přírodní výtvar. Přes Kuklík, ves s rázovitými chalupami, se stezka dostane až do obce Krátká, kde lze obdivovat soubor lidových staveb Horácka a výhled na slatinná luka směrem ke Kadovu. Další zastávkou na této cyklostezce je osada Blatiny, původně založena jako dřevařská. Blatiny často inspirovaly malíře Josefa Jambora. Po dvou kilometrech stezka vede kolem Milovského rybníka, který byl založený v roce 1610, je střediskem rekreace a také východištěm na okolní skalnaté vrcholy. Zde se trasa prudce stáčí na jih a vede kolem Dráteníček, skalou s nepravými jeskyněmi nad obcí Blatiny. Přes obec Samotín s roubenými chalupami horáckého typu a obec Kadov se stezka dostane až do Fryšavy. Horská ves se nachází mezi nejvyššími hřebeny Žďárských vrchů a oblastí rybníků u Tří Studní – Medlova a Sykovce. Tyto rybníky jsou hojně využívány pro rekreační účely, na okolních rašelinných loukách rostou vzácné a chráněné rostliny, například rosnatka okrouhlostá. V této oblasti je také mnoho ubytovacích zařízení. Přes obec Rokyto a Maršovice se cyklotrasa vrací zpět do Nového Města na Moravě (Cyklotrasy Novoměstsko, Žďársko, 2003).

Za tradiční Vysočinskou architekturou a řemesly

Tato cyklotrasa je dlouhá 35,5 km. Je lehce až středně obtížná a vhodná pro silniční a trekkingová kola. Nejnižší bod je 550 m n.m., nejvyšší 700 m n.m.

Trasa začíná v Hlinsku, na severním okraji CHKO Žďárské vrchy. Pohorské město na řece Chrudimce je místem nálezů antických mincí. Je zde rodný domek sochaře Karla Lidického, původně gotický, dnes barokní kostel, barokní radnice a jedno z nejstarších českých muzeí, založené roku 1874. Cyklostezka vede na severovýchod přes obec Srní a 3 km běží souběžně s jihozápadní a jižní hranicí CHKO Železné hory. Svobodné Hamry jsou další obcí na cyklotrase. Původně osada řemeslníků patří k souboru lidových staveb a řemesel na Vysočině. Stojí zde pozdně renesanční zámek, místo pobytu malířů Františka Kavána a Gustava Macouna. V obci se také odehrávaly Raisovy povídky. Jižně od Svobodných Hamrů leží obec Dřevíkov a také skanzen Veselý kopec, kde jsou jak původní, tak dovezené vysočinské stavby, zejména zemědělské a řemeslnické usedlosti. Cyklostezka stále vede na jih přes obec Všeradov,

kolem rybníka Januš, který je využíván k rekreačním účelům, rybníka Jordán, přes další obce Chlum a Košinov. Zde se cyklotrasa stáčí směrem na východ a vede zalesněnou oblastí kolem Vortovského vrchu (706 m n.m.), který obchází zprava. Zde se cyklostezka obrací na sever a přes obce Hamry a Blatno, okrajovou část Hlinska, se vrací zpět do Hlinska (Cyklotrasy Novoměstsko, Žďársko, 2003).

10.1.2 Dálkové cyklotrasy

Přes území CHKO Žďárské vrchy prochází páteřní dálková cyklostrasa číslo 1, tzv. „Pražská cesta“. Začíná v Brně a vede přes Tišnov, Bystřici nad Pernštejnem, Hlinsko, Čáslav a Kutnou Horu do Prahy. Území CHKO protíná od obce Lísek a pokračuje severozápadním směrem přes Kadov, Herálec a Vortovou do Hlinska a dále do Prahy. Délka úseku je cca 30 km, trasa je zde obtížná, kopcovitá.

Cyklotrasa číslo 16, tzv. „Českomoravská“, spojuje Dačice se Žamberkem. Na území CHKO vstupuje v obci Malá Losenice a pokračuje přes obec Vepřová, Radostín a Vojnův Městec dále na sever do Hlinska. Délka úseku je zde cca 20 km a cyklotrasa je středně obtížná.

„Posázavská trasa“ číslo 19, spojující Davle s obcí Lísek, má na území CHKO dvě části. První část trasy je mezi obcí Sázava a Žďárem nad Sázavou (délka 8,4 km), druhá část vede mezi Novým Městem na Moravě a obcí Lísek (délka 10,6 km), kde také končí. Celkem měří trasa na území CHKO cca 19 km a její obtížnost je střední.

Čtvrtou dálkovou cyklotrasou vedoucí přes území CHKO je trasa Jeseník – Znojmo. Její vstupní branou do oblasti je Nové Město na Moravě. Dále pokračuje pod číslem 103 na sever přes Vlachovice, kolem rybníka Sykovec, dále přes Tři Studně a Fryšavu do Kadova, kde se kříží s „Pražskou cestou“. Zde trasa mění číslo na 104 a pokračuje východním směrem přes Krátkou, Sněžné do Jimramova, kde území CHKO opouští. Úsek měří 28 km a trasa je středně obtížná až obtížná, vede kopcovitým terénem (Cyklotrasy Novoměstsko, Žďársko, 2003).

10.2 Pěší turistika

V CHKO Žďárské vrchy má pěší turistika velkou tradici. Celá oblast je protkána desítkami značených turistických tras, které vedou od západu na východ a od severu na jih. V krajině je více než 900 km značených cest, několik set textačních míst se směrovkami a řada stolanů s mapami. O údržbu a obnovu této sítě se stará skupina

dobrovolných značkařů. Trasy značených turistických cest jsou vedeny tak, aby procházejícím ukázaly co nejvíce zajímavostí v krajině, ať už se jedná o výtvoří přírodní nebo kulturní. Najdeme zde žluté, zelené, modré i červené turistické značení. Protože je zde turistických tras opravdu hodně, jsou zde uvedeny jen ty nejvýznamnější.

10.2.1 Turistické trasy

Místní turistické trasy propojují nejzajímavější místa v CHKO Žďárské vrchy. Lze na nich navštívit jak přírodní atraktivity – NPR, PP, skalní útvary, rybníky atd., tak kulturní atraktivity – města, zámek, kostely atd., které celá oblast nabízí.

Červená turistická trasa vstupuje na území CHKO Žďárské vrchy v obci Velké Losenice na jižní hranici CHKO. Dále pokračuje kolem PP Rozštípená skála (560 m n. m.). Jde o chráněný geomorfologický skalní, který mohl být podle některých domněnek roztrhnut při zemětřesení počátkem srpna 1328. Přes Hamry nad Sázavou se stezka dostane až do Žďáru nad Sázavou, kde se obrací na sever a podél řeky Sázavy, Bránského rybníka a zámku Žďár nad Sázavou se dostává k Pilské nádrži. Zde se napojuje cyklostezka „Okolo Velkého Dářka“ a společně vedou přes Polničku kolem Velkého Dářka až do Škrdlovic, kde se rozdělují. Červená trasa vede dále na východ přes Žákovu horu, PP Lisovská skála (808 m n.m.), PP Malínská skála (811 m n.m.) a PP Dráteníčky (775 m n.m.) do Sněžného a dále do Jimramova, kde území CHKO opouští. Na této turistické trase lze spatřit velké množství památek, jak přírodních, tak kulturních. Je zde také možnost koupání v Pilské nádrži a ve Velkém Dářku.

Velmi významnou turistickou trasou, která protíná CHKO od jihu na sever, je „Cesta Karla Havlíčka Borovského“. Tato červeně značená turistická trasa spojuje Havlíčkovu rodiště Havlíčkovu Borovou s Havlíčkovým Brodem. Od Havlíčkovy Borové pokračuje na sever kolem Ranského rybníka a rybníka Řeka, kde je možnost koupání. Přes Krucemburk, Chlum a Studnice se dostává do Hlinska, kde opouští CHKO. Pojmenování této cesty Havlíčkovým jménem vzdává jeho rodný kraj hold svému rodákovi, význačnému spisovateli a politikovi 19. století.

„Cesta partyzánské brigády Mistra Jana Husa“, to je modře značená turistická trasa vedoucí od partyzánského památníku, cca 4 km severozápadně po modré značce od obce Tři Studně. Trasa pokračuje přes obec Cikháj a kolem dalšího památníku partyzánské brigády Mistra Jana Husa dále na západ až do Vojnova Městce, kde končí.

Památníky na trase připomínají činnost brigády koncem 2. světové války (Turistická mapa Žďárské vrchy, 2004).

10.3 Horolezectví

Sportem provozovaným v nejcennějších územích CHKO je horolezectví. Horolezecká činnost v CHKO Žďárské vrchy je povolena na základě rozhodnutí Správy CHKO Žďárské vrchy za podmínek dohodnutých se zástupci místních oddílů Českého horolezeckého svazu. Správa CHKO komunikuje se svazy prostřednictvím jednoho delegáta. Před pořádáním horolezecké akce je třeba vždy se domluvit se Správou CHKO Žďárské vrchy, potažmo k tomu zmocněným delegátem. Někteří známí organizátoři horolezeckých akcí mají dobrý statut a proto stačí jen požádat o povolení k provozování horolezectví. K objevení zdejších skalních útvarů pro horolezecký sport došlo po roce 1940. Velkým propagátorem, zakladatelem horolezectví na Českomoravské vrchovině a dlouholetým aktivním horolezcem je Aleš Zavadil, učitel z Nového Města na Moravě.

10.3.1 Horolezecké terény

K nejvíce využívaným terénům patří Drátník a Čtyři palice, bez omezení je možno lézt na Vávrově skalce, Rozštípené skále a na některých útvarech Devíti skal, Malínské skály a Milovských Perníček. V době hnízdění ptactva, tj. od 1. března do 15. července, je zakázáno lezení na některých stěnách Pasecké skály, na Bílé skále, Ostré, Uhlíři, Zkamenělém zámku, Pivovaru, Rybenských perníček, Štarkově, Bohdalcí a Tisůvce. Sestup z těchto skal s výjimkou Rybenských perníček je povolen pouze slaněním. Na ostatních skalních útvarech je horolezecká činnost zakázána. Nové cesty a terény se v CHKO Žďárské vrchy již nebudou vyhledávat.

Nejlepší přístup ke skalním útvarům, kde je možno provozovat horolezeckou činnost, je autobusem ze Žďáru nad Sázavou nebo z Nového Města na Moravě. Místní autobusové spoje jezdí několikrát denně v pracovní i nepracovní dny. Vhodnými autobusovými zastávkami pro nejbližší přístup ke skalám jsou Sněžné, Blatiny, Milovy, Moravské Křižánky a Svratka.

10.4 Koupání

V CHKO Žďárské vrchy je 187 rybníků, přehradní nádrže Hamry, Strž, Staviště a Pilská. Krajská hygienická stanice kraje Vysočina provádí každoročně měření kvality vody ve vybraných rybnících po celé Vysočině. Na Žďársku to byly v roce 2008 rybníky Medlov, Milovský, Sykovec, Velké Dářko, Zuberský a Pilská nádrž, tedy ty koupací plochy, které jsou nejvíce navštěvované a u nichž jsou zpravidla umístěny hotely, kempy a tábořiště. Nejhorší kvalita vody byla 7. srpna 2008 v rybníku Milovský, kdy byla voda vyhlášena jako nevhodná ke koupání. Naopak nejlepší kvalitu měla voda v rybníku Sykovec, kdy po celou dobu sledování od 15. května byla vyhodnocena jako vhodná ke koupání. Na ostatních sledovaných rybnících byly nalezeny v některém letním období v důsledku tepla sinice a jakost vody byla zhoršená (Krajská hygienická stanice Kraje Vysočina, 2008).

10.4.1 Rybníky

Mezi nejčastější formy odpočinku patří letní pobyty u rybníků Velké Dářko, Řeka, Jánuš, Sykovec, Medlov, Milovský nebo u Pilské nádrže.

Velké Dářko je se svou rozlohou 206 ha největším rybníkem na Českomoravské vrchovině. Leží v nadmořské výšce 615 metrů. V roce 1480 vykoupili tehdejší pán na Polné, Viktorín z Kunštátu a vévoda Müstenberský, syn krále Jiřího z Poděbrad, od žďárského kláštera velký bažinatý les Dářko. Ten nechali vymýtit a proměnili jej v rybník. V minulosti sloužil rybník k zadržování vody pro pohon hamrů, pil a mlýnů na horním toku Sázy a také pro chov ryb. V polovině 20. století se Velké Dářko stalo místem rekreace. Je zde možnost koupání, windsurfingu a jachtingu, k dispozici je půjčovna loděk. Již od 30. let 20. století zde byly pro výborné větrné podmínky podnikány první jachetní pokusy na oplachtěných kanoích. Po roce 1955 byl založen jachetní oddíl a v roce 1957 byl odstartován 1. ročník jachetních závodů. V současné době se na vodní ploše Velkého Dářka ročně jezdí několik závodů republikového významu, která pořádá místní yachtclub ŽĐAS Velké Dářko. Provoz motorových lodí je zde zakázán. Nedaleko je kempink, restaurace a parkoviště. Autem lze tedy dojet až téměř k rybníku. Voda je zde rašelinová a z tohoto důvodu je zakalená. Dno je u břehu písčité, po asi 20 – 30 metrech přechází písek v rašelinu až bahno. Nevýhodou Velkého Dářka je jeho velká nadmořská výška a i v létě je zde poměrně chladno. Dalším

negativem je, že po jarních deštích jsou břehy nepříjemně podmáčené a není zde větší místo pro míčové hry.

Pilská nádrž se nachází asi 3 km severně od centra Žďáru nad Sázavou. Její rozloha je 59 ha, délka hráze 296 metrů. Pilská nádrž je součástí vodárenské soustavy Želivka a byla vybudována v letech 1959 – 1962. Na koruně hráze je vozovka o šířce 3 metry s oboustranným zábradlím. V okolí jsou rašelinné louky s výskytem vzácných rostlin. Nádrž slouží především k rekreačním účelům a také k rybaření. Hlavní pláž je travnatá a do vody se vstupuje po jemném písku. Je zde k dispozici půjčovna loděk, možnost windsurfingu a jachtingu. Ubytování nabízí autokempink Pilák ve stanech, v chatkách i v ubytovacích buňkách.

Rybník Medlov se rozkládá 1 km východně od obce Tři Studně. Vznikl před rokem 1587 a s nadmořskou výškou 710 m n.m. patří k nejvýše položeným rybníkům v oblasti. V jeho těsné blízkosti je autokempink a hotel. Je využíván ke koupání, stejně jako nedaleký rybník Sykovec.

Sykovec leží cca 5 km severozápadně od Nového Města na Moravě v nadmořské výšce 724 metrů. Je tedy nejvýše položeným rybníkem celé oblasti Žďárských vrchů. Jeho rozloha činí 14 ha. U rybníka se nachází autokempink. Oba rybníky leží ve známe rekreační oblasti u Tří Studní, kde je několik hotelů a restaurací.

10.5 Běžecké lyžování

Zeměpisná poloha a nadmořská výška Žďárské vrchy zařadila k vyhledávaným místům lyžařského sportu. Lyžaři najdou v oblasti Žďárských vrchů příznivé a specifické podmínky pro svůj sport. Hlavně turisté na běžkách tady najdou velice vhodné terény. V zimě je celá oblast protkána řadou stop, které se táhnou všemi směry. V nastávajících letech by mělo být upravováno i strojově přes 120 km běžeckých stop. Finanční prostředky na údržbu těchto lyžařských tras poskytují především obce, místní lyžařské kluby a další subjekty. Jednotlivé okruhy se dají velice dobře kombinovat s jinými. Okruhy jsou upravovány pro klasický styl běhu na lyžích. Do většiny obcí na jednotlivých okruzích vedou autobusové spoje.

10.5.1 Běžecké trasy

Pro běžkaře jsou určeny lyžařské areály v blízkosti Žďáru n.S., Nového Města na Moravě, Studnic, Svratky, Herálce, Sněžného, Kadova a Třech Studní s tratěmi od 1 do 20 km.

Nejnámějším lyžařským běžeckým areálem je Nové Město na Moravě u hotelu SKI. Jeho tratě jsou určeny především pro výkonnostní lyžaře. Od zimní sezóny 2005/2006 jsou upravované turistické běžecké tratě rozděleny do tří okruhů a jednoho polookruhu. Tratě jsou barevně rozlišeny na červený (základní), modrý, zelený okruh a bílý polookruh. Na křižovatkách jednotlivých okruhů a na dalších významných místech jsou umístěny turistické rozcestníky se směrovkami.

Červený okruh měří 21,7 km a je okruhem základním. Začíná u SKI hotelu, prochází pod Vlachovicemi směr Sklené, obchází Fryšavu a vrací se přes Medlov, Tři Studně Medlovským údolím k Novému Městu na Moravě a končí zpět u hotelu SKI.

Modrý okruh navazuje na červený ve Fryšavě, přes Blatky a Samotín vede až na Milovy a vrací se přes Podlesí, Snežné a Kadov do Fryšavy. Jeho délka je 20,3 km.

Nejdělsí zelený okruh měří 48 km a propojuje Novoměstsko s Jimramovem. Nabízí nádherné, málo známé terény nad Věcovem. Zpět se vrací přes Jimramovské Pavlovice a Lísek, vede kolem Skalského Mlýna až k železniční stanici Rovné - Divišov, dále pak kolem Pohledce, přes Maršovice až do Nového Města na Moravě.

Žlutý polookruh umožňuje zkrácení či prodloužení okruhů. Začíná u Medinu, vede zajímavým terénem nad Radňovicemi a Jiříkovicemi k rybníku Sykovec, dále na Rokytno, Studnice a dolů na Pohledec, kde se připojuje na zelený okruh.

Uvedené okruhy doplňují tzv. spojky umožňující zkrácení trasy a připojení na cíle, kterými trasy přímo neprocházejí, například železniční stanice, turistické chaty, restaurace apod. (Zimní mapa Žďárské vrchy, 2002).

10.6 Sjezdové lyžování

V CHKO Žďárské vrchy jsou celkem 4 sjezdové areály s více jak jednou sjezdovkou nebo vlekem. Jsou to Hlinsko, Nové Město na Moravě – Harusův kopec, Nový Jimramov, a Svratka. Dále je zde několik menších sjezdovek, jako například Kamenice, Kuklík, Telecí, Věcov nebo Zubří.

10.6.1 Lyžařské areály

Harusův kopec

Asi nejznámější ze zdejších lyžařských areálů. Nachází se asi 1 km severozápadně od Nového Města na Moravě. Je vhodný pro všechny lyžaře, zejména pak pro rodiny s dětmi. Orientace sjezdovky zaručuje výborné sněhové podmínky od poloviny prosince až do konce března. Je zde dobré autobusové i vlakové spojení. Nadmořská výška horní stanice je 734 metrů, délka sjezdovky je 550 metrů a převýšení 110 metrů. Na konci roku 2007 byla vybudována nová dvojsedačková lanová dráha s přepravní kapacitou 1 400 osob za hodinu, první na Vysočině. Stávající tři lyžařské vleky byly demontovány a na jejich místě byla sjezdovka rozšířena. V areálu je návštěvníkům k dispozici parkoviště, bufet, sociální zařízení, U-rampa a lyžařská škola. Jsou zde také prostředky na technické zasněžování, svah je denně upravován. Možné je také večerní lyžování, sjezdovka je uměle osvětlena (Ski snowpark Harusův kopec, 2008).

Hlinsko

Lyžařský areál se nachází jižně od Hlinska v Čechách v nadmořské výšce 580 metrů. Jsou zde dvě sjezdovky s délkou 250 metrů a převýšením 35 – 50 metrů a tři vleky, dva s délkou 250 metrů a jeden s délkou 400 metrů. Přepravní kapacita je 1500 osob/hodinu. V roce 2006 zde byla prodlužována sjezdovka a stavěl se tunel s přemostěním. K dispozici je umělé osvětlení, umělé zasněžování sjezdovek a parkoviště (Ski klub Hlinsko, 2008). Areál je výborně dostupný, leží ne odbočce ze silnice I. třídy číslo 34. Dobré autobusové spojení je z města Hlinska, vlaková zastávka Hlinsko – Vítanov je vzdálena asi 300 metrů od dolní stanice vleku.

Nový Jimramov

Skiareál Jimramov se nachází v obci Nový Jimramov asi 1 km západně od Jimramova. Je určen jak pro začátečníky a rodiny s dětmi, tak i pro náročnější lyžaře. Díky poměrně velké šířce (100 metrů) a stále se střídajícímu profilu je sjezdovka vhodná pro snowboardisty a lyžařské kurzy. Nadmořská výška areálu je 650 metrů, převýšení sjezdovky 90 metrů. Délka sjezdových tratí je 500 až 600 metrů. Při nedostatku sněhu je připraven systém umělého zasněžování. Areál také prostřednictvím umělého osvětlení umožňuje noční lyžování (Ski areál Jimramov, 2008). Dne 14. ledna 2006 byl ve skiareálu Nový Jimramov otevřen nový „snowpark“,

největší snowboardový areál na Vysočině, který je určen především pro snowboardisty a akrobatické lyžaře. Je zde desítky různě obtížných překážek a jezdit se dá i za umělého osvětlení. Je zde možnost tzv. ski crossu a free skiingu, to znamená lyžování v otevřené a neupravené krajině. To znamená poměrně velký problém pro ochranu místní přírody, proti této sjezdovce je také tvrdě proti Správa CHKO Žďárské vrchy.

Svratka

V severovýchodní části CHKO Žďárské vrchy poblíž řeky Svratky se nachází stejnojmenný lyžařský areál. Pravidelně upravovaná sjezdovka je svým profilem určena pro všechny typy sjezdařů. Areál leží v nadmořské výšce 660 metrů až 742 metrů, převýšení je 82 metrů. Délka vleku je 400 metrů a přepraví za hodinu 400 osob. Zde je k dispozici parkoviště, restaurace, sociální zařízení a lyžařská škola. Je možné technické zasněžování, sjezdovka je uměle osvětlena (Ski areál Svratka, 2008). V okolí je řada ubytovacích kapacit, například Hotel Svratka, Penzion Vysočina atd. Areál je poměrně dobře dostupný autem, je vidět při příjezdu do Svratky ze silnice číslo 354 od Sněžného po pravé straně.

Zubří

Tento snowtubingový⁶ areál je jediným zařízením svého druhu na Vysočině. Nachází se asi 2 km severovýchodně od Nového Města na Moravě poblíž Zuberského rybníka. Jeho nadmořská výška je 670 – 710 metrů a je zde jeden vlek s přepravní kapacitou 720 osob za hodinu. Jediná sjezdová trať nemá umělé zasněžování (Lyžařské Novoměstsko, 2008). V blízkosti je rekreační středisko BVV Zubří s ubytovacími a stravovacími kapacitami. Dobré spojení je z Nového Města na Moravě autobusem či vlakem.

⁶ Snowtubing je jízda ve speciálním člunu na upravené sněhové dráze.

11. Regiony Žďárských vrchů

Níže uvedené regiony jsou takto definovány přímo Správou Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. V podstatě také vyplývají z geografického uspořádání destinace, centrem těchto regionů jsou největší města na území CHKO Žďárské vrchy. Některé z následujících regionů se shodují s mikroregiony, tedy svazky obcí, které jsou řešeny v kapitole 12 Možnosti partnerství. Ovšem ne všechny obce ležící v následujících regionech jsou členy těchto uměle vytvořených partnerských svazků obcí – mikroregionů.

V jednotlivých regionech jsou uvedeny obce, které jsou podle propagačního materiálu Kraj Vysočina se představuje (Kraj Vysočina se představuje, 2004) významné pro cestovní ruch na území CHKO Žďárské vrchy (viz. Příloha 4).

11.1 Hlinecko

Hlinecko leží v jižní části okresu Chrudim, zčásti v CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory. Jsou zde dobré podmínky pro cestovní ruch, na území se nachází velká spousta jak přírodních, tak hlavně kulturních památek. Nejvýznamnější je skanzen lidových staveb Veselý Kopec a také soubor staveb Betlém v Hlinsku. Převládá letní rekreace, zejména cykloturistika. Jsou zde také díky vyšší nadmořské výšce poměrně dobré podmínky pro zimní rekreaci.

Co se týká turistické suprastruktury v té části Hlinecka, která leží na území CHKO Žďárské vrchy, tak je zde 14 ubytovacích a 20 stravovacích zařízení. Z turistické infrastruktury jsou zde 2 Informační centra – Hlinsko a Svratka (Mikroregion Hlinecko, 2008a). Hlineckem prochází silnice I. třídy číslo 34 a 37, silnice II. třídy číslo 343, 354 a 355 a také železniční trať Pardubice – Havlíčkův Brod.

Největšími obcemi regionu jsou Hlinsko (k 1.1.2008 10 282 obyvatel), Svratouch (k 1.1.2008 896 obyvatel), Trhová Kamenice (k 1.1.2008 878 obyvatel) a Vysočina (k 1.1.2008 681 obyvatel) (Regionální informační servis, 2008a).

11.1.1 Hlinsko

Město Hlinsko leží v severozápadním cípu CHKO Žďárské vrchy v nadmořské výšce 580 metrů. První písemná zpráva o Hlinsku pochází z roku 1267. Název jména Hlinsko pochází od slova hlína. Velká ložiska kvalitní hrnčířské hlíny umožnila vzniknout nejstaršímu řemeslu hrnčířství, jehož počátky spadají do 15. století.

Mezi významné kulturní památky patří barokní kostel Narození Panny Marie postavený v letech 1730 – 1945 na místě, kde již dříve v roce 1350 stál dřevěný kostel. Jeho věž byla vezděna do novostavby. Zvon na této věži pochází z roku 1520, křtitelnice pak z roku 1628. V prostoru mezi tvrzí z roku 1413 a kostelem se zachoval ojedinělý soubor roubených domků, zvaný Betlém. Byl vystavěn od 18. do počátku 19. století. Od roku 1995 je zde vyhlášena památková rezervace. Původní hlinecké muzeum bylo, jako jedno z nejstarších v Čechách, založeno roku 1874. V galerii, na pravidelných výstavách s názvem „Výtvarné Hlinecko“, jsou představována díla našich předních výtvarných umělců. V Hlinsku působil mimo jiné Karel Václav Reis, který má také na škole u náměstí pamětní desku. Z přírodních atraktivit stojí na okraji města památná lípa srdčitá s obvodem kmene 405 cm a výškou 20 m.

Co se týká turistické suprastruktury, tak je zde 24 ubytovacích možností, z toho 2 hotely, 11 penzionů, 3 priváty a několik ubytoven. Ve městě lze využít služeb sedmi restaurací a hostinců a jedenácti kaváren či barů. Z turistické infrastruktury jsou v Hlinsku 4 cestovní agentury a Turistické informační centrum Hlinsko.

Hlinskem prochází silnice I. třídy číslo 34 a silnice II. třídy číslo 343, dále cyklostezky číslo 1, 18 a 4120 a turistické trasy všech barevných označení. Nedaleko města se nachází sjezdovka Hlinsko.

Návštěvnost Turistického informačního centra Hlinsko

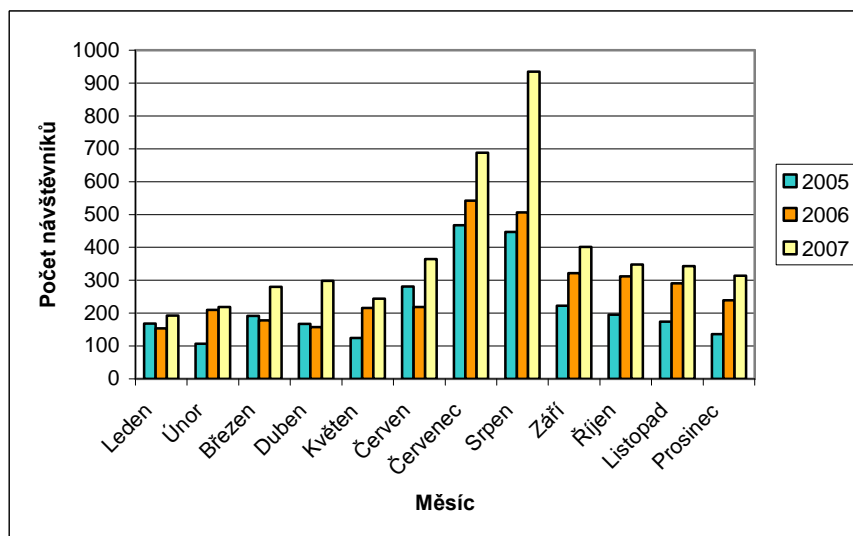
Statistické údaje poskytl Turistické informační centrum Hlinsko za období od poloviny roku 2004 do 21. srpna 2008. Zde zjišťují počty návštěvníků odděleně pro cizince a pro tuzemce a také evidují počet telefonů a e-mailů. To vše za jednotlivé měsíce.

Jak je vidět na grafu č. 1, nejvíce návštěvníků, jak cizinců tak tuzemců, přijíždí do Hlinska v Čechách v červenci a v srpnu, naopak nejméně v zimních měsících. Nejvíce cizinců přijelo v červenci v letech 2006 a 2007, a to 52. Žádní turisté potom nepřišli v únoru a prosinci 2005, v lednu a listopadu 2006, v lednu až březnu a říjnu 2007.

Počet návštěvníků TIC Hlinsko rok od roku vzrůstá. V roce 2005 přijelo 2 566 tuzemských a 114 cizích návštěvníků, v roce 2006 již to bylo 3 243 tuzemců a 103 cizinců a v roce 2007 4 490 tuzemců a 136 cizinců. Je vidět, že především tuzemští turisté zvyšují tyto počty návštěvnosti, cizinců tolik výrazně nepřibývá. Ale pokud se podíváme na statistiku z roku 2008, tak do 21. srpna jich navštívilo TIC Hlinsko již 107,

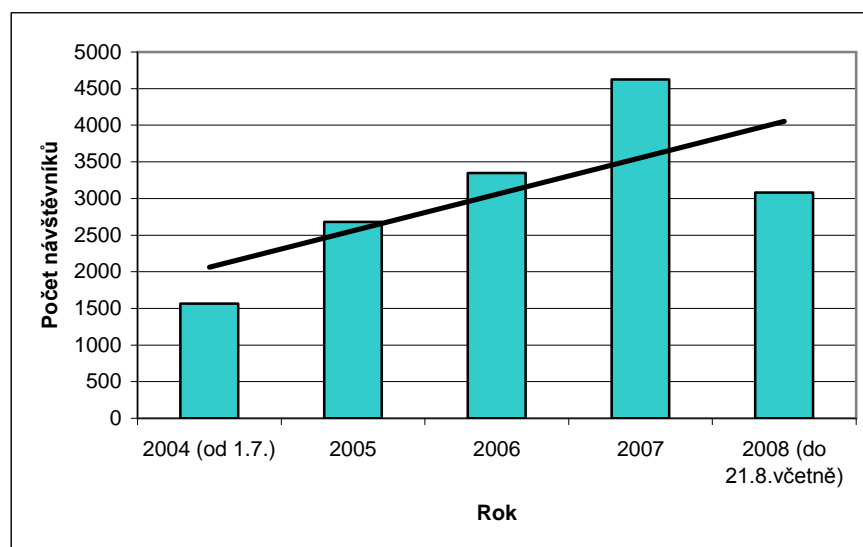
to je o 4 více, než za celý rok 2006. Zvyšování počtu návštěvníků je patrné z grafu č. 2. (Turistické informační centrum Hlinsko, 2008).

Graf č. 1: Návštěvnost TIC Hlinsko v letech 2005 – 2007 za jednotlivé měsíce

Zdroj: TIC Hlinsko

Graf č. 2: Návštěvnost TIC Hlinsko v letech 2004 - 2008

Zdroj: TIC Hlinsko

11.2 Novoměstsko

Nadmořská výška je zde 500 až 800 metrů. To značí výborné podmínky jak pro letní, tak především pro zimní turistiku. Kombinace krajinných a klimatických podmínek je velmi příznivá pro rekondiční pobyty. Pro sídelní strukturu Mikroregionu

je charakteristická její členitost, rozdrobenost a relativně velká hustota, což jsou typické znaky osídlení pro celou oblast Českomoravské vrchoviny. Venkovské osídlení je rozdrobeno do velkého počtu malých sídel a obcí. Na východě sousedí se Subregionem Velké Dářko, na jihu s Mikroregionem Velkomezeříčsko-Bíteško, na východě s Mikroregionem Bystřicko a na severu s Mikroregionem Poličsko a Mikroregionem Hlinecko (oba Pardubický kraj).

Do regionu Novoměstsko se řadí obce, které z převážné většiny patřily v letech 1850 – 1949 k bývalému soudnímu okresu Nové Město na Moravě. V poslední době však došlo k jinému správnímu uspořádání obcí, jiné přirozené spádovosti apod. (Svoboda, P., 2001). Proto jsou některé obce nově přiřčeny a některé zase vypuštěny. Celkem do geografického regionu spadá přes padesát obcí. Ovšem ne všechny jsou členem Mikroregionu Novoměstsko. Členských obcí tohoto mikroregionu je 29, z nichž 6 leží mimo sledovanou oblast CHKO Žďárské vrchy (Bobrová, Bohdalec, Dlouhé, Račice, Řečice, Radešínská Svratka). Tyto obce nebudou dále uvažovány.

Největšími městy jsou Nové Město na Moravě (k 1.1.2008 10 653 obyvatel), dále Jimramov (k 1.1.2008 1 178 obyvatel), Bobrová, která ovšem neleží ve sledované oblasti, měla k 1.1.2008 926 obyvatel a Sněžné, včetně všech jeho místních částí, mělo k 1.1.2008 750 obyvatel (Regionální informační servis, 2008b).

Turistická suprastruktura a infrastruktura

Do turistické suprastruktury patří ubytovací a stravovací kapacity. V Mikroregionu Novoměstsko (bez výše zmiňovaných šesti obcí) najdeme 55 ubytovacích možností, z toho 16 hotelů, 24 penzionů, 7 chalup a chat, 7 rekreačních středisek, 2 autokempinky a 2 agroekofarmy (Turistické informační centrum Nové Město na Moravě, 2008).

Turistická infrastruktura

Do turistické infrastruktury obvykle řadíme tour operátory, informační centra, informační kiosky atd. Co se týká počtu tour operátorů, tak na území Mikroregionu Novoměstsko (bez zmiňovaných šesti obcí) působí 3 – Civitas Tour, CK Renata a Hejkal Tour. Všechny mají sídlo v Novém Městě na Moravě. Informační centra jsou také 3 – Ekologické informační a školicí centrum Krátká, Informační centrum Sněžné a Městské informační centrum Nové Město na Moravě. Informačních kiosků je v mikroregionu 34, jsou umístěny v každé větší obci. Tyto kiosky poskytují turistům

řadu informací včetně mapy a umožňují bezplatné připojení na internet. Ovládání kiosku je jednoduché s použitím klasické počítačové klávesnice a dotykové obrazovky.

11.2.1 Nové Město na Moravě

Nové Město na Moravě se nachází východně od města Žďár nad Sázavou v nadmořské výšce 594 metrů. Jeho zeměpisné souřadnice jsou 49°33'640" severní šířky a 16°04'365" východní délky. Počet obyvatel k 1.1.2008 činil 10 653 (Regionální informační servis, 2008c). Nové Město je tvořeno vlastním městem a devíti integrovanými obcemi. Městem prochází jižní hranice CHKO Žďárské vrchy a vzhledem k tomu je ideálním výchozím místem mnoha turistických cest vedoucích do nejvyšších a nejzajímavějších partií Žďárských vrchů. Nachází se zde jedno informační centrum.

Nové Město na Moravě bylo založeno okolo roku 1250 zakladatelem cisterciáckého kláštera ve Žďáře nad Sázavou Bočkem z Obřan. První písemná zpráva je z roku 1267, tehdy nesla založená osada název Bočkanov. Za kardinála Františka z Dietrichštejna bylo Nové Město v roce 1635 povýšeno na město.

Nové Město na Moravě je význačným kulturním, lyžařským, hospodářským a turistickým centrem CHKO Žďárské vrchy. Díky tvorbě slavných rodáků, z nichž nejznámější jsou sochaři Jan Štursa a jeho žák Vincenc Májovský, se město pyšní originální sochařskou galerií. Cenná sochařská díla zdobí volná prostranství města i sbírky Horácké galerie a Horáckého muzea. Historické jádro města je prohlášeno městskou památkovou rezervací. Horácká galerie sídlí v původně renesančním zámku, který byl v polovině 18. století barokně přestavěn a později pseudorenesančně upraven. V galerii probíhají stálé expozice s názvem Sochařská expozice a Sklo, sklo, sklo. Muzejní expozice v Horáckém muzeu jsou umístěny od počátku minulého století v budově bývalé radnice z roku 1555, později barokně přestavěné. Stálé expozice jsou v průběhu roku doplňovány výstavami. Katolický kostel je zasvěcen sv. Kunhutě a upoutává sgrafitovou výzdobou novoměstského rodáka Karla Němce z let 1928 – 1929. Jeho nejstarší část je gotický presbytář z konce 14. století (Toulky Novoměstskem, 2007).

Novým Městem na Moravě prochází silnice 1. třídy číslo 19 mezi Žďárem nad Sázavou a Bystřicí nad Pernštejnem, dálkové cyklostezky číslo 19 a 103 a několik turistických tras. V lyžařském areálu vzdáleném 2 km severozápadně od Nového Města

na Moravě se každoročně konají místní, republikové i mezinárodní závody v běhu na lyžích. Nejvýznamnější závod Zlatá lyže je součástí Světového poháru v běhu na lyžích. Dominantou novoměstského areálu je hotel SKI.

Návštěvnost Turistického informačního centra v Novém Městě na Moravě

Statistiky počtu návštěvníků poskytlo Informační centrum v Novém Městě na Moravě. Údaje jsou od roku 2005 do roku 2007, včetně prvních dvou měsíců roku 2008. Zde evidují statistiky odlišně od Turistického informačního centra ve Žďáře nad Sázavou, sledují zde počty „místních“ návštěvníků a počty turistů a dále rozdělují turisty podle jazykové oblasti – nizozemsky mluvící, německy mluvící, anglicky mluvící, francouzsky mluvící a ostatní.

V roce 2005 navštívilo Informační centrum celkem 12 380 lidí, z toho bylo 8 750 „místních“, což je 70,6 %. Nejvyšší počet zahraničních turistů byl zaznamenán v srpnu – 1 165, nejvyšší počet „místních“ byl v lednu – 947. Dohromady mělo Informační centrum nejvíce návštěvníků v srpnu – 1 975. Co se týče rozdělení zahraničních turistů podle jazykových oblastí, tak nejvíce – 149 – bylo nizozemsky mluvících, dále 88 německy a 74 anglicky mluvících turistů.

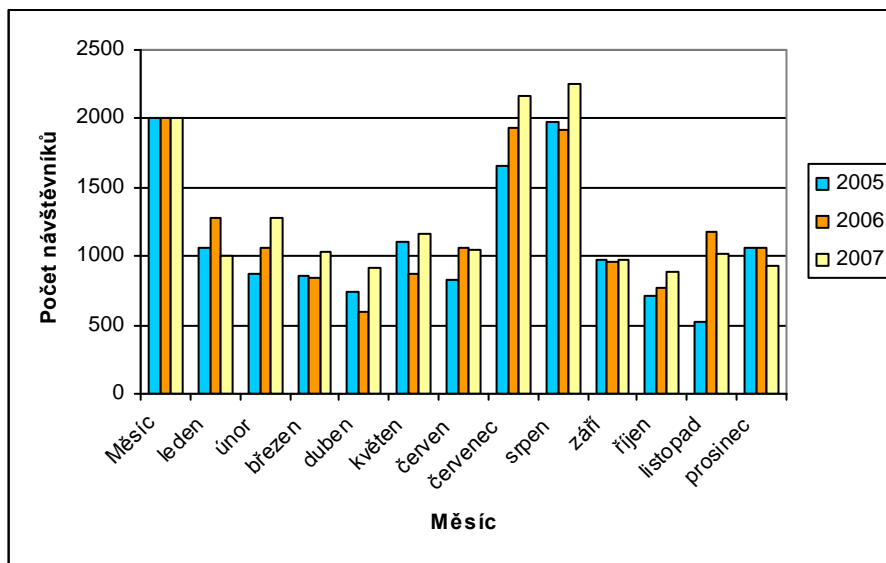
V roce 2006 činila návštěvnost Informačního centra 13 548 lidí, z nichž bylo 9 384 „místních“, tedy 69,2 %. Nejvyšší počet „místních“ byl tentokrát v listopadu – 1 132, nejvyšší počet zahraničních turistů byl shodně v měsících červenec a srpen – 1 200. Dohromady bylo Informační centrum nejvíce navštěvováno v měsíci červenci – 1 939.

V roce 2007 se celkový počet návštěvníků Informačního centra opět zvýšil, a to na 14 661. Z toho bylo 10 255 „místních“, což činí 69,9 %. Nejvíce „místních“ bylo opět v listopadu – 988, nejvíce zahraničních turistů v červenci – 1 413. Celkem bylo nejvíce návštěvníků v srpnu – 2 256.

Za první dva měsíce roku 2008 navštívilo Informační centrum již 1 935 lidí, z tohoto počtu bylo 1 583 „místních“. Je to pochopitelné, protože v zimním období je počet zahraničních turistů nízký.

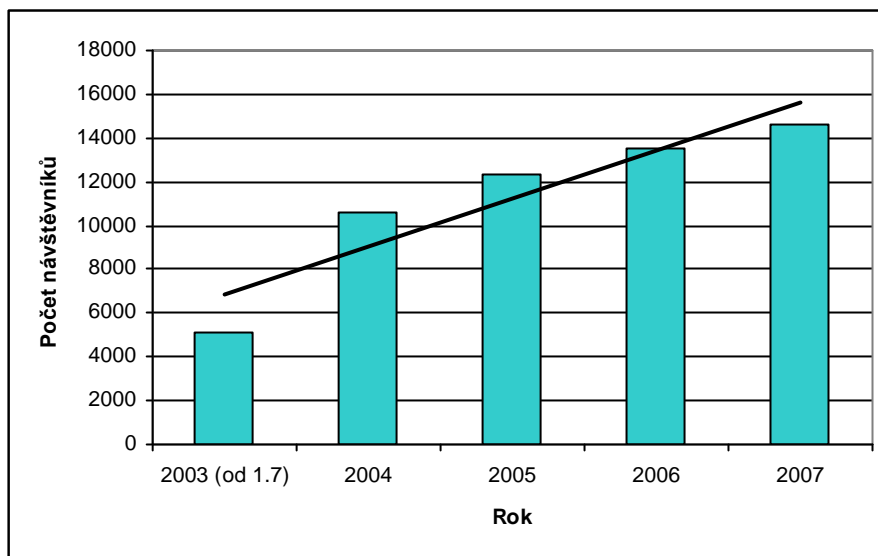
Z výše uvedených statistik je patrné, že se počet návštěvníků a turistů v Novém Městě na Moravě stále zvyšuje: v roce 2005 jich bylo 12 380, v roce 2006 pak 13 548 a v roce 2007 již 14 661. To je nárůst oproti roku 2005 o 2 281 lidí (Turistické informační centrum Nové Město na Moravě, 2008).

Graf č. 3: Návštěvnost TIC Nové Město na Moravě v letech 2005 – 2007 za jednotlivé měsíce

Zdroj: TIC Nové Město na Moravě

Graf č. 4: Návštěvnost TIC Nové Město na Moravě v letech 2003 – 2007

Zdroj: TIC Nové Město na Moravě

11.2.2 Jimramov

Městys Jimramov se rozkládá na rozhraní Čech a Moravy na soutoku řek Svratky a Fryšávky. Leží na východní hranici CHKO Žďárské vrchy v nadmořské výšce 495 metrů (Informační systém pro Žďárské vrchy e-Vysočina, 2008).

Městečko bylo založeno v polovině 13.století Jimramem z Pernštejna. V letech 1462 – 1588 za vlastnictví Pernštejnů byla udělena Jimramovu řada privilegií, například právo pořádání trhů, čímž byla obec povýšena na městys a získala další práva - osvobození od robot, právo varečné a užívání lesů na kopci Padělku, Prosičce a Holém vrchu. Symbolizovány jsou ve znaku a pečeti.

Jimramovský zámek byl renesančně vybudován v roce 1586 a klasicistně byl upravován koncem 18. století. Na zámeckém nádvoří stojí kašna z roku 1809 a sluneční hodiny z roku 1798. K zámku náleží též novogotická hrobka rodu Belcrediů z roku 1869. Dalšími pamětihodnostmi jsou radnice – nejstarší zděný dům v městečku, katolický kostel, evangelický kostel a horní škola. Dále lze obdivovat řadu původně renesančních domů, které dnes tvoří městskou památkovou zónu vyhlášenou v roce 1991. V Jimramově se narodila a pobývala delší čas řada významných osobností, například Karel Slavíček, Jan Karafiát, spisovatelé Alois a Vilém Mrštíkovi, Matěj Josef Sychra či malíři Bohuslav Kozák a Čeněk Dobiáš, sochař František Žemlička aj. Městečko si do dnešní doby zachovalo starobylý ráz.

Jimramov leží mezi Novým Městem na Moravě a Poličkou na silnici číslo 360 a mezi Bystřicí nad Pernštejnem a Borovou na silnici číslo 357. Také jím prochází dálková cyklostezka číslo 103/104 Znojmo – Jeseník, místní cyklostezka číslo 4025 Kamenec u Poličky – Dalečín a modrá, červená a žlutá turistická trasa.

11.2.3 Křižánky

Obec Křižánky leží v údolí řeky Svratky přibližně 19 km severně od Nového Města na Moravě. Rozkládá se ve výšce 615 m n.m., k 1.1.2008 měla 378 obyvatel (Regionální informační servis, 2008d). Obec se skládá ze tří místních částí – Moravské Křižánky, České Křižánky a České Milovy.

První písemná zpráva o obci je z roku 1345, avšak každá ze tří místních částí má samostatný historický vývoj. Nejstarší jsou České Křižánky. V obci byly sklářské hutě, po jejich zániku poté hamry na železo. Nachází se zde cenný soubor lidové architektury, který čítá 45 kulturních památek. Po právu byl proto roku 1995 vyhlášen vesnickou památkovou rezervací. Jsou zde typické stavby Horácka a část z nich byla zapsána do Ústředního seznamu kulturních památek. V letní sezoně se v obci konají pravidelné výstavy malířů. Z přírodních památek zde rostou dvě lípy velkolisté s výškami 31 a 25 metrů, které byly vyhlášeny jako památné stromy, a zajímavá borovice.

V obci je několik rekreačních středisek, penzion a pohostinství. Ke koupání lze využít nedaleké rybníky Řásník a Kyšperský.

Křižánkami prochází silnice II. třídy číslo 354. Na katastrálních územích obce se nachází přírodní útvary Devět skal a Milovské Perníčky. Napříč obcí Křižánky prochází modrá turistická značka, která oba skalní útvary spojuje. Místní částí České Milovy prochází také zelená a červená turistická značka.

11.2.4 Sněžné

Městys Sněžné se nachází asi 13 km severo-severovýchodně od Nového Města na Moravě v nadmořské výšce 673 metrů. Je obklopen krásnou krajinou a je jedním z důležitých východisek pro turistiku na Vysočině. Městys má 7 místních částí – Milovy, Blatiny, Krátká, Podlesí, Samotín, Sněžné a Vříšť.

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1335. V tomto roce darovala Jeruše, dcera prvního známého majitele Aueršperku Jimrama z Aueršperku, doubravnickému klášteru pro případ svého úmrtí také příjmy ze vsi Německé. Tak se do roku 1948 nazýval nynější městys Sněžné. V roce 1825 byla přes obec zbudována silnice, v roce 1852 byla obec povýšena na město.

Sněžné leží na silnici číslo 354 mezi Novým Městem na Moravě a Svatkou a na silnici číslo 353 mezi Novým Městem na Moravě a Poličkou. Sněžným prochází zelená a červená turistická značka a dálková cyklostezka 103/104 Znojmo – Jeseník.

11.2.5 Tři Studně

Obec Tři Studně je vzdálená asi 12 km severovýchodně od Žďáru nad Sázavou. Leží v poměrně velké nadmořské výšce 733 metrů a tato výška určuje drsnější ráz okolní krajiny, který řadí tuto vesnici mezi horské vesnice. K 1.1.2008 měla obec 99 obyvatel (Regionální informační servis, 2008e).

Tři Studně se staly významnou chatovou a rekreační oblastí díky dvěma blízkým rybníkům. Větším je Medlov s rozlohou 22 ha, bližším pak Sykovec, který má rozlohu 14 ha. Kaplička se zvonicí byla v obci postavena kolem roku 1880. Před kapličkou se dochoval pěkný železný kříž, vysoký dřevěný kříž stojí u silnice do Fryšavy.

Tři Studně se nacházejí na silnici číslo 353 mezi Fryšavou a Skleným. Obcí také prochází dálková cyklostezka číslo 103 a modrá a zelené turistická trasa.

11.3 Poličko

Poličko se rozprostírá na východním okraji Pardubického kraje a zasahuje svým západním okrajem do CHKO Žďárské vrchy. Má bohatou historickou a kulturní tradici. Nachází se zde celá řada kulturních a historických objektů - kostely, kaple, lidová architektura atd. Díky zachovalé krajině je zde velký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, zejména pak pro letní turistiku. Je zde hustá síť značených cyklotras, jak místních, tak také dálkových.

Nacházejí se zde 2 Informační centra – v Poličce a v Bystrém. Regionem prochází silnice I. třídy číslo 34, silnice II. třídy číslo 353, 357, 360, 362 a 363 a také železniční trať Pardubice – Svitavy.

Největšími obcemi regionu jsou Polička (k 1.1.2008 8 924 obyvatel), která ovšem neleží v CHKO Žďárské vrchy, dále Borová (k 1.1.2008 964 obyvatel) a Sádek (k 1.1.2008 475 obyvatel) (Regionální informační systém, 2008f).

11.3.1 Borová

Obec Borová se nachází asi 6 km severozápadně od Poličky v nadmořské výšce 615 metrů. V roce 2005 byla vyhlášena vesnicí roku v Pardubickém kraji.

Počátky obce Borová sahají do roku 1349, kdy byla Borová zmíněna jako farní osada kostela sv. Markéty. V obci lze najít kostel sv. Markéty a kostel sv. Kateřiny. Z významných osobností zde po šest po sobě jdoucích letních prázdnin trávil čas Tomáš G. Masaryk s rodinou.

Ze stravovacích možností je tu hospoda, restaurace a motorest. Z ubytování je zde camping Borová.

Nedaleko Borové prochází silnice I. třídy číslo 34 a silnice II. třídy číslo 357. Obcí vede cyklotrasa číslo 4022 a zelená turistická značka.

11.4 Žďársko

Níže popisovaná oblast leží podle geomorfologického členění převážně v Bítešské vrchovině, přesněji celá jižní část a nejbližší okolí kolem Žďáru nad Sázavou. Krajina je zde mírně zvlněná, nadmořská výška zdejších kopců až na výjimky nepřesahuje 600 metrů, jsou zde rozsáhlé plošiny s několika hluboce zaříznutými údolími a nachází se zde dostatek vodních ploch. Severní část Žďárska náleží již do Žďárských vrchů. Je velice členitá a nachází se zde i nejvyšší vrchol celých Žďárských vrchů – Devět skal.

Díky poměrně vysoké nadmořské výšce je především severní oblast velmi hojně využívána pro zimní turistiku.

Největšími městy a obcemi jsou Žďár nad Sázavou (k 1.1.2008 23 688 obyvatel), Svratka (k 1.1.2008 1 491 obyvatel), Herálec, (k 1.1.2008 1 280 obyvatel) a Nové Veselí (k 1.1.2008 1 225 obyvatel) (Zdroj: Regionální informační servis, 2008g).

11.4.1 Žďár nad Sázavou

Žďár nad Sázavou se rozkládá na pomezí Čech a Moravy na jižním okraji CHKO Žďárské vrchy a řadí se mezi nejčistší města České republiky. Leží v nadmořské výšce 580 metrů, 35 km severovýchodně od Jihlavy mezi Prahou a Brnem. Jeho zeměpisné souřadnice jsou 49°34'48.22" severní šířky a 15°56'31.47" východní délky.

Žďár nad Sázavou protíná silnice I. třídy číslo 37, od severu ze směru od Ždírcce nad Doubravou, od jihu ze směru od Křižanova, dále silnice I. třídy číslo 19 ze směru Nové Město na Moravě a silnice II. třídy číslo 353. Město protíná několik turistických a také cyklistických tras. Z cyklistických zde mimo jiné prochází významná cyklotrasa číslo 19 – Posázavská.

Osada Žďár vznikla při cisterciánském klášteře založeném roku 1252. O Žďáře jako městečku se poprvé zmiňuje listina z roku 1293. Klášter se svým panstvím se dostal v roce 1588 pod pravomoc olomouckého biskupství, v roce 1606 byl zrušen a přešel přímo do vlastnictví kardinála Františka z Ditrichštejna. Ten v roce 1607 povýšil městečko Žďár na město, udělil mu nová privilegia a nový znak. Ve druhé polovině 19. století se ve městě rychle rozvíjí národní život. Byly založeny první větší podniky, hlavně obuvnické a město získává železniční spojení. V té době vzniká také řada kulturních spolků. Město postihla silně druhá světová válka, kdy bylo poškozeno mnoho domů.

Jádro města s bývalou renesanční radnicí, morovým sloupem a gotickým kostelem sv. Prokopa leží na návrší levého břehu řeky Sázavy. Druhá část města s historickými památkami leží okolo zámku, bývalého kláštera. Významnými památkami jsou poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře zapsaný do seznamu památek UNESCO a zámek Žďár nad Sázavou.

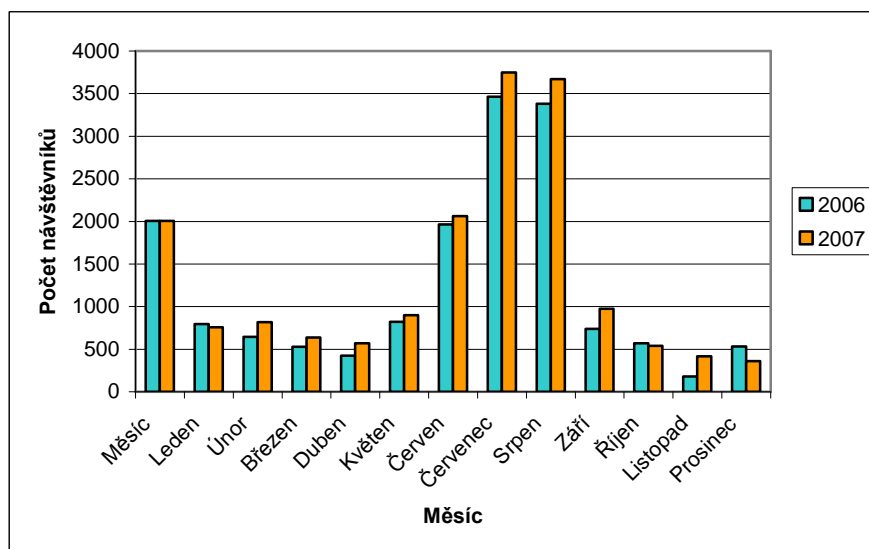
Návštěvnost Turistického informačního centra ve Žďáře nad Sázavou

Statistické údaje o počtu návštěvníků byly poskytnuty Turistickým informačním centrem Žďár nad Sázavou. Pokud se podíváme na podrobné statistiky návštěvnosti města, resp. turistického informačního centra v roce 2006 a 2007, zjistíme, že se počet návštěvníků zvýšil. Statistiku návštěvnosti mají rozdělenou podle jednotlivých měsíců a také podle národnosti návštěvníků.

Tradičně nejvíce turistů přijelo v roce 2006 do Žďáru nad Sázavou v červenci (3 463) a v srpnu (3 382), naopak nejméně v listopadu (180). Co se týká národností turistů, tak nejvíce jsou zde zastoupeni samozřejmě Češi (75,8 %), dále Holanďané (6,3 %), Němci (4,8%), Slováci (2,9 %) a Rakušané (2 %). Velmi málo návštěvníků je ze Skandinávských zemí (0,4 %) a z Belgie (0,2 %), pokud tato čísla porovnáme například s počtem návštěvníků z Asie (0,8 %). Celkem tedy turistické informační centrum Žďár nad Sázavou navštívilo za rok 2006 14 044 návštěvníků.

V roce 2007 bylo evidováno 15 461 návštěvníků, což je nárůst oproti roku 2006 o 1 417 návštěvníků. Nejvíce jich opět přijelo v červenci (3 750) a v srpnu (3 671), naopak nejméně tentokrát v prosinci (359). Podle národnosti bylo nejvíce Čechů (73,2 %), dále návštěvníků z Nizozemí (4,7 %), Německa (4,1 %), Polska (4 %) a Slovenska (2,9 %). V porovnání s rokem 2006 se výrazně zvýšil počet návštěvníků z Asie (1,3 %) a z Belgie (1,3 %) (Turistické informační centrum Žďár nad Sázavou).

Graf č. 5: Návštěvnost TIC Žďár nad Sázavou v letech 2006 – 2007 za jednotlivé měsíce

Zdroj: TIC Žďár nad Sázavou

11.4.2 Svatka

Město Svatka leží v nadmořské výšce 632 metrů. Od pověřeného města Žďáru nad Sázavou je vzdálená 22 km severně. Svatka se skládá ze čtyř katastrálních území: Svatka, Moravská Svatka, Česká Cikánka a Moravská Cikánka.

Nejstarší zpráva o Svatce je z roku 1350. Buď tehdy nebo nejpozději roku 1485 byla městečkem, na město byla povýšena roku 1867. Od středověku zde bylo tradiční hrnčířství a kamnářství, později klempířství a výroba pilníků. Z architektonických památek je zde významný původní gotický kostel sv. Jana Křtitele ze 14. století, přestavěný roku 1759. Při něm je zděná zvonice s dřevěným patrem. V obci se nachází také lidová architektura. V městském muzeu Svatka je expozice věnována době 1. republiky. Město je působištěm několika malířů – O. Nejedlý, O. Blažíček, bratři Bubeníckové, F. Kaván, kteří zde mají také pamětní desky.

Ze suprastruktury cestovního ruchu se v obci nachází 1 hotel, 1 penzion, 2 chalupy, 3 priváty a 1 ubytovna, 4 restaurace, 2 kavárny a pivnice. Je zde Informační centrum Svatka

Svatkou prochází silnice II. třídy číslo 343 a 354, dvě místní cyklostezky číslo 4120 a 4180, červená a žlutá turistická trasa. V blízkosti města jsou běžecké trasy a také lyžařský vlek Svatka.

11.4.3 Škrdlovice

Obec Škrdlovice se nachází 8 km severně od Žďáru nad Sázavou v centrální části CHKO Žďárské vrchy. Leží v nadmořské výšce 645 metrů. Obec měla k 1.1.2008 593 trvale žijících obyvatel, průměrný věk je zde 38 let a osídleno je 179 domů (Obec Škrdlovice, 2008).

Název obce pochází z doby kolonizace a je vztahován k osobnímu jménu zakladatele Skrle, odtud Skrlovice. Jazykovým vývojem bylo doplněno písmeno "d", čímž vznikl pozoruhodný a ojedinělý název Škrdlovice s pěti samostatně stojícími souhláskami na začátku slova. Počátky obce lze hledat ve druhé polovině 13. století, první písemná zmínka o obci je z roku 1454. Prvními osadníky byli uhlíři, kteří žďářili neprostupný prales a přetvářeli jej v zemědělskou půdu.

Obec Škrdlovice neměla až do roku 1999 jako jedna z mála v kraji žádnou sakrální stavbu. V roce 1997 byl posvěcen základní kámen papežem Janem Pavlem II. a 10.7.1999 byla postavená kaple Svatých Cyrila a Metoděje slavnostně vysvěcena.

Z přírodních atraktivit lze v obci najít památnou lípu velkolistou s obvodem kmene 635 cm.

V obci jsou umístěny 2 penziony a jeden sportovně rekreační areál s možností ubytování ve 2 dvoulůžkových a 2 třílůžkových pokojích.

Škrdlovicemi prochází silnice I. třídy číslo 37 mezi Žďárem nad Sázavou a Ždírcem nad Doubravou, červená turistická trasa, která se po 1 km napojuje u rybníka Velké Dářko na žlutou a modrou.

11.4.4 Velká Losenice

Obec Velká Losenice se rozkládá na jihozápadní hranici CHKO Žďárské vrchy v nadmořské výšce 540 metrů. Aktuálně má 1 101 obyvatel, z toho 546 mužů a 555 žen, jejich průměrný věk je 36 let (Obec Velká Losenice, 2008). Je vzdálená 8 km západně od Žďáru nad Sázavou. Velká Losenice patří do Mikroregionu „Pod Peperkem“, který je řešen v samostatné kapitole Možnosti partnerství.

První zmínka o obci je z roku 1352, avšak původ vesnice je nejasný. Název obce je odvozen buď podle místního potoka, který byl životním prostorem lososů nebo podle losa, který tu kdysi žil. Největší místní pamětihodností je bezesporu gotický kostel sv. Jakuba z 2. poloviny 14. století, jehož věž byla upravena v roce 1852. Dále je zde barokní kostnice z 18. století, zděná zvonice a brána. Obec je rodištěm otce Karla Havlíčka Borovského, což připomíná i pamětní deska. Severně od obce jsou umělé líhně lososovitých ryb.

Ve Velké Losenici se nachází penzion Najdek, tzv. „Selský dvůr“, hostinec a cukrárna. Z infrastruktury cestovního ruchu je zde umístěna cestovní agentura.

Obcí prochází červená a žlutá turistická značka a několik místních cyklostezek. V blízkosti obce jsou chráněné přírodní výtvořky Mlýnský potok a Uhlíčky.

11.4.5 Havlíčkova Borová

Mimo výše uvedené regiony leží ještě další 3 významné obce cestovního ruchu. Městys Havlíčkova Borová se nachází na západní hranici CHKO Žďárské vrchy v nadmořské výšce 586 metrů. K 1.1.2008 zde bydlelo 935 obyvatel (Regionální informační servis, 2008h). Do správního území městysu patří také osady Peršíkov a Železné Horky.

Ves Borová byla založena pravděpodobně ve 12. nebo na přelomu 12. a 13. století slovanskými osídlenci. Jméno dostala obec podle borového lesa, který byl v této oblasti hojně rozšířen. První písemná zmínka o obci je z roku 1289. Obec byla později zasažena těžbou železné rudy.

Borová je rodištěm spisovatele Karla Havlíčka Borovského. Z kulturních památek je hojně navštěvovaný rodný dům Karla Havlíčka Borovského se stálou expozicí o jeho životě a díle. Dům byl postaven v roce 1818, v roce 1931 zde bylo otevřeno muzeum. Kromě domu je zde vystaven pomník Karla Havlíčka Borovského. Další pamětihodností je pozdně gotický kostel sv. Víta, jehož vrchol ve výšce 637 m n.m. je zdaleka viditelnou dominantou městyse.

Je zde možnost ubytování v apartmánu s možností vaření a ze stravovacích možností je tu pohostinství „U Havlíčka“.

Havlíčkovou Borovou prochází pouze silnice III. třídy. Z cyklostezek se zde kříží dvě místní – číslo 4122 z Přibyslavi do Krucemburku a číslo 4156 z Chotěboře do Vepřové.

11.4.6 Krucemburk

Městys Krucemburk se nachází na území okresu Havlíčkův Brod, 15 km severozápadně od Žďáru nad Sázavou a 3 km východně od Ždírcce nad Doubravou ve výšce 567 m n.m. Městys měl k 1.1.2008 1 658 obyvatel (Městys Krucemburk, 2008).

První písemná zmínka o městysu je z roku 1321. Krucemburk však založil zřejmě počátkem 13. století řád německých rytířů jako horní osadu s farním kostelem a tvrzí, podle jejíhož názvu Kreuzburk (křížový, křížácký hrad) byl Krucemburk pojmenován. Rok 1906 je spojen s dlouhodobým pobytem pozdějšího prezidenta T. G. Masaryka a jeho přednáškovou činností v širokém okolí i v Krucemburku samém. 10. října 2006 získal Krucemburk status městyse. Mezi významné kulturní památky patří románský kostel sv. Mikuláše, který byl později dostavěn goticky, upraven pozdně goticky a zčásti barokně. Na místním hřbitově je hrob malíře Jana Zrzavého, na náměstí je socha sv. Jana Nepomuckého. V okolí městyse se nacházejí zbytky dolů na železnou rudu.

V obci nebo jejím blízkém okolí se nachází penzion, 2 rekreační střediska a turistická ubytovna, 1 restaurace a 3 hostince. Dne 8. června 2002 zde bylo otevřeno informační centrum s pamětní síní Jana Zrzavého.

Krucemburkem prochází silnice I. třídy číslo 37, místní cyklostezky číslo 4122 a 5127 – Podoubraví a červená turistická trasa.

11.4.7 Ždírec nad Doubravou

Mimo výše uvedené mikroregiony ještě náleží do CHKO Žďárské vrchy město Ždírec nad Doubravou. Město leží na hranici obou Chráněných krajinných oblastí – Žďárské vrchy a Železné hory v nadmořské výšce 555 metrů. K 21.7.2008 mělo město 3 066 obyvatel společně se svými sedmi místními částmi (Město Ždírec nad Doubravou, 2008).

O vzniku Ždírci nejsou žádné písemné ani archivní doklady. První písemná zmínka o obci je až z roku 1399, druhá pak z roku 1502. Pravděpodobně koncem 14. století bylo povoleno místní lesy vyžďářit – vyždířit ohněm a odtud zřejmě pochází název města. Velký rozvoj zaznamenala obec pod 2. světové válce. 19. ledna 2000 byl Ždírci nad Doubravou udělen titul město.

Z kulturních atraktivit stojí určitě za zmínku kostel sv. Václava v Horním Studenci. Zmínka o něm je již z 12. století, renesanční křtitelnice je ze 17. století, dřevěná zvonice krytá šindelem pochází z roku 1523.

Ve Ždírci nad Doubravou nebo v jeho blízkém okolí se nachází 1 hotel, 3 penziony, 2 restaurace, 2 pivnice, 2 bistra a motorest.

Ždírcem prochází poměrně významné silnice I. třídy číslo 34 a 37 a silnice II. třídy číslo 345. Kromě toho městem také prochází místní cyklostezka číslo 5127 Podoubraví z Radostína do Podmoklan.

12. Možnosti partnerství při plánování a rozvoji cestovního ruchu v CHKO Žďárské vrchy

Podmínkou fungování kooperace a partnerství subjektů je výběr činnosti (produktů), ve kterých si podnikatelské subjekty nekonkurují, naopak se vzájemně doplňují. Cílem je vytvářet synergické efekty plynoucí z kooperace (Hesková, M., 2004).

Na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy existuje několik sdružení – svazků obcí, které lze označit jako organizace cestovního ruchu pro konkrétní území. Všechny tyto mikroregiony zařazuje svou činností organizace Vysočina Tourism. Nejaktivnějším je nejspíše Svazek obcí Mikroregionu Novoměstsko, naopak nejméně aktivním je Mikroregion Žďársko, který byl založen pouze formálně. V rámci tohoto Mikroregionu poměrně dobře funguje Mikroregion „Pod Peperkem“. Místní akční skupina Zubří země je pro Žďárské vrchy velmi důležitá, výraznou měrou totiž podporuje udržitelný cestovní ruch a rozvoj venkova oblasti.

12.1 Vysočina Tourism

Tato nová příspěvková organizace byla vytvořena krajem Vysočina v listopadu roku 2007, svoji činnost pak zahájila 2. ledna 2008. Organizace sídlí v Jihlavě. Jejím cílem je vytvoření dostatečně silné konkurenční pozice kraje Vysočina na trhu cestovního ruchu. Hlavním účelem zřízení této organizace je koordinace dlouhodobě udržitelného rozvoje sektoru cestovního ruchu. Předmětem její činnosti je mimo jiné koordinace spolupráce subjektů cestovního ruchu z veřejného i neveřejného sektoru, propagace a prezentace regionu doma i v zahraničí, koordinace činnosti turistických informačních center na území kraje Vysočina a řízení regionálních turistických produktů.

12.2 Mikroregion Hlinecko

Mikroregion Hlinecko zahrnuje celkem 30 obcí, z nichž na území CHKO Žďárské vrchy leží 16 – Dědová, Hamry, Herálec, Hlinsko, Chlumětín, Jeníkov, Kameničky, Kladno, Studnice, Svatka, Svatouch, Trhová Kamenice, Vítanov, Vortová, Všeradov a Vysočina. Obce Herálec a Svatka patří do správního obvodu obce s pověřeným obecním úřadem Žďár nad Sázavou a zařazeny jsou v Mikroregionu Žďársko.

Tyto obce jsou sdruženy do organizace s názvem Sdružení obcí mikroregionu Hlinecko. Předmětem této organizace je vzájemná spolupráce jednotlivých členů,

prosazování společných zájmů, rozvoj členských měst a obcí, jejich vyrovnání se evropských standardům a vývojovým trendům 21. století ve všech oblastech lidského života. Cílem Sdružení je především rozvoj zaměstnanosti, ekonomiky, infrastruktury, životního prostředí, cestovního ruchu a dalších oblastí.

V roce 2008 Sdružení obcí mikroregionu Hlinecko ukončilo realizaci projektu „Program rozvoje cestovního ruchu Železných hor a Žďárských vrchů“. Jeho výsledkem je studie území zahrnující analýzu potenciálu cestovního ruchu a turisticky významných cílů. Dále je navrženo řešení optimální vybavenosti ubytovacími a stravovacími kapacitami. Ve sledovaném území bylo navrženo pět produktů cestovního ruchu – „Cyklovíkend na Hlinecku, Jaro na Hlinecku – toulky přírodou, Lidová architektura na Hlinecku, Lyžuje celá rodina a Masopustní veselí nejen na Veselém Kpoci“. Součástí výstupu tohoto projektu je také propagační materiál Lidová architektura na Hlinecku. Studie je využitelná pro všechny obce mikroregionu jako doporučení pro rozvoj cestovního ruchu každé z nich (Mikroregion Hlinecko, 2008b).

12.3 Svazek obcí Mikroregionu Novoměstsko

Jak již bylo uvedeno v kapitole 11 Regiony Žďárských vrchů, do Mikroregionu Novoměstsko se řadí 29 obcí, 6 z nich leží mimo CHKO Žďárské vrchy. Svazek obcí Mikroregionu Novoměstsko byl založen na ustavující schůzi dne 4.9.2001 v Novém Městě na Moravě. Jeho cílem je hájit oprávněné ekonomické, společenské a kulturní zájmy, chránit životní prostředí a řešit problémy, které přesahují rámec a možnosti jednotlivých obcí. Předsedou Mikroregionu je Miloš Brabec, starosta obce Tři Studně. Svaz má ještě jednoho místopředsedu a 7 členů rady, kteří jsou starosty obcí spadajících do Mikroregionu Novoměstsko. Sídlo je v Novém Městě na Moravě.

Svazek je ve své činnosti poměrně hodně aktivní. Již v roce 2001 pořádal akci „Poradenství pro obce Mikroregionu“. Každý další rok se okruh jeho činností rozšiřuje a četnost jeho akcí zvyšuje. Ve velké většině jsou financovány z Fondu Vysočiny. V roce 2002 pak Svazek pořádal akce „Obec a internet I a II“, dále „Vysočinou na lyžích“ a také opět „Poradenství pro obce Mikroregionu“. Roku 2003 pořádal Svazek obcí mimo dalších činností také akci s názvem „Aktivní dovolená na Žďárských vrších“. V roce 2004 se pak opět rozšířil počet činností Svazku, např. „Vysočinou na lyžích II“, Obec a internet III a IV“ atd. Roku 2005 byl rekonstruován penzion Vlachovice a také proběhla rekonstrukce autobusových čekáren Nové Město. V roce

2006 pak byla otevřena Mlynářská stezka pro cyklisty, proběhla obnova zeleně v obci Křídla, došlo k pokračování akce „Vysočinou na lyžích IV“ a byl zaveden nový program „Aktivní Mikroregion Novoměstsko“. Projekt otevření Mlynářské stezky byl financován z programu INTERREG IIIA. V roce 2007 byla pozornost zaměřena především na rekonstrukci odpadů a zavedení veřejného internetu. Pro rok 2008 jsou naplánovány akce zaměřená na kulturu obcí a čistotu místních vod. Mimo to Ministerstvo životního prostředí vyhlásilo 15. ledna 2008 výzvu k předkládání žádostí o grant. Jednalo se o napomáhání podpoře zavádění MA21 a prokazatelnému kvalitnímu posunu v tomto procesu, jako strategickému plánování udržitelného rozvoje na místní úrovni, realizace místních akcí a kampaní pro veřejnost a další opatření aktivity směrem k udržitelnému rozvoji atd. Svazek obcí Mikroregionu Novoměstsko podalo žádost do tohoto programu. Letos podal Svazek také žádost o dotaci na udržování lyžařských stop na Novoměstsku. Tuto dotaci schválila společnost E.ON (Mikroregion Novoměstsko, 2008).

Z výše uvedených akcí a programů pořádaných Svazkem obcí Mikroregionu Novoměstsko je vidět, že to opravdu myslí s podporou cestovního ruchu a ochranou životního prostředí Novoměstska velmi vážně. Důkazem toho může být i podaná žádost o dotace přímo k Ministerstvu životního prostředí.

12.4 Mikroregion Poličsko

Mikroregion Poličsko je dobrovolný svazek obcí, který byl založen v roce 1999. Do Mikroregionu Poličsko náleží 21 obcí, z nichž 7 leží ve sledovaném území CHKO Žďárské vrchy. Jsou to Borová, Březiny, Kamenec u Poličky, Pustá Kamenice, Pustá Rybná, Sádek a Telecí.

Předmětem činnosti svazku je hájení ekonomických, společenských a kulturních zájmů jednotlivých obcí, dále ochrana životního prostředí a zastupování obcí při řešení problémů. Činnost svazku je financována jednak z řádných příspěvků členů, jednak z dobrovolných příspěvků členů svazku, dále z podpůrných příspěvků a darů a z finančních prostředků získaných vlastní činností.

V březnu roku 2006 bylo založeno občanské sdružení s názvem MAS Sdružení pro rozvoj Poličska se sídlem v obci Bystré. Tato Místní akční skupina byla vytvořena na základě iniciativy všech členských obcí Mikroregionu Poličsko a jeho členy jsou: celý mikroregion s 21 obcemi, 16 podnikatelských subjektů a 5 neziskových organizací

se sídlem nebo působením v Mikroregionu Poličsko. Jejich společným cílem je ochrana společných zájmů a uskutečňování záměrů, které výraznou měrou přispějí ke zkvalitnění života obyvatel o obcích Mikroregionu Poličsko. Občanské sdružení propojuje potřeby veřejného sektoru, tedy obcí, podnikatelského sektoru a neziskových organizací. Společně mají vypracovanou integrovanou územní strategii, kde jsou popsány potřeby oblasti, je zde analýza současného stavu a projektové záměry jednotlivých členů. Záměrem MAS je získat finanční prostředky na rozvoj oblasti v rámci zpracované strategie (Mikroregion Poličsko, 2008).

12.5 Mikroregion Žďársko

Mikroregion Žďársko byl založen pouze formálně již před několika lety. Vzniklo zde tzv. „Partnerství pro Žďársko“, které řeší podporu a rozvoj cestovního ruchu, rekreace a kultury pro celkem 48 obcí ve správním území města Žďár nad Sázavou. Z tohoto počtu leží mimo sledovanou oblast CHKO Žďárské vrchy 23 obcí – Bohdál, Bohdalec, Březí nad Oslavou, Hodíškov, Jámy, Kněževy, Kotlasy, Krásnéves, Kyjov, Nížkov, Nové Dvory, Obytčov, Ostrov nad Oslavou, Pavlov, Poděšín, Pokojov, Radostín nad Oslavou, Rosička, Rudolec, Sazomín, Sirákov, Újezd a Znětín. Tyto obce nebudou dále uvažovány.

Cílem partnerství bylo získat dotace z fondů Evropské unie pro roky 2007 – 2013. V rámci tohoto projektu bylo vypracováno 24 dalších dílčích podprojektů, například plán akcí zaměřených na zkvalitnění cestovního ruchu na Žďársku, vznik tematicky zaměřených cyklotras, úprava kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře, více areálů pro volný čas atd. Partnerství pro Žďársko chce společnou koordinací a provázaností akcí zvýšit návštěvnost regionu a za získané finance nabízet svým návštěvníkům ještě kvalitnější služby.

Kromě toho město Žďár nad Sázavou spolupracuje s poměrně aktivními mikroregiony „Pod Peperkem“ a Velké Dářko. Společně sestavili plán pro čerpání Evropských fondů v letech 2007 – 2013 a podali je prostřednictvím kraje pod názvem Partnerství pro Vysočinu.

12.6 Mikroregion „Pod Peperkem“

Sdružení obcí „Pod Peperkem“ tvoří obce Hamry nad Sázavou, Sázava, Velká Losenice a Nové Dvory. Nové Dvory leží mimo území CHKO Žďárské vrchy, sídlo

svazku je v obci Sázava. Tyto obce zahájili užší spolupráci především proto, aby se pokusili zpřístupnit poměrně málo známou a navštěvovanou oblast podél horního toku řeky Sázavy. Je zde velké množství přírodních i kulturních pamětihodností. Celá oblast je charakteristická výbornými podmínkami pro letní i zimní rekreaci a výjimečně čistými ovzduším, tedy ideální předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.

V roce 2001 byla sdružením předložena Integrovaná strategie Mikroregionu „Pod Peperkem“. Řeší se v ní 3 oblasti: cestovní ruch a turistika na území mikroregionu, životní prostředí a dobudování potřebné dopravní a technické infrastruktury.

V rámci oblasti A – cestovní ruch a turistika na území mikroregionu – jsou řešeny další podoblasti. Je to například podpora rekonstrukcí stávajících ubytovacích zařízení ve všech sídlech mikroregionu, podpora výstavby nových ubytovacích zařízení v sídlech mikroregionu, stabilizace služeb pro rozvoj turistického ruchu, zřízení informačního centra v Sázavě, doplnění sítě cyklotras a jejich řádné vyznačení, výstavba odpočívadel, informačních tabulí a úprava míst rozhledů, výstavba sportovišť apod. V oblasti B – životní prostředí – jsou určeny zásady pro zachování typického krajinného rázu, ochranu krajiny, omezení negativních dopadů lidské činnosti na zdravé životní prostředí a zásady pro vzhled obcí a výstavbu sociálních zařízení (DataPlán NSZM, 2008a). Sdružení obcí „Pod Peperkem“ se zasloužilo o otevření dálkové Posázavské cyklotrasy číslo 19.

12.7 Subregion Velké Dářko

Dobrovolný svazek obcí Velké Dářko čítá 8 obcí – Cikháj, Karlov, Polnička, Račín, Radostín, Světnov, Škrdlovice a Vojnův Městec. Všechny leží v CHKO Žďárské vrchy. Sídlem svazku je obec Škrdlovice.

V roce 2002 byl vypracován Strategický plán rozvoje subregionu Velké Dářko. jeho aktualizace proběhla v roce 2004. Plán je rozdělen do 4 oblastí. Oblast A řeší zvýšení kvality sociálního prostředí v obcích subregionu, například rozvoj volnočasových aktivit a příležitostí, informovanost atd. Oblast B řeší podporu a rozvoj podnikání a rozvoj cestovního ruchu, například zlepšení propagace subregionu a zkvalitnění turistické infrastruktury. Dopravní infrastrukturou se zabývá oblast C a životnímu prostředí a technické infrastruktuře se věnuje oblast D. Zde se řeší ozelenění obcí, ochrana a tvorba krajiny, uchování typického krajinného rázu apod. (DataPlán NSZM, 2008b).

12.8 Místní akční skupina Zubří země

Místní akční skupina (MAS) Zubří země byla založena 5. dubna 2006. Zakladateli byli Mikroregion Bystřicko a město Bystřice nad Pernštejnem. MAS Zubří země je obecně prospěšnou společností. Počet obyvatel území je 41 213, rozloha území 630,2 km² a hustota zalidnění 65,4 obyvatel/km². Členská základna má v dnešní době 30 členů, z nichž 24 zastupuje soukromý sektor. Na území MAS Zubří země je celkem 65 obcí, z toho 34 obcí se řadí do Mikroregionu Bystřicko, 29 do Mikroregionu Novoměstsko a 2 obce jsou mimo oba regiony.

Hlavním cílem MAS je podporovat naplňování rozvojové strategie regionu, v tomto případě je hlavním tématem skupiny co nejlepší využití místních přírodních a kulturních zdrojů, s vazbou na program Natura 2000. V Místní akční skupině mohou být jak fyzické, tak právnické osoby soukromého i veřejného sektoru, tedy občané, zástupci obcí, zástupci neziskových organizací působících v daných obcích a podnikatelé trvale žijící nebo podnikající v daném území.

Již v roce 2006 předložila MAS Zubří země projekt Rozvoj venkova – osvojování schopností. 28. dubna byla podána žádost o poskytnutí podpory z Operačního programu Zemědělství na projekt „Vypracování integrované územní rozvojové strategie MAS Zubří země“. Cílem projektu bylo vytvoření webové stránky a publikací o MAS, zpracování územních analýz, vytyčení rozvojových priorit apod. Dotace však nebyla schválena. V březnu 2007 byla podána další žádost o poskytnutí financí z Fondu Vysočiny na projekt „Podpora činnosti MAS Zubří země“. Cílem projektu bylo zajištění činnosti MAS, vytvoření strategie MAS, vytvoření webové stránky apod. Dotace byla schválena (Zdroj: MAS Zubří země). Mimo to je MAS Zubří země zařazena do programu Evropské unie Leader+ v 1. výzvě LEADER 2007 – 2013 – žádosti (MAS Zubří země, 2008).

12.9 Sdružení krajina

Sdružení krajina je nevládní nezisková organizace, jejímž posláním je aktivně přispívat ke zlepšení stavu přírody, krajiny a životního prostředí v České republice. Zabývá se ochranou vzácných a ohrožených druhů živočichů a rostlin, zpracovává hodnocení dopadů na krajinný ráz, věnuje se oblasti rozvoje venkova a ekologické výchově a poradenství, klade důraz na spolupráci s místními lidmi. Sdružení bylo

založeno v roce 1997, sídlí v Počátkách, cca 4 km severovýchodně od Žďáru nad Sázavou.

Jelikož má Sdružení krajina sídlo na území CHKO Žďárské vrchy, koncentruje se tam také podstatná část činnosti této organizaci v péči o krajinu a práci v veřejnosti. Ve spolupráci se Správou CHKO Žďárské vrchy a s místními obyvateli organizuje sdružení ruční kosení podmáčených luk, což je důležité pro uchování cenného ekosystému. Jak již bylo uvedeno výše, Sdružení krajina také podporuje venkovské obce projektem „Místní Agenda 21 pro malé obce“. Na tomto projektu spolupracují města Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě a Mikroregion Novoměstsko a jeho cílem je pomoci s rozvojem malých obcí vytvořením dokumentu, který shrne, co obec potřebuje, co je pro ni nejdůležitější a jak toho dosáhnout. Sdružení krajina také působí poradenské a informační centrum pro otázky ochrany přírody. Smyslem je poskytovat veřejnosti aktuální informace a poznatky o životním prostředí a vývoji ochrany přírody, spolupracuje při tom se Sítí ekologických poraden (STEP). Organizuje také ekologickou výchovu pro mateřské a základní školy a pobytové programy pro střední školy. Hlavním cílem těchto programů je naučit děti vnímat přírodu a najít si k ní vztah. Zároveň je také motivovat k ohleduplnému chování k přírodě i lidem kolem sebe (Sdružení krajina, 2008).

13. Trvale udržitelný rozvoj na území CHKO Žďárské vrchy

Většina problémů v ochraně přírody vyžaduje mezioborový přístup, který řeší ochranu biologické diverzity, ale zároveň zajišťuje ekonomickou prosperitu lidstva. Snahy o zachování biodiverzity se občas dostávají do sporu s lidskými potřebami (Primack, R., Kindlmann, P., Jersáková J., 2001).

Orgány ochrany přírody, které fungují v moderní společnosti, by měli efektivně chránit vzácné druhy a stanoviště a zároveň by uspokojovat nepřetržité potřeby společnosti. Zde nastává již výše zmiňovaný rozpor. Správa CHKO tento si tento rozpor velmi dobře uvědomuje snaží se v maximální míře vycházet tlaku společnosti na využívání služeb vstříc. Ovšem samozřejmě vše s ohledem na ochranu přírody. Nicméně při řízeném rozhovoru s pracovníkem SCHKO Ing. Jaromírem Čejkou bylo zjištěno, že pojem „trvale udržitelný rozvoj“ přímo z práce nezná. CHKO Žďárské vrchy je podle něj malé území na nějakou výraznější koncepci trvale udržitelného rozvoje. Na území Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy ale začínají vznikat tzv. místní Agendy 21 (MA 21).

Obecně je Agenda 21 základním programovým dokumentem s široce pojatým souborem strategií a programů k dosažení hlavního cíle, kterým je trvale udržitelný rozvoj. Agenda 21 poukazuje na souvislost životního prostředí a dalších problémů, o kterých se obvykle ve společnosti uvažuje odděleně (Primack, R., Kindlmann, P., Jersáková J., 2001). Tomuto několikasetstránkovému dokumentu se také přezdívá „dokument pro 21. století“. Byl vytvořen na konferenci OSN v Rio de Janeiro na tzv. Summitu Země v roce 1992.

Místní Agenda 21 je programem konkrétních obcí, měst, regionů, který zavádí principy trvale udržitelného rozvoje do praxe při zohledňování místních problémů. Je tvořen za účasti a ve spolupráci s občany a organizacemi a jeho cílem je zajištění dlouhodobě vysoké kvality života a životního prostředí na daném místě (Česká informační agentura životního prostředí, 2008a).

Kraj Vysočina patří mezi oblasti České republiky, kde se na udržitelný rozvoj velmi dbá. Svědčí o tom také fakt, že v Kraji Vysočina je nejvyšší počet místních Agend 21 v roce 2008 z celé České republiky – celkem 23. Pro srovnání, například ve Středočeském kraji jich je 10, v Jihočeském kraji jsou pouze 4 MA21. V CHKO Žďárské vrchy jich působí hned 8 – Cikháj, Kadov, Křižánky, Křídla, Nové Město

na Moravě, Radostín, Spělkov a Tři Studně (Česká informační agentura životního prostředí, 2008b). Další čtyři MA21 působí v obcích, které se nacházejí v těsné blízkosti CHKO Žďárské vrchy. To dokazuje, jak si místní obyvatelé a místní správy uvědomují důležitost trvale udržitelného rozvoje, ochrany životního prostředí a kvality života. Nicméně všech 8 MA21 působících na území CHKO Žďárské vrchy je zařazeno do kategorie Zájemci. Tuto kategorii charakterizuje zájem obce o proces místní Agendy 21 jako takový, bez vytváření formálních struktur či procesů v rámci obce. V této fázi se obce zatím pouze seznamují s celým procesem MA21. Vznik místních Agend na území Chráněné krajinné oblasti je určitě správným krokem k trvale udržitelnému rozvoji celého území. Protože se ale většinou jedná o menší obce, bude velmi důležitá také spolupráce s místními občany, zastupiteli obcí, kraje, se sousedními mikroregiony či regiony a v neposlední řadě také se Správou CHKO Žďárské vrchy.

Jako nevhodnější strategie trvale udržitelného rozvoje se jeví právě vznik MA21. Ovšem směřování k udržitelnosti cestovního ruchu vyžaduje nejen to. Jde především o vytvoření dobrého managementu a marketingu, kvalitní plánování, propojení s dalšími ekonomickými aktivitami, všestrannou komunikací se všemi zájmovými skupinami apod. První a zcela zásadní podmínkou k vytvoření úspěšně fungující MA21 je dobré organizační zázemí. Je nutné získat schopného koordinátora, který by zajišťoval propojení aktivit, zapojení dalších subjektů, školení cílových skupin, účast veřejnosti při plánování apod. Velmi důležitým prvkem je v co nejširší míře zapojit veřejnost do záměrů rozvoje obce. Měla by být jasně koncipována strategie udržitelného rozvoje v horizontu několika let, ve které by měly být obsaženy hlavní cíle udržitelnosti v příslušném místě, jednoznačné cíle vedoucí ke zlepšení kvality života a akční plán. V něm by mělo být jasně definováno, kdo, co a kdy má na starosti. Důležitá je osvěta místních obyvatel, musí rozumět otázkám trvale udržitelného rozvoje a také musí být motivováni k tomu, aby se do procesu MA21 aktivně zapojili.

Do procesu místní Agendy 21 mohou spadat například činnosti obnovy památek, oživování a zachovávání tradičních zvyklostí a řemesel, udržitelné turistika, péče o krajinu, kulturní a společenské akce pro veřejnost, výchovné a vzdělávací programy pro veřejnost, ekologické vytápění a mnoho dalších.

13.1 Konkrétní program MA21 v obci Křižánky

Tento program byl vytvořen v říjnu 2006. Jde o strategický a akční plán rozvoje obce. Kvalita života obyvatel obce se má po naplnění záměru zlepšit a obec má směřovat k udržitelnému rozvoji. Obec Křižánky se účastní projektu „Místní Agenda pro malé obce“, který byl popsán v kapitole 12 Možnosti partnerství v souvislosti se Sdružením krajina.

Dokument je rozdělen na 3 osy – A. Ekonomika, B. Sociální oblast a C. Životní prostředí. Každá osa je dále dělena ještě na 2 až 4 priority, ty dále na opatření a konečně na konkrétní aktivity. Prioritami v ose A. Ekonomika je podpora podnikání v obci a podpora spolupráce podnikatelů na rozvoji obce, využití obecních budov pro podnikání a ekonomické aktivity a rozvoj turistického ruchu v obci. V poslední jmenované prioritě jsou opatření: rozšíření nabídky služeb v oblasti turistického ruchu, dobudování infrastruktury pro cestovní ruch a zapojení sezónních obyvatel do dění v obci. Jednotlivé aktivity těchto opatření týkajících se cestovního ruchu jsou definovány takto: zajistit napojení na systém udržovaných lyžařských tratí, zřídit informační systém obce – formulovat co obec nabízí a jak to v obci funguje, vydat katalog nebo informační brožuru o místních službách, o životě v obci, dále přimět turisty nakupovat v obci a rozšířit sortiment obchodu. Dále vybudovat rozhlednu na Českém kopci, zlepšit možnosti koupání v místních rybnících i pro malé děti a uspořádat akci pro chalupáře, vysvětlit jim problémy obce a přizvat je k jejich řešení. V oblasti B. Sociální oblast jsou prioritami stabilizace obyvatel v obci a rozvoj bydlení, rozvoj služeb v oblasti vzdělávání, zlepšení vybavenosti obce infrastrukturou pro sport, volný čas a kulturu a rozvoj spolkové činnosti, kulturních, volnočasových a sportovních aktivit. V oblasti C. Životní prostředí jsou jako priority definovány zásobování pitnou vodou, likvidace odpadů a odpadních vod a zatraktivnění veřejných prostranství, rozšíření pobytových ploch a služeb. Dále jsou jednotlivá stanovená opatření očíslována od 1 do 17 podle pořadí z hlediska důležitosti pro obec. Číslem 1 je označeno pro obec nejdůležitější opatření, jehož realizace má v obci tu nejvyšší prioritu. Opatření týkající se cestovního ruchu mají čísla 4, 9 a 13 (Česká informační agentura životního prostředí, 2008c).

13.2 Trvale udržitelný cestovní ruch

Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu je definován a zakotven v Zákoně o podpoře trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu na území obcí a o změně některých zákonů – Zákon o cestovním ruchu.

V celosvětovém měřítku je aplikace principů udržitelného cestovního ruchu žádoucí zejména v těch oblastech, které jsou na cestovním ruchu ve velké míře závislé. Právě ty jsou totiž nejvíce ohrožené. Zároveň je nezbytné, aby se zde cestovní ruch i nadále rozvíjel, neboť jde často o ekonomicky slabé země a cestovní ruch je mnohdy jediných větším příjmem. Pro úspěch udržitelného turismu je nezbytné, aby do něj byli aktivně zapojeni místní zastupitelé a občané, kteří převezmou odpovědnost za rozvoj ve snaze minimalizovat jeho negativní dopady.

Základním krokem k aplikování zásad trvale udržitelného cestovního ruchu je tvorba jeho strategie. Velmi důležitá je i spolupráce subjektů nejen na místní, ale na globální úrovni. Problémem v tomto případě zůstává rozpor mezi ekonomikou, tedy příjmy z cestovního ruchu a trvalou udržitelností.

Cestou k dosažení trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu je rozvoj ekologicky šetrných forem cestovního ruchu, účinným nástrojem je také zavádění certifikačních systémů služeb a výrobků. Nejčastějšími formami udržitelného cestovního ruchu jsou venkovský cestovní ruch a ekoturistika. Právě spolupráce zainteresovaných subjektů a také podpora měkkého cestovního ruchu⁷ jsou nejlepší strategií udržitelného cestovního ruchu pro CHKO Žďárské vrchy.

Aby to však mohl být trvale udržitelný cestovní ruch, musí být v lokálním měřítku kontrolován, jeho základem musí být autentické produkty a ceny musí být takové, aby byly co největším ekonomickým přínosem pro hostitelskou komunitu. Produkt by se měl nabízet pouze v malém měřítku a jeho cena by měla být vysoká, aby se maximalizoval jeho ekonomický přínos a zároveň se udržela jeho exkluzivita a s tím spojená prestiž zákazníka (Horner, S., Swarbrooke, J., 2003).

⁷ Podle slovníku cestovního ruchu: druh cestovního ruchu, který minimalizuje vliv aktivit spojených s cestovním ruchem na místní komunitu a životní prostředí.

13.2.1 Formy udržitelného rozvoje cestovního ruchu

Venkovská turistika

Někdy se pro tento cestovní ruch používá také termín zelená turistika. Venkovská turistika se snaží využívat veškerý kulturní, společenský a materiální potenciál venkova. Není tedy zaměřena jen na přírodu a venkovské prostředí. Účast na venkovském cestovním ruchu umožňuje zájemcům naplňovat volný čas na venkově různými rekreačními, turistickými a dalšími aktivitami s možností ubytování v rodinách, ve venkovských staveních nebo jiných ubytovacích zařízeních, která jsou v tomto prostředí. Cestovní ruch se zde stává nástrojem rozvoje venkova. V České republice lze rozdělit venkovský cestovní ruch do dvou forem. Jednak se jedná o u nás tradiční fenomén chataření a chalupaření, druhá forma představuje jednorázové pobyty na venkově. Druhá forma zatím bohužel není u nás příliš rozšířená.

V Česku působí od roku 1997 dobrovolné, nepolitické profesní sdružení podnikatelů ve venkovském cestovním ruchu s názvem Svaz venkovské turistiky. Jeho cílem je ekonomické, kulturní a společenské oživení venkova, obnova jeho tradic, údržba krajiny a stabilizace jejího osídlení. Svaz je také členem mezinárodní organizace svazů venkovské turistiky Eurogites. Svaz venkovské turistiky měl v roce 2008 138 členů, celkem 269 objektů, z toho jich je 193 certifikovaných (Svaz venkovské turistiky, 2008a). Mimo jiné stanovuje Svaz certifikace ubytovacích zařízení, zařazení do tříd, vydává publikace apod.

Celá oblast Vysočiny má velký potenciál pro rozvoj venkovského cestovního ruchu. V roce 2006 bylo zařazeno do Svazem venkovské turistiky stanovených tříd 5 malých kempů, 12 chalup a letních bytů, 12 penzionů a 14 farem. Některý objekt je však zařazen i do více kategorií (Svaz venkovské turistiky, 2008b). V CHKO Žďárské vrchy nebo jejím blízkém okolí se nachází několik agrofarem nebo ekofarem – Farma Kadeřávek ve Věcově u Nového Města na Moravě, Selské stavení v Jimramovských Pavlovicích u Nového Města na Moravě a Statek Vysoké v obci Vysoké u Žďáru nad Sázavou. Není to mnoho, Žďárské vrchy mají daleko větší potenciál pro rozvoj venkovského cestovního ruchu. Tyto agrofarmy a ekofarmy nabízejí většinou ubytování jak v apartmánech, tak také přímo na farmách. Je zde možnost například spolupráce při péči o zvířata – krmení, zahánění, stříhání ovčí vlny, ochutnat vlastní bioprodukty a místní speciality, jízdy na koních nebo na traktoru apod.

Agroturismus

Mezi základní formy venkovské turistiky patří agroturistika. V Evropě se objevila poprvé na počátku 70. let 20. století. V té době se začal projevovat negativně dopad intenzivní průmyslové činnosti a lidé začali mít potřebu vyjet si do přírody za čistým vzduchem a zachovalým životním prostředím. V některých zemích se rozvinula agroturistika poměrně rychle. Typickým příkladem může být Itálie, Francie či Irsko. V České republice se agroturistika teprve rozvíjí.

Při agroturistice dochází ke spojení práce zemědělských podniků a agropodnikatelů s rekreačními aktivitami turistů. Těmito aktivitami mohou být například jízda na koni, účast na zemědělských pracích, péče o domácí zvířata apod. Největším přínosem agroturistiky je vytváření nových pracovních míst na venkově, růst životní úrovně venkova a samozřejmě také udržitelný rozvoj a ochrana životního prostředí. Není zde totiž potřeba vybudovávat novou suprastrukturu cestovního ruchu, protože využívá stávající zdroje a místní suroviny. Charakteristické jsou pro agroturistiku malé ubytovací kapacity a rodinné prostředí. Typickou cílovou skupinou jsou rodiny s dětmi.

Agroturismus je vhodné spojit s hipoturismem. Některé farmy možnost jízdy na koni nabízí. Bohužel, na území CHKO Žďárské vrchy nejsou vybudovány hipostezky a celkově není povědomí o této činnosti příliš velké. Přitom hipoturistika jedinečným způsobem spojuje zdravé využití volného času, pobyt v přírodě, budování vztahu ke zvířatům a k ochraně životního prostředí. Může napomáhat k rozvoji cestovního ruchu na venkově.

Ekoturismus

Další formou venkovské turistiky je ekoturistika. Předpokladem je péče o životní prostředí, které slouží všem zúčastněným, tedy jak rezidentům, tak i návštěvníkům. Ekoturismus je velmi blízký přírodě, zahrnuje výchovu a informace o přírodě.

Pro ekoturismus jsou typické ekoturistické aktivity, podle různé klasifikace více než 80 různých aktivit s relativně malým vlivem na ekosystémy – pěší turistika, fotografování, pozorování volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, jízda na kajaku, účast na kulturních akcích, cykloturistika, pozorování ptactva aj. (Pásková, M., Zelenka, J., 2002). Kromě šetrného přístupu k cestování usiluje ekoturistika i o hlubší poznání světa, ve kterém žijeme. To potom vede k pochopení a vzájemné toleranci.

Ekoturistu lze charakterizovat jako vysoce uvědomělého turistu. Ten minimalizuje své dopady na životní prostředí jednak chováním v destinaci, jednak výběrem šetrné dopravy. Je ochoten přispívat na ochranu přírody v navštívené oblasti. Ekoturismus lze nejlépe provozovat v malých skupinách turistů.

Kombinací dvou výše uvedených forem trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu je ekoagroturistika, která je provozovaná na certifikovaných ekologických farmách. V roce 1994 bylo v Nizozemí založeno Evropské centrum pro ekoagroturistiku – ECEAT.

14. Dopady cestovního ruchu a sportovních aktivit na CHKO Žďárské vrchy

14.1 Vlivy cestovního ruchu na složky přírodního prostředí

Vlivy cestovního ruchu na složky přírodního prostředí lze klasifikovat podle vztahu k biosféře na změny složek přírodního prostředí (kvantitativní a kvalitativní změny zastoupení druhů flóry a fauny a změny ekosystémů). Vlivy cestovního ruchu na složky přírodního prostředí jsou často poměrně dlouho analyzovány. Souhrn dopadů změn vyvolaných ve významné míře cestovním ruchem v přírodních složkách životního prostředí se označuje pojmem „turistické znečištění“. Existuje také silná zpětná vazba, neboť všechny složky tohoto turistického znečištění, ať už ve svém souhrnu, ve vzájemné kombinaci či jednotlivě, snižují potenciál daného území pro rozvoj cestovního ruchu. V případě turistických dopadů na jednotlivé složky přírodního prostředí jde sice o dopady změn vyvolaných cestovním ruchem, ovšem vyvolatelných zpravidla stejně tak dobře rozvojem jakéhokoli jiného ekonomického odvětví. Další skupinou jsou dopady změn, vyvolaných jen částečně cestovním ruchem, tedy v synergii s vlivy dalších působitelů (aktivity rezidentů, zemědělství, průmyslu, nákladní dopravy atd.).

Cestovní ruch tedy přispívá přímo dopady jeho aktivit i nepřímo (spotřeba zdrojů, které byly předtím někde vytěženy, vypěstovány, zpracovány, vyrobeny) ke znečišťování všech složek přírodního prostředí. Může jít například o vnášení fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do složek přírodního prostředí, které jsou pro něj svými parametry cizorodé.

14.2 Vliv dopravy na životní prostředí CHKO Žďárské vrchy

Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy má řídkou silniční síť. Oblastí prochází pouze dvě frekventované silnice I. třídy, číslo 34 a 37. Silnice číslo 34 vstupuje na území CHKO ve Ždírci na Doubravou a pokračuje severovýchodním směrem do Hlinska, kde oblast opouští a dále pokračuje po její hranici. Délka úseku silnice na území CHKO je pouze 12 km. Silnice číslo 37 protíná oblast od jihu na sever, přičemž na sledované území vstupuje ve městě Žďár nad Sázavou a vystupuje ve městě Ždírec nad Doubravou. Délka tohoto úseku je 19 km. Dále silnice pokračuje po hranice CHKO Žďárské vrchy a CHKO Železné hory směrem k Trhové Kamenici v severozápadním cípu oblasti. Dále prochází Chráněnou krajinnou oblastí několik

silnic II. tříd, které spojují největší města a obce. Síť silnic ještě doplňují silnice III. tříd a místní komunikace, které ovšem pro dopad dopravy na životní prostředí nemají žádný velký význam (Autoatlas Česká republika, 2001).

Důležité pro místní životní prostředí a ochranu přírody je, že nejvíce frekventované silnice vedou buď mimo CHKO nebo po její hranici a úplně mimo významných lokalit z hlediska ochrany přírody. Nejvýznamnější přírodní památky jsou dostupné většinou po místních komunikacích či zpevněných cestách, mnohdy pouze pěšky či na kole. Automobily zde nemohou jet díky stavu některých komunikací a profilu terénu příliš rychle a tak nedochází k výraznějšímu negativnímu vlivu na životní prostředí. Co může být problém, tak neuvážené budování velkých parkovišť pro automobily, s tím spojené kácení stromů, hluk a odpadky. I když s tímto se příliš CHKO Žďárské vrchy nepotýká. I přesto, že počet osobních aut nejen v České republice, ale na celém světě, rok od roku stoupá, velký dopad to konkrétně na Chráněnou krajinnou oblast Žďárské vrchy nemá. Zdejší životní prostředí je velmi dobré a zůstává jedním z nejčistších v celé České republice. Největšími poškozovateli ovzduší a tím i životního prostředí ve Žďárských vrších není doprava, ale především strojírenský podnik ŽĎAS ve Žďáru nad Sázavou. V roce 2006 byl vyhlášen sdružením Arnika největším znečišťovatelem skleníkovými plyny a plyny způsobujícími kyselou dešť.

14.3 Vliv výstavby bytovacích a stravovacích zařízení na krajinu

Umístění staveb a jejich vliv na krajinný ráz posuzuje Správa CHKO Žďárské vrchy. S účinností od 28.4.2004 je platná novela zákona O ochraně přírody č. 114/92 Sb. ve znění zákona č. 218/04 Sb. V novele došlo k úpravě § 44, kterým byl vydáván Správou CHKO Žďárské vrchy souhlas k územním a stavebním řízením. Podle této novely již není nutný souhlas orgánu ochrany přírody v případech, pokud jde o: „stavby v souvisle zastavěném území obce ve čtvrté zóně chráněné krajinné oblasti a pokud má obec schválenou územně plánovací dokumentaci se zapracovaným stanoviskem orgánu ochrany přírody k této dokumentaci.“⁸

Správa CHKO Žďárské vrchy také dbá na krajinný ráz oblasti. Hodnoty CHKO spočívají vedle přírodních a ekologických také v hodnotách krajinářsko-estetických, kulturních a historických. Z tohoto pohledu je zásada umístování staveb velmi důležitá,

⁸ Formulace podle Zákona č. 218/04 Sb. § 44

jedná se o pohledové umístění stavby v obrazu krajiny. Důraz je kladen především na zachování esteticky cenných prostorových vazeb architektonicky hodnotné zástavby a estetické působivosti krajinné scény. Hodnoty zástavby a krajinné scény se stávají svojí jedinečností charakteristickými pro dané místo krajiny nebo osídlení.

Je také samozřejmě třeba zmínit dalekosáhlé dopady stavby ubytovacích kapacit, které si rozvoj cestovního ruchu žádá. Ovšem toto téma je tak obsáhlé a závažné, že se zde o něm zmíním jen krátce. Stavba každého nového ubytovacího zařízení znamená velký zásah do okolní krajiny. Musí se pokácet stromy, vybudovat inženýrské sítě, silnice, parkoviště atd. Proto je potřeba, aby byl zásah do přírody co nejmenší. V CHKO Žďárské vrchy došlo se vzrůstajícím počtem staveb rekreačních zařízení k výrazné devastaci krajiny. Při stavbě zařízení těžká stavební technika způsobuje hluk, znečišťuje životní prostředí svými exhalacemi a plaší lesní zvěř. Otázkou také je, kam odvádět odpady, které rekreační zařízení vyprodukuje.

V současné době je projednáván návrh Zásad územního rozvoje kraje Vysočina. Cílem tohoto návrhu je minimalizovat rozvoj sídel na území CHKO Žďárské vrchy, vyjma měst Žďár nad Sázavou, Nově Město na Moravě a Hamry nad Sázavou. V praxi by to znamenalo zastavení většiny rozvojových plánů obcí na území CHKO Žďárské vrchy a rozvojový potenciál by se přenesl do výše uvedených velkých měst. Na jednu stranu se tento plán jeví jako velmi dobrý, protože se turistický potenciál přesune do větších měst. Na druhou stranu však bude docházet pouze k rozvoji velkých měst a malé obce budou strádat, nebudou mít nová turistická zařízení, ta stávající budou zastarávat. Starostům dotčených obcí ležících na území CHKO Žďárské vrchy se to pochopitelně nelíbí a hodlají spojit své síly v boji proti tomuto návrhu.

14.4 Kempy, tábořiště

V Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy je mnoho kempů a veřejných tábořišť. Jejich největší koncentrace je kolem rybníků Velké Dářko, Medlov a Sykovec. Zde není problém se zástavbou, ale spíše s tunami odpadků, které vyprodukují návštěvníci těchto ubytovacích zařízení. Zde je odpovědnost především na nich. Záleží to na výchově, na osvětě a informovanosti. Správci každého kempu musí zajistit kontejnery na tříděný odpad, vyzvat návštěvníky k důslednému třídění a také zajistit následný vývoz plných kontejnerů. Vše je především o informovanosti.

14.5 Vliv jednotlivých druhů sportů na ochranu přírody

V přírodě se střetává hned několik druhů sportů – pěší turistika, cykloturistika, běh na lyžích, sjezdování atd. Pokud by se určila nějaká centrální pravidla, vždy by vyhovovala jedné zájmové skupině více než té druhé a naopak. Hájily by se pak zájmy jedněch na úkor druhých. Proto je třeba posuzovat každý druh sportu zvlášť a stanovit pro něj specifická pravidla.

14.5.1 Cykloturistika

Prakticky bezproblémová z hlediska ochrany přírody je však jenom cyklistika na silnicích a veřejně přístupných komunikacích. Problém spočívá především v trasách vedoucích v lesích a po nezpevněných cestách. V lesích je rychle jezdícími cyklisty rušena zvěř, ve svažitém terénu dochází zejména za mokra k mnohonásobně většímu poškozování vegetace a narušení půdního krytu s následnou erozí, než u pěší formy turistiky. Správa CHKO Žďárské vrchy vítá aktivitu Klubu českých turistů, kteří po projednání se správci území značí pro cyklisty trasy po silnicích i lehčím terénem, neboť jsou vedeny tak, aby nedocházelo k rušení zvěře ani poškozování přírodního prostředí.

Ovšem vzrůstající množství cyklistů na silnicích, lesních cestách a pěšinách se musí zákonitě odrazit i ve vzniku problémů ve vztazích k ostatním uživatelům těchto komunikací. Pěší turisté si stěžují na cyklisty, že ke své aktivitě využívají pěších tras, svou agresivní jízdou ohrožují je i jejich děti na výletě a ničí povrch cest. Cyklisté zase kritizují pěší turisty, že nejsou ochotni jim uvolnit cestu atd. Všichni ale mají právo veřejné komunikace užívat. Přitom mnohdy stačí jen být tolerantní a nedívat se na problém sobecky. K tomu všemu se ještě přidávají majitelé nebo správci pozemků, kterým vadí, že cyklostezka vede přes jejich pozemek a cyklisté jej ničí.

14.5.2 Pěší turistika

Podobně jako u cykloturistiky, také v pěší turistice dochází k problémům s ochranou přírody, i když ne v takové míře. Pěší turisté nedevastují cesty tolik, jako cyklisté. Na druhou stranu ale mohou vstupovat do míst, kam je vstup zakázán a kam by se cyklista s kolem vůbec nedostal. Problémem je kupříkladu opouštění cest, i když je to zakázáno, v důsledku zkracování si cesty. Nejen, že může být plašena lesní zvěř, ale navíc na prudkých svazích vzniká vodní eroze. V CHKO jsou návštěvníci zvlášť

upozorňování na to, aby neopouštěli značené cesty. Pokud se totiž pohybují mimo, způsobují sešlap vegetace. Pokud je počet lidí příliš velký, mohou dokonce způsobit její nevratnou destrukci. Vystává zde také problém, podobně jako u cykloturistiky, s vhodným umístěním odpadkových košů a jejich následným odvozem. Samozřejmě, že pokud někdo „nechce“ odpadkové koše využít, odhodí cokoli do volné přírody. Ovšem to už je velký problém výchovy, nikoliv pouze informovanosti.

14.5.3 Horolezectví

Nevyhraněný názor, a to i mezi horolezci, je v otázce používání magnezia, které slouží lezcům k vysušení prstů a pomáhá jim zdolávání náročnějších cesty. I přes snahu prokazovat neškodnost této horolezecké pomůcky je zřejmé, že magnezium mění chemismus skály a při nadměrném používání znečišťuje skalní útvary. Proto je jeho používání na skalách Žďárských vrchů zakázáno. Při lezení v CHKO Žďárské vrchy je dále zakázáno jakýmkoliv způsobem měnit povrch skály (sekání stupů, chytů atd.), přidávat postupové jistící prostředky poškozující skálu (doskobování atd.), ubírat, přemisťovat nebo přidávat fixní jištění a při výstupu používat stoupací železa a cepíny.

Co se týká fixního jištění, musí odpovídat požadavkům dlouhodobé životnosti a způsob osazení musí zajišťovat jeho maximální spolehlivost. Zjistí – li lezec, že některé fixní jištění je nespolehlivé, má povinnost vyrozumět Vrcholovou komisi. Za spolehlivost fixního jištění je zodpovědný lezec, který je osadil. Dále jsou zakázány prvovýstupy, které by svým fixním jištěním snížily hodnotu nebo změnily charakter sousedních cest. Navíc je fixní jištění třeba použít v přiměřené míře s přihlédnutím k možnostem přírodního jištění a charakteru cesty.

Negativně působí také horolezectví na cenné druhy rostlin a malé živočichy sešlapem. Sešlap povrchu skalních útvarů způsobuje, že jsou z něj postupně vytlačeny ty druhy rostlin, které jsou citlivé na dotyk. Vedle poškození rostlin může sešlap otevřít i cestu k erozi půdy. Mohou být také rušeni hnízdící ptáci, velmi vnímaví na rušení způsobené přítomností člověka jsou také plazi žijící ve skalách. Tento problém je v CHKO Žďárské vrchy dobře ošetřen. Na internetových stránkách vrcholové komise týkajících se horolezectví v CHKO Žďárské vrchy jsou uvedeny téměř všechny skály, na které by bylo možno lézt. Ty jsou pak rozděleny do 3 skupin. V první skupině jsou lokality, kde je lezení celoročně povoleno, v druhé jsou lokality, kde je lezení zakázáno jen částečně, a to od 1.1. do 30.6. Do třetí skupiny patří ty lokality, kde je horolezecká

činnost celoročně zakázána. Skály, které zde uvedené nejsou, mají celoroční zákaz lezení.

14.5.4 Koupání a vodní sporty

Problémem v posledních letech nejen na území CHKO Žďárské vrchy, ale v celé České republice, je stále horší kvalita vody v rybnících a nádržích. Je to dáno znečišťováním životního prostředí používáním chemických látek v zemědělství, průmyslovou výrobou a také stále se rozvíjícím a vzrůstajícím cestovním ruchem. Ovšem nejde jen o znečištění vody jako takové, jde zde také o všechny živé organismy, kteří ve vodě žijí.

Co se týče například windsurfingu a jachtingu, který lze na většině rybníků v CHKO Žďárské vrchy provozovat, tak z hlediska ochrany životního prostředí se tyto dva sporty liší svými prostorovými požadavky. Windsurfing může startovat i z mělké vody a ke svému provozu potřebuje pouze jednoduché sportovní zařízení umístěné někde na trávníku blízko vodní hladiny. Naproti tomu jachty vyžadují startovací a přistávací prostor s dostatečnou hloubkou vody a podle velikosti lodi i kotviště a loděnici. Surfaři naopak mohou způsobit větší stres zvířecím a rostlinným společenstvům než jachtaři, protože mohou vjet do mělké vody, zatímco jachty jsou schopny se pohybovat jen v hlubší vodě. To má za následek rušení vodních ptáků žijících v pobřežních mělčinách nebo poškození cenné pobřežní vegetace jako je rákosí či plovoucí rostliny. Používání motorových člunů je naštěstí na všech rybnících CHKO Žďárské vrchy zakázáno a proto by nemělo dojít ke znečištění například uniklým olejem, palivem či jinými nebezpečnými látkami.

Dalším problémem, a to nejen v chráněných krajinných oblastech, jsou odpady a odpadky, které vyprodukuje návštěvníci rybníků, nádrží a k nim přilehlé kempy.

14.5.5 Čtyřkolky, crossové motorky

Další fenomén dnešní doby, stejně jako jízda na sněžném skútru, ovšem s daleko většími negativními dopady na přírodu. Zatímco na sněžném skútru se dá jezdit pouze v zimě a za předpokladu, že je dostatečná sněhová pokrývka, na čtyřkolkách či terénních motorkách lze jezdit téměř po celý rok a naprosto všude. V současné době je s nelegální jízdou čtyřkolek v CHKO Žďárské vrchy zřejmě největší problém ze všech provozovaných aktivit. Čtyřkolky jsou totiž stále cenově dostupnější a pořídit si je může

téměř každý. Legálně se s nimi smí jezdit pouze na silnici nebo na místech k tomu určených. Všude jinde je to protizákonné. Nejen, že čtyřkolky plaší zvěř či hnízdící ptáky, ale co je možná ještě horší, způsobují mnohdy nenapravitelné škody na místní vzácné floře. Tyto vandaly nezajímá, zda zrovna v oblasti, kde se pohybují, roste vzácná vegetace, možná jediná svého druhu v České republice. Navíc způsobují erozi půdy tím, že vjíždějí do lesů mimo silnice a lesní cesty, obnažují kořeny stromů, rozrývají půdu a prudce tekoucí voda po deštích způsobuje ještě větší škody. Bohužel je téměř nemožné tyto škůdce chytit, Policie České republiky na to nemá potřebné vybavení a prostředky. Jejich automobily se do terénu vůbec nedostanou. Ministerstvo životního prostředí již chystá patřičné kroky, aby se nezákonnému počínání řidičů čtyřkolek zabránilo. Není to totiž jen problémem Žďárských vrchů, ale všech Chráněných krajinných oblastí v České republice.

14.5.6 Běžecké lyžování

Potencionální konflikty jsou omezeny na ty lokality, které slouží jako stanoviště vzácných druhů rostlin a živočichů. Nebezpečí vzniká tehdy, pokud je lyžařská trať vedena v blízkosti stanoviště ptáků nebo zvěře. Jednotlivé druhy savců a ptáků reagují různě citlivě na přítomnost člověka a hrozí zde jejich vyplašení. Proto obzvlášť ve chráněných oblastech je potřeba vést běžecké tratě tak, aby nenarušovaly přírodu, nesmí křížit stanoviště fauny ani cenná a citlivá území. Podle vyjádření pracovníka Správy CHKO Žďárské vrchy v tomto problému není. Subjekty, které upravují běžecké trasy strojově se dohodnou se Správou CHKO Žďárské vrchy, kudy mají trasy vést, kde mají přejít přes vodní toky, aby nenarušovaly okolní krajinu atd. Tato spolupráce je prospěšná a panuje zde spokojenost. Ovšem při projektování běžeckých tras je třeba také zajistit návaznost na veřejné dopravní sítě, trasy by měly být napojeny na zastávky autobusů či vlaků, odkud by byla zajištěna rychlá a pohodlná doprava uživatelů běžeckých tratí, aniž by musely používat individuální automobilovou dopravu. Takováto návaznost ve Žďárských vrších funguje dobře.

Problém také vzniká, pokud si běžkaři zkracují cestu a vjíždějí do lesa mimo vyznačenou stopu. Nejen, že je to v CHKO zakázané, ale také tímto chováním plaší zvěř a mohou způsobit, zejména pokud je méně sněhu, nenávratné poškození vzácné flóry. Často si také turisté běžci stěžují na pěší turisty, že jim vyšlapávají upravenou

běžecskou stopu a tím ji ničí. Pěší turisté zase argumentují tím, že cesta je pro všechny. Ale stačilo by trošku tolerance, aby se těmto zbytečným konfliktům předešlo.

14.5.7 Sjezdové lyžování

Sjezdové lyžování má na krajinu, aniž se to nemusí zdát, daleko větší dopad než lyžování běžecské. Negativní vlivy vyplývají z výstavby a provozu lyžařských středisek. Při výstavbě sjezdových areálů se musí postupovat velmi šetrně, aby jednak nebyly poškozeny stanoviště fauny a flóry a také aby nebyl výrazně narušen ráz krajiny. V mnoha lyžařských střediscích v CHKO Žďárské vrchy se používá také umělý sníh. Ten si zaslouží zvláštní pozornost, protože má pochopitelně na životní prostředí daleko větší vliv než sníh přírodní. Umělý sníh má jiné krystalické složení. Díky tomu taje déle než přírodní a také voda z tajícího umělého sněhu obsahuje mnohem více minerálů než voda dešťová a má rozdílnou hodnotu pH. K výrobě takového sněhu je potřeba voda, vzduch a energie. Problémem je čerpání vody z podzemních zdrojů. Množství vody ze zdrojů, odkud je čerpána, by mělo zůstat neměnné, protože slouží také jako útočiště vodních živočichů. Problémem je také hluk sněhových děl při vyrábění sněhu. To může rušit zvěř. Z ekologického hlediska působí umělý sníh největší problémy cenným oligotrofním⁹ stanovištím, kde dochází vlivem umělého sněhu ke zhoršení kvality rostlinného druhu a k redukci počtu rostlinných druhů. Z ekologického hlediska je přijatelné zařízení k výrobě umělého sněhu jen tehdy, pokud slouží k doplňování stavu sněhu přírodního, nikoliv, pokud je uměle zasněžováno bez přírodního sněhu.

Další problém vzniká při neukázněnosti některých lyžařů, kteří vjíždějí mimo sjezdové tratě. S tímto problémem se nepotýkají jen v CHKO Žďárské vrchy, ale prakticky ve všech lyžařských střediscích. Takovýmto chováním způsobují lyžaři nejen poškození vzácných rostlin, vegetativního krytu a plašení zvěře, ale také nezřídka zraní sami sebe.

14.5.8 Jízda na sněžném skútru

Stále větším problémem se v posledních letech stává jízda na sněžném skútru volnou krajinou. Tato aktivita je nejen nežádoucí, ale také přímo zakázána zákonem. Jezdci na sněžných skútrech ohrožují nejen chráněnou přírodu, ale také ostatní návštěvníky. Většinou vyrážejí již s prvním sněhem, a to je velký problém. Při nízké sněhové

⁹ Podle slovníku cizích slov: organizmus přizpůsobený prostředí s nízkou zásobou živin.

pokrývce je totiž téměř jisté poškození přírody. Jedoucí skútr se totiž chová jako drtička. Useká vršky stromků, které jsou již potom v lesním ekosystému téměř bezcenné. Mimo to ničí vzácné rostliny a plaší zvěř, která se ve snaze uniknout nadměrně vyčerpává a dochází k úhynům. Dále znečišťuje životní prostředí exhalacemi a zvukovými emisemi. Pachateli jsou většinou mladší osoby. Problémem je však takovéto výtržníky dopadnout. Podle slov mluvčího Správy CHKO Žďárské vrchy je nemají šanci s dostupnou technikou chytit. Navíc strážci parků mohou na místě uložit jen nízkou blokovou pokutu, která je většinou pro tyto lidi směšná. Přesto se snaží pracovníci CHKO Žďárské vrchy spolu s Policií České republiky nepovolený provoz sněžných skútrů z krajiny zcela vyloučit.

14.6 Záměrné poškození přírodních hodnot

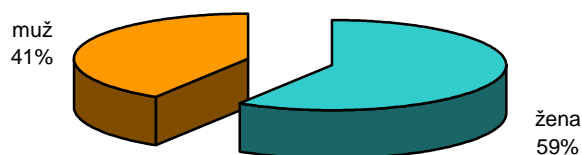
Jde o druh vandalismu způsobovaný návštěvníky chráněné krajinné oblasti, projevující se nápisy či grafity na skalních a jiných přírodních útvarech, poškozováním či sběrem vzácných živočišných nebo rostlinných druhů, nerostů, hornin a fosilií. Takovéto chování je nutné přísně kontrolovat a tvrdě trestat. Ale správci CHKO mají malou pravomoc a většinou jde o rozsáhlá území, takže je velmi těžké někoho chytit při činu. Kromě aktivit návštěvníků může poškození přírodních hodnot způsobovat také vědomé opomíjení environmentálních hledisek při výstavbě turistické infrastruktury ze strany investorů a také při samotném provozování služeb cestovního ruchu.

15. Marketingový výzkum dotazníkem

Vlastní terénní šetření probíhalo formou marketingového výzkumu dotazníkem. Dotazování byli návštěvníci CHKO Žďárské vrchy ve městech Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě a u rybníka Velké Dářko.

Základní soubor tvoří 200 dotazníků. Každý dotazník obsahuje 20 otázek, otázky jsou jak otevřené, tak uzavřené. Otevřené otázky jsou velmi důležité, jsou z nich zjišťovány, co se návštěvníkům konkrétně líbí, nelíbí, případně co by se dalo zlepšit. Na základě odpovědí na tyto otázky lze navrhnout konkrétní opatření. Dotazníky byly dále zpracovány, vyhodnoceny a pro větší přehlednost byly vytvořeny rozložené výšečové grafy s prostorovým efektem.

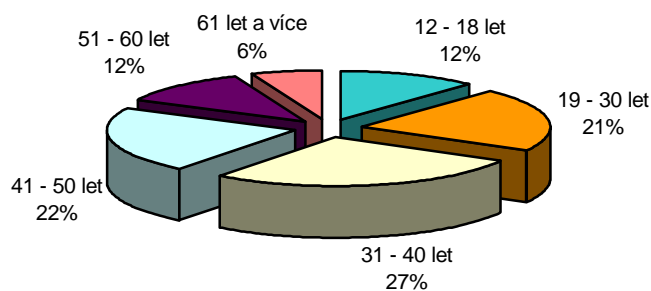
Graf č. 6: Struktura návštěvníků CHKO Žďárské vrchy podle pohlaví

Zdroj: vlastní šetření

Dotazováno bylo náhodně 200 návštěvníků CHKO Žďárské vrchy. Z nich tvořily téměř 60 % ženy a zbylých 40 % tvořili muži.

Graf č. 7: Struktura návštěvníků CHKO Žďárské vrchy podle věku

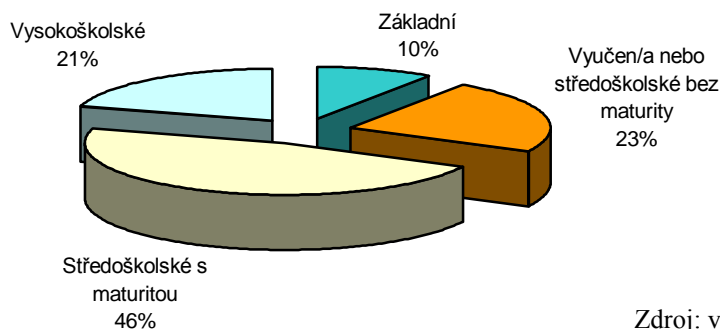

Zdroj: vlastní šetření

Co se týká věkového rozložení návštěvníků CHKO, tak nejvíce jich patřilo k věkové skupině mezi 31 – 40-ti lety, a to více jak čtvrtina, přesněji 27 %. Druhou nejpočetnější

věkovou skupinou byli návštěvníci středního věku, mezi 41 – 50-ti lety – 22 %. Nejméně návštěvníků bylo ve věku 61 let a více – 6 %. Z grafu je patrné, že žádná věková skupina výrazně nepřevyšuje ostatní, výsledek odpovídá očekávání.

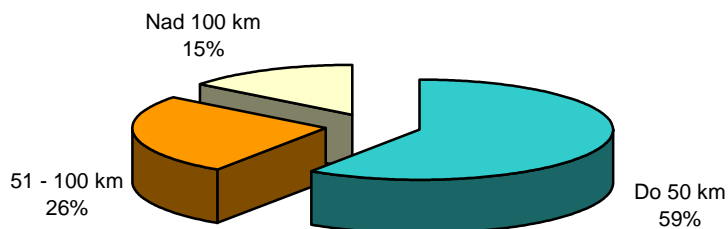
Graf č. 8: Nejvyšší dosažení vzdělání návštěvníků CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Nejvíce návštěvníků, téměř 50 %, mělo středoškolské vzdělání s maturitou. Téměř čtvrtina byla vyučena nebo měla středoškolské vzdělání bez maturity, více jak pětina návštěvníků měla vysokoškolské vzdělání.

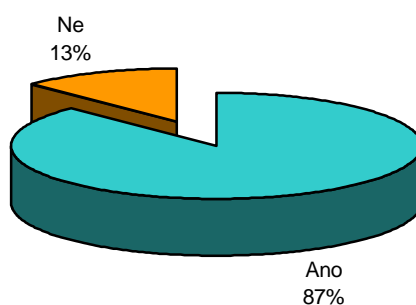
Graf č. 9: Struktura návštěvníků CHKO Žďárské vrchy podle vzdálenosti trvalého bydliště

Zdroj: vlastní šetření

Z grafu je jasně patrné, že drtivá většina návštěvníků, téměř 60 %, mělo své trvalé bydliště do vzdálenosti 50 km od CHKO Žďárské vrchy. To tedy znamená, že jsou z kraje Vysočina a Pardubického, popřípadě Královéhradeckého kraje. Tedy z blízkého okolí CHKO. Pouhých 15 % návštěvníků bydlelo dál jak 100 km od Žďárských vrchů.

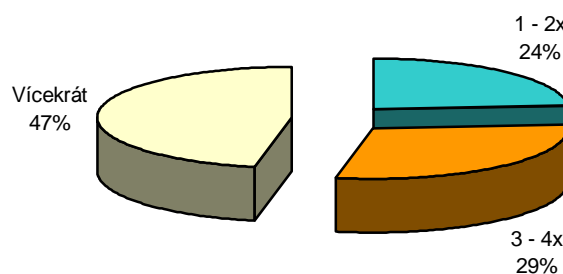
Graf č. 10: Zda již byla uskutečněna návštěva CHKO Žďárské vrchy v minulosti

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda již byly Žďárské vrchy v minulosti alespoň jednou navštíveny, odpovědělo 87 % dotazovaných, že ano. To znamená, že se návštěvníci do CHKO rádi vracejí.

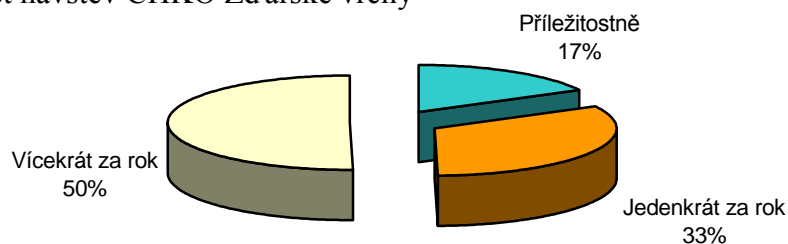
Graf č. 11: Počet předchozích návštěv CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Je zřejmé, že téměř polovina těch, kteří na předchozí otázku odpověděli kladně, byla ve Žďárských vrších v minulosti již vícekrát, 29 % z nich navštívilo předtím Žďárské vrchy 3 – 4krát a 24 % zde bylo pouze 1 – 2krát. To je určitě pozitivní zpráva, že se tak velké procento lidí často do CHKO Žďárské vrchy vrací.

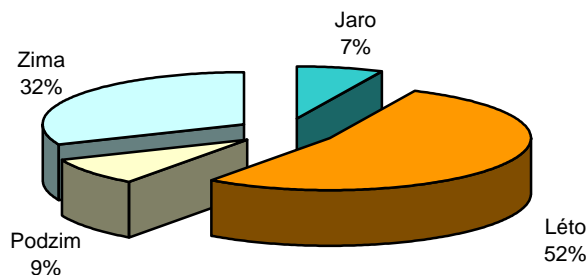
Graf č. 12: Počet návštěv CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Opět se potvrzuje, stejně jako v předchozím grafu, že se návštěvníci na Žďárské vrchy rádi vracejí. Důkazem toho je, že 50 % dotázaných sem jezdí vícekrát za rok.

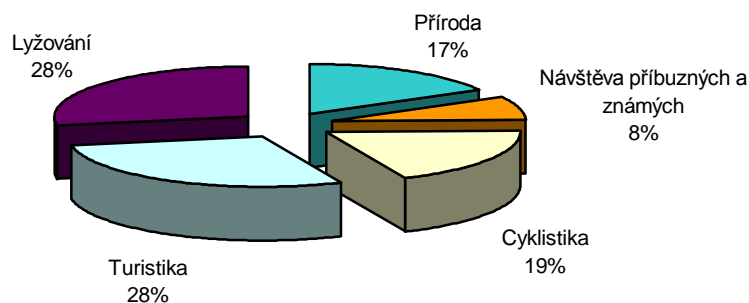
Graf č. 13: V jakém ročním období jsou Žďárské vrchy nejvíce navštěvovány

Zdroj: vlastní šetření

Protože jsou Žďárské vrchy velmi vhodné jak pro letní, tak také pro zimní sporty, je jasné, že sem nejčastěji návštěvníci jezdí právě v létě – 52 % a v zimě – 32 %. Spousta z nich také uvedlo, že navštěvují Žďárské vrchy ve všech ročních obdobích, někteří uvedli například hned dvě roční období, nejčastěji léto a zimu.

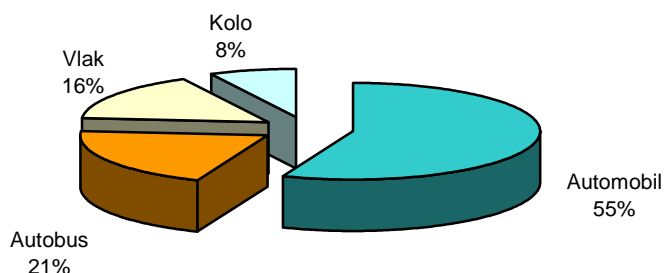
Graf č. 14: Nejčastější důvod návštěvy CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Nejčastějším důvodem k návštěvě Žďárských vrchů byla turistika a lyžování. Shodně tyto důvody uvedlo 28 % dotázaných. 19 % návštěvníků jezdí do CHKO kvůli cyklistice a 17 % kvůli nádherné přírodě. 8 % zde navštěvuje své příbuzné či známé.

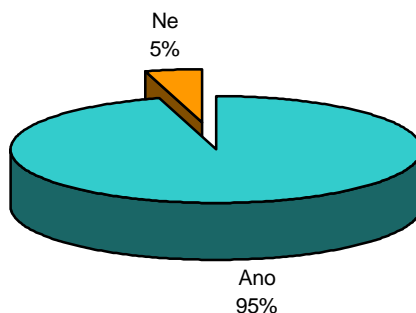
Graf č. 15: Dopravní prostředek použitý k návštěvě CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Ve více jak 50-ti procentech byl k návštěvě CHKO použit jako dopravní prostředek automobil, 21% návštěvníků přicestovalo autobusem a 16 % vlakem. Pouze 8 % dotazovaných zvolilo za dopravní prostředek kolo.

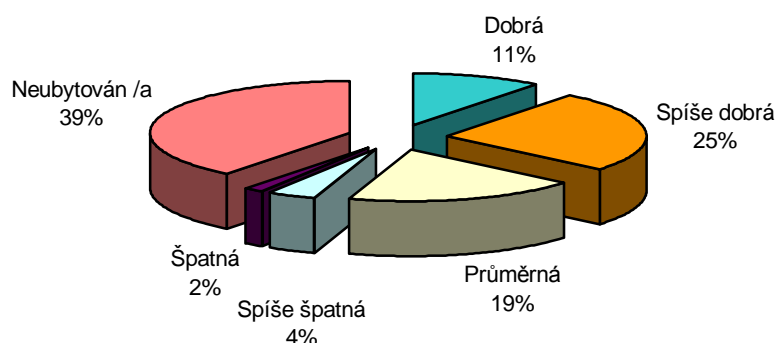
Graf č. 16: Povědomí o tom, že jsou Žďárské vrchy vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí

Zdroj: vlastní šetření

Téměř všichni dotazovaní byli informováni o tom, že jsou Žďárské vrchy vyhlášeno Chráněno krajinnou oblastí. Jen 10 návštěvníků z 200 nemělo o tom, že se nacházejí v CHKO povědomí. Toto malé číslo svědčí o dobré informovanosti turistů, o tom, že si turisté, až na malé výjimky, shánějí o své cílové destinaci informace. Což je samozřejmě pozitivní zpráva.

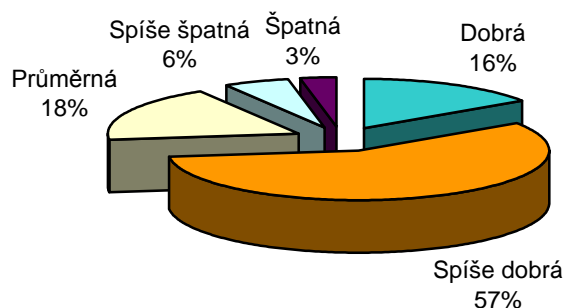
Graf č. 17: Hodnocení úrovně ubytování

Zdroj: vlastní šetření

Otázky číslo 12 až 13 mají velký význam pro hodnocení úrovně ubytování a poskytovaných služeb a při následném navrhování řešení. Z 200 dotazovaných návštěvníků CHKO Žďárské vrchy nebylo ubytováno 39 %. Ostatní návštěvníci hodnotili ubytování vesměs kladně. 36 % jich hodnotilo ubytování jako dobré nebo spíše dobré, pouze 6 % jako spíše špatné nebo špatné.

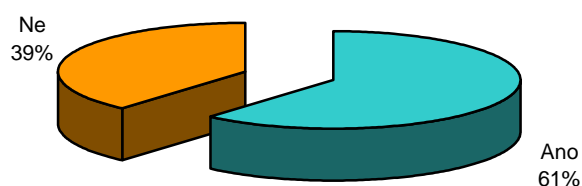
Graf č. 18: Hodnocení úrovně poskytovaných služeb

Zdroj: vlastní šetření

Nejvíce návštěvníků, 57 %, hodnotilo úroveň poskytovaných služeb jako spíše dobrou, 16 % jako dobrou a 18 % jako průměrnou. Pouze 9 % dotazovaných bylo nespokojeno s poskytovanými službami na území CHKO Žďárské vrchy, 6 % z nich je hodnotilo jako spíše špatné a 3 % jako špatné.

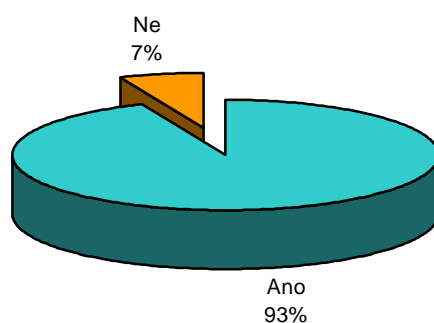
Graf č. 19: Vyzkoušení cyklostezky na území CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Na otázku, zda již návštěvníci vyzkoušeli na vlastní kůži jakoukoli cyklostezku vedoucí na území CHKO, ať již místní či dálkovou, odpovědělo 61 %, že ano. 39 % dotazovaných ještě žádnou cyklostezku na kole neprojíždělo.

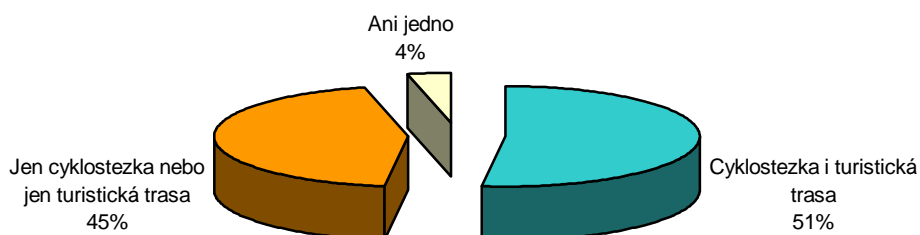
Graf č. 20: Vyzkoušení turistické trasy na území CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Jakoukoli turistickou trasu na území CHKO prošlo ze všech dotazovaných celých 93 %, pouze 7 % z nich ještě žádnou turistickou trasu nevyzkoušelo.

Graf č. 21: Vyzkoušení cyklostezek nebo turistických tras na území CHKO Žďárské vrchy

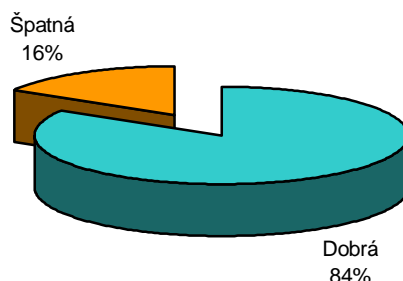

Zdroj: vlastní šetření

Tento graf dává dohromady cyklostezky a turistické trasy. Přes polovinu návštěvníků uvedlo, že vyzkoušeli jak cyklostezku, tak také prošli pěšky některou z turistických tras. Jen o něco méně, 45 %, vyzkoušelo buď cyklostezku nebo jen

turistickou trasu. Pouhá 4 % dotazovaných neprošlo a ani neprošlo žádnou cyklostezku, resp. turistickou trasu.

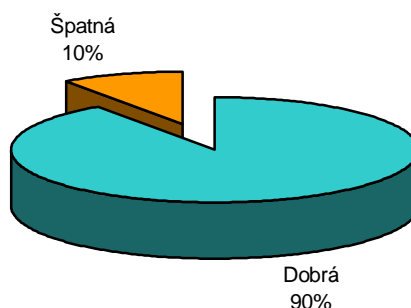
Graf č. 22: Hodnocení úrovně značení cyklostezek

Zdroj: vlastní šetření

84 % návštěvníků z těch, kteří již projeli některou cyklostezku, na otázku, jak by hodnotili úroveň jejího značení, odpovědělo, že je dobrá. Jen 16-ti procentům se úroveň značení nelíbilo.

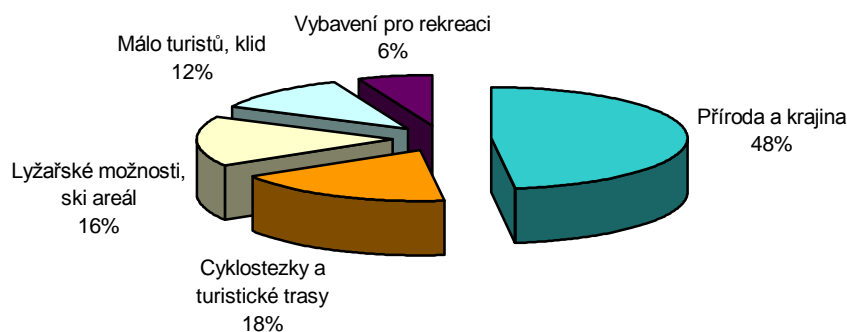
Graf č. 23: Hodnocení úrovně značení turistických tras

Zdroj: vlastní šetření

Podobnou otázku jako v předchozím případě, pouze se jednalo o turistické trasy, dostali ti návštěvníci, kteří již některou z četných turistických tras na území CHKO prošli. 90 % z nich hodnotilo úroveň značení turistických tras kladně, 10 % záporně. Někteří z těch, kteří značení hodnotili jako dobré ale uvedlo, že tomu tak nebylo vždy.

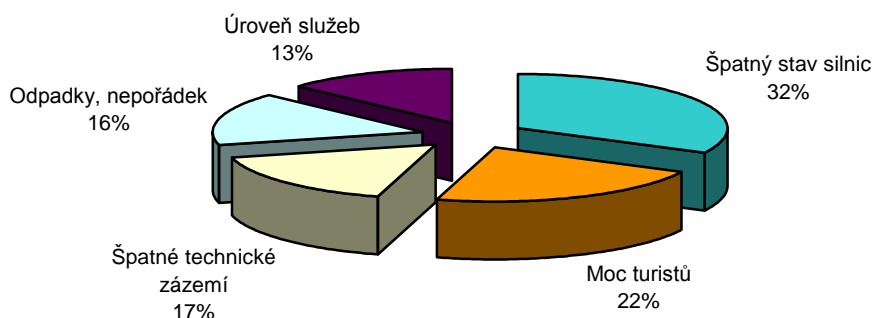
Graf č. 24: Co se líbí návštěvníkům v CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Otázky 19, 20 a 21 jsou z pohledu následného navrhování možného opatření ke zlepšení klíčové. Vybráno bylo vždy jen 5 nejčastějších odpovědí. Na dotaz, co se návštěvníkům v CHKO Žďárské vrchy líbí, jich téměř polovina bez váhání uvedlo, že místní příroda a krajina. 18 % odpovědělo, že místní cyklostezky a turistické trasy, 16 % lyžařské možnosti – sjezdové a běžecké lyžování – a 12 %, že je zde poměrně málo turistů a klid. 6 % dotazovaných bylo spokojeno s vybavením pro rekreaci. Další odpovědi nejsou v grafu uvedeny. Mezi ně patřila například kvalita stravování, charakter zástavby, zámek Žďár nad Sázavou či Zelená hora. Čtyři návštěvníci odpověděli, že se jim líbí všechno, protože podobný kraj v České republice nikde jinde nenajdete.

Graf č. 25: Co se nelíbí návštěvníkům v CHKO Žďárské vrchy

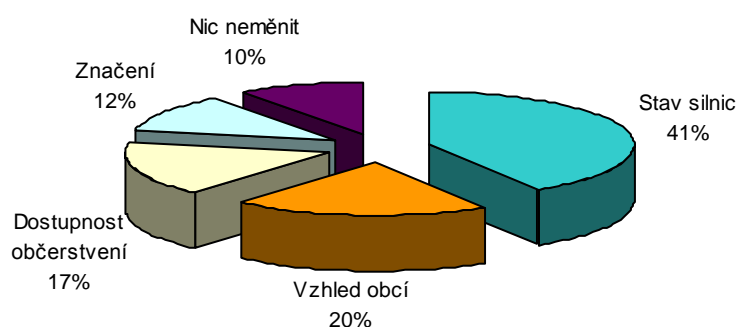

Zdroj: vlastní šetření

Zatímco na předchozí 19. otázku, co se líbilo, odpovědělo 181 účastníků, na 20. otázku, co se nelíbilo, jich odpovědělo jen 114. Z nich se téměř třetině nelíbil špatný stav místních komunikací, 22 % nebylo spokojený s přílišným počtem turistů. 17 %

hodnotilo jako špatné technické zázemí, 16 % bylo nespokojeno s velkým množstvím odpadků a s nepořádkem, 13 % dotazovaných se nelíbila úroveň nabízených a poskytovaných služeb. Z odpovědí, které nejsou v grafu zaznamenány, se několika návštěvníkům nelíbily lesní cesty rozježděné těžkou lesní technikou, černá parkoviště, autobusové spojení a také zabezpečení některých vyhlídek s odkazem na špatný stav zábradlí. Jednomu návštěvníkovi se dokonce nelíbilo pouze počasí.

Graf č. 26: Co by se dalo podle návštěvníků zlepšit v CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: vlastní šetření

Na 21. otázku, co by návštěvníci CHKO Žďárské vrchy zlepšili, jich 41 % odpovědělo stav silnic. 20 % by vylepšilo vzhled místních obcí, 17 % dotazovaných by bylo rádo, kdyby bylo dostupnější občerstvení, 12 % by zlepšilo místní značení, ať již cyklostezek, turistických tras nebo kulturních a přírodních památek. 12 % návštěvníků by neměnilo vůbec nic, podle jejich slov jsou Žďárské vrchy krásné takové, jaké v současnosti jsou. Jeden návštěvník také kromě toho, že by nic neměnil, uvedl, že bude-li víc ubytovacích zařízení, přibude lidí a naopak ubude klidu a ticha.

16. Řízený rozhovor

V rámci terénního výzkumu destinace byl také uskutečněn rozhovor s pracovníkem Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy Ing. Jaromírem Čejkou. Jaromír Čejka je zaměstnancem Správy CHKO Žďárské vrchy a má na starosti ekologickou výchovu. Otázky byly rozděleny do několika témat bezprostředně se týkající tématu této diplomové práce. Rozhovor měl pro tuto práci velký přínos, byly získány informace, které nejsou jinak vůbec dostupné. Odpovědi byly upraveny a zkráceny.

16.1 Ubytovací zařízení

Jsou stanoveny obecné zásady plus další zásady pro stavbu ubytovacích zařízení v Chráněné krajinné oblasti (viz kapitola 14 – Dopady cestovního ruchu a sportovních aktivit na CHKO Žďárské vrchy). V současné době jsou ale spíše nevyužité stávající ubytovací kapacity. Pokud vznikají nová ubytovací zařízení, tak přestavbou těch starých. Většinou se přestavuje na malé rodinné penziony, žádné velká ubytovací zařízení. Ve velkých hotelích, jako jsou hotel Ski, Devět skal, Medlov či Svatka je častá kongresová turistika.

16.2 Cykloturistika

První otázky se týkaly cyklistiky v CHKO Žďárské vrchy. Bylo řečeno, že cyklisté tvoří stále větší procento všech návštěvníků Žďárských vrchů. Mnoho z nich si však ani nevychutnává přírodu, jen projíždí okolo přírodních památek a lokálních rezervací a ani se zde nezastaví. Jejich cílem je to, aby za den ujeli co nejvíce kilometrů. Samozřejmě, že tohle neplatí pro všechny cyklisty.

Je zde velmi hustá síť cyklotras. Cyklisté se dostanou téměř všude a je proto zbytečné budovat další cyklotrasy. To je narážka na to, že Nové Město na Moravě chce právě novou vybudovat. Oblastí probíhá páteřní dálková cyklotrasa číslo 1, na ní se zde napojují další místní a ty se dále poměrně hustě větví.

Naučná stezka Dářko je absolutně nevhodná pro cyklisty, protože je zde měkký povrch, rašelina a velké množství úzkých lávek. Přesto na naučnou stezku bohužel někteří vjíždí, vyjíždějí stopy do rašeliny nebo vedou kolo přes úzkou lávku a sami chodí do rašeliny. Tím poškozují vzácnou vegetaci v rašelině. Řešením tohoto problému

je překládání stezek mimo zvláště chráněná území a 1. zóny ochrany. Bohužel, to se děje kvůli několika neukázněným návštěvníkům, kteří se neumí v přírodě chovat.

16.3 Pěší turistika

Pěší turisté většinou nikomu nevadí a nezpůsobují v přírodě takové škody, jako někteří cyklisté. Přesto se najdou i takoví, kteří se v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy neumí chovat, vyšlapávají „zkratky“ mimo povolených tras. To vede k erozi, k odhalování kořenů a ničení vegetace. Problémem jsou také konflikty pěších turistů s cyklisty na společných cestách a stezkách. Přitom jde pouze o vzájemné porozumění a toleranci.

16.4 Horolezectví

Pro provozování horolezectví jsou v oblasti stanovené jasné podmínky. Správa Chráněné krajinné oblasti se snaží horolezcům vycházet maximálně vstříc. Problémem je, že na některých skalách hnízdí ptáci, přesto SCHKO povolují na některé z nich lézt, protože ví, že ptáci mohou zahnízdit i někde jinde. Existují 3 typy povolení lezení na skály – skály přístupné po celou sezonu, skály zpřístupněné mimo duben – červen a skály, které jsou zavřené celoročně. Třetím případem je pouze Milovská skála. SCHKO Žďárské vrchy úzce spolupracuje se Svazem horolezců České republiky. Problémem je také používání magnesia a horolezeckých pomůcek. Tyto jsou sice zakázané, občas je ale horolezci používají.

16.5 Vodní sporty, koupání

V této oblasti nejsou absolutně problémy. Vodní skútry mohou jezdit pouze, a to ještě mimořádně, na Pílské nádrži u Žďáru nad Sázavou. Na rybníku Velké Dářko působí Žďárský yachtclub a ten si používání lodí s motorovým pohonem přísně hlídá. Problémem může být akorát to, když někteří návštěvníci na lodích vjíždějí do rákosového pásma, kde hnízdí vodní ptáci.

16.6 Čtyřkolky, cross motorky

V poslední době se fenomén čtyřkolek velmi rozmáhá, a to nejen ve Žďárských vrších. Zde je to ovšem dáno charakterem místní krajiny. Nachází se tu spousta luk,

pastvin, rozsáhlá je především síť lesních cest a komunikací. Je zde otevřená krajina, ideální místo pro čtyřkolky. Začíná to být velkým problémem, čtyřkolky velmi zásadně poškozují místní floru, způsobují erozi. Mimo to plaší zvěř a ptáky při hnízdění.

Podobný problém je s terénními motorkami. Je to dalším dnešním fenoménem, který podle Správy CHKO Žďárské vrchy provozuje především místní mládež a zbohatlí lidé. Ti přijedou s terénním autem, na přívěsu mají motorky a s nimi pak jezdí úplně všude, kde se jim zachce. Vyjíždějí v lese nové trasy, způsobují erozi a velký hluk. Poškozují místní vegetaci a plaší zvěř.

16.7 Běžecké lyžování

Tvorba běžeckých tras je vždy konzultována se Správou Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy – například, kde překročit vodní toky, jakým způsobem atd. Většinou vedou běžecké trasy mimo les, což samozřejmě také vítá místní myslivecký spolek. Trasy totiž nevedou kolem krmelců, nedochází k plašení oslabené zvěře. Tím také částečně dochází k regulaci návštěvnosti.

16.8 Sjezdové lyžování

SCHKO nechává rozvíjet sjezdovky pouze v Novém Městě na Moravě (Harusův kopec) a v Hlinsku. Naopak tvrdě bojuje proti sjezdovkám ve Svatce a v Novém Jimramově. Nevadí jim malé vleky, které jsou většinou součástí rekreačních zařízení – například Daňkovice. Nejde zde totiž o masové využívání. Je zbytečné stavět nové sjezdovky, měly by se spíše rozšiřovat ty stávající. Ale pouze jen do určité míry.

16.9 Sněžné skútry

Jde o dnešní fenomén, který bohužel výrazně poškozuje přírodu v CHKO Žďárské vrchy, zejména, pokud je méně sněhu. Poškozují vzácnou vegetaci a plaší v zimě oslabenou zvěř. Pokud je sněhu hodně, skútry zase ulamují vršky malých stromků. Poslední dvě zimy byly mírnější, proto došlo ke zlepšení této situace.

16.10 Snowkiting

Dalším zimním fenoménem, který ale narozdíl od sněžných skútrů nepoškozuje přírodu. Za použití tažného draka se jezdec uvádí do pohybu po sněhové pláni na lyžích

či snowboardu. Tento sport je možné provozovat na rovině s příznivými větrnými podmínkami. V poslední době se velmi rozmáhá, ale z pohledu SCHKO není problém. Oficiálním místem je Fryšava, ale dá se také provozovat na dalších kopcích, kde intenzivně fouká.

16.11 Informační systém

SCHKO úzce spolupracuje s Turistickými informačními centry (TIC) ve větších městech (Žďár nad Sázavou, Nové Město na Moravě). Pokud vydá SCHKO novou publikaci, dává ji ihned k dispozici také těmto TIC. Poslední takovou publikací byl Průvodce po naučné stezce Dářko.

V současnosti dochází k budování návštěvnických center ve všech chráněných krajinných oblastech v České republice, a to na tzv. „zelené louce“. Tato výstavba je dotována z Evropských fondů. Ve Žďárských vrších by měla být v budoucnu vybudována dvě návštěvnická centra. Jedno by mělo být na „zelené louce“ v Radostíně, druhé by mělo vzniknout přestavbou současného Informačního centra Krátká ve Sněžném. Plánované otevření je sice v roce 2009, ale podle Správy CHKO Žďárské vrchy by bylo hezké, pokud by k zahájení provozu došlo alespoň k v roce 2010, tedy ke 40. výročí založení Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy.

Co se týká informačních panelů, tak ty jsou umístěny v každém regionu Žďárských vrchů. Na nich jsou informace, jak se mají účastníci v Chráněné krajinné oblasti chovat, kde se nalézají zvláště chráněná území, co jim prospívá a co škodí, co roste v území za vegetaci a jaká fauna zde žije. Po obvodu hranice CHKO je umístěno 40 informačních sloupků a uvnitř území, v obcích, je 100 informačních panelů. Panely již nejsou úplně vhodné, jsou staré a jsou na nich neaktuální informace. Dále je na území CHKO po obvodu hranic ZCHÚ umístěno podle velikosti území 1 až 5 informačních sloupků. Ty obsahují stručný popis území, piktogramy a informace, jak se na tomto území chovat. Dále se na území nachází ještě asi 12 piktogramových informačních sloupků s popisem, jak se v CHKO chovat. S nimi je dnes problém, protože jejich životnost je cca 10 let a v současné době jsou již daleko za ní. Jsou již ale vymyšleny nové panely a cílem SCHKO je co v nejbližší době změnit celý informační systém. Chtějí umístit nové panely do obcí a začít s ekologickou výchovou místních obyvatel, vyměnit staré informační panely a sloupky.

16.12 Problémy

Podle Správy CHKO Žďárské vrchy mnoho lidí ani neví, jak se mají v Chráněné krajinné oblasti vůbec chovat a mnohdy ani to, že se vůbec v takové oblasti nacházejí. To je bohužel dáno výchovou již od dětství. Pouze malé procento návštěvníků – asi jeden z deseti – si najde na internetových stránkách Agentury ochrany přírody a krajiny doporučení, jak se chovat v CHKO, popřípadě přijdou s dotazy na Správu chráněné krajinné oblasti.

Podle osobního dělení Ing. Čejky existuje 9 kategorií lidí. „Jednička“ jsou lidé, s kterými se nenadělá vůbec nic. Přijedou v autě s přívěsem, kde mají motorku, čtyřkolku nebo sněžný skútr a s nimi jezdí všude bez obav, že by mohli něco poškodit. Těch je naštěstí málo. „Devítka“ jsou lidé vysokoškolsky vzdělaní, kteří jsou uvědomělí, ví, popřípadě si najdou, jak se chovat v Chráněné krajinné oblasti.

Dnes je na Správu chráněných krajinných oblastí vyvíjen ze strany turistů a návštěvníků tlak k využívání krajiny v CHKO Žďárské vrchy. Správa na to musí samozřejmě příslušným způsobem reagovat. Do budoucna mají takovou vizi, že se rozhodně nechtějí uchýlit ke konzervativnímu přístupu a ochraně. Nechtějí zavřít území CHKO, aby bylo pouze chráněné a nikdo sem nemohl. Naopak, rozhodli se pro to, že budou návštěvníkům, samozřejmě v rámci mezí, maximálně vycházet vstříc a že musí jít tzv. „s dobou“.

16.13 Pokuty a opatření

Pokuty mohou ukládat i pracovníci Správy chráněného krajinného území Žďárské vrchy. Ti konají tzv. dobrovolnou stráž, profesionální stráž ochrany přírody mají v České republice pouze národní parky. Při zjištění závažnějšího poškození přírody může dobrovolná stráž zavolat Policii, která udělí pokutu podle příslušných zákonů a paragrafů. Jelikož jde o chráněnou krajinnou oblast a nacházejí se zde chráněné druhy rostlin, platí zde zvláštní paragraf.

Zákony jsou zde velmi dobře nastaveny a přestupky a následné pokuty jsou v nich dobře ošetřeny. Přesto řeší SCHKO zjištěné přestupky pouze domluvou. Je to vše totiž spíše o osvětě, informovanosti a ekologické výchově než o následných represivních opatřeních, které jsou potom již jen pouhým vyústěním neznalosti.

17. SWOT analýza

Název SWOT analýza je odvozen z počátečních písmen anglických slov – Strengths (silné stránky), Weaknesses (slabé stránky), Opportunities (příležitosti) a Threats (hrozby). Silné a slabé stránky se vztahují k vnitřnímu prostředí destinace, příležitosti a hrozby k vnějšímu prostředí destinace.

Následující analýza byla sestavována podle knihy Strategický marketing od doc. H. Horákové (Horáková, H., 2003) a podle knihy Management destinace cestovního ruchu od doc. A. Kiráľové (Kiráľová, A., 2003).

Analýza slabých a silných stránek (S – W analýza)

V následující tabulce jsou uvedeny hodnocené faktory, které jsou rozdělené do čtyř kategorií – primární nabídka, sekundární nabídka, dopravní infrastruktura a marketingový mix. Každá kategorie ještě obsahuje další faktory vytipované tak, aby naplňovali podstatu silných a slabých stránek destinace.

Každý faktor je posouzen podle stavu (výkonnosti) buď jako dobrý, průměrný nebo špatný a dále podle závažnosti jako vysoká, průměrná a nízká. Takto ohodnocené zkoumané faktory byly přeneseny do matice závažnosti / výkonnosti (tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Slabé a silné stránky destinace

Hodnocené faktory	Posouzení stavu (výkonnost)			Závažnost		
	dobrý	průměrný	špatný	vysoká	průměrná	nízká
A. Primární nabídka						
A1 reliéf	•				•	
A2 klima	•			•		
A3 hydrologie	•				•	
A4 biografie	•				•	
A5 ochrana přírody	•			•		
A6 atraktivita přírody	•			•		
A7 kulturně – historické památky		•		•		
B. Sekundární nabídka						
B1 ubytovací zařízení		•		•		
B2 stravovací zařízení		•		•		
B3 sportovně – rekreační zařízení		•			•	
B4 cyklostezky	•			•		
B5 turistické trasy	•			•		
B6 naučné stezky	•			•		

C. Dopravní infrastruktura						
C1 dopravní dostupnost		•		•		
C2 stav komunikací			•		•	
C3 parkoviště		•			•	
D. Marketingový mix						
D1 produkt		•			•	
D2 cena		•		•		
D3 lidské zdroje		•		•		

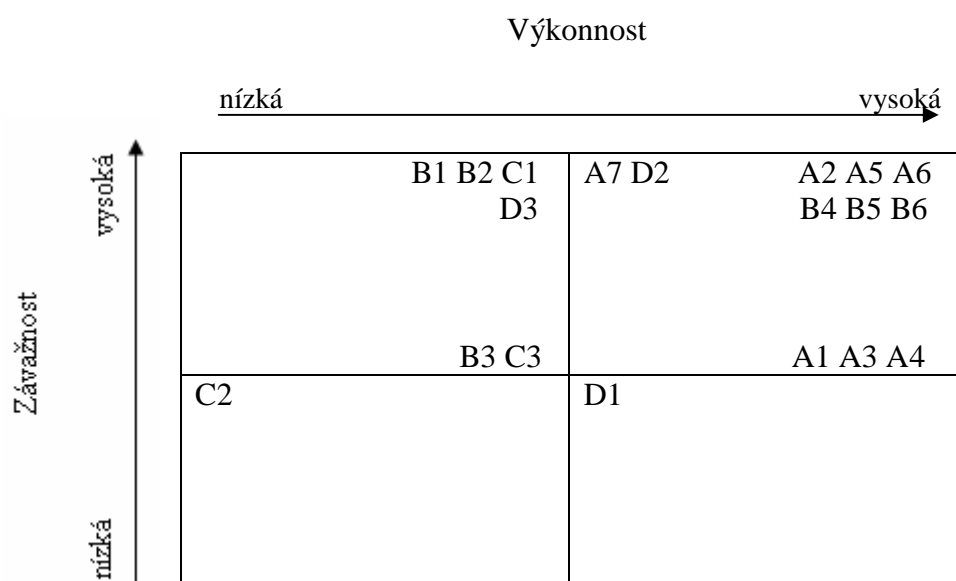
Zdroj: vlastní šetření

Matice závažnost / výkonnost

Matice závažnosti / výkonnosti dává do souvislosti hodnocené faktory v tabulce č. 1. Na svislé ose je zanesena závažnost faktoru, ze spodu od nízké po vysokou, na vodorovné ose je zanesena výkonnost faktoru, zleva od nízké po vysokou.

Faktory zanesené v levém horním kvadrantu jsou pro destinaci velmi důležité, ale mají nízkou výkonnost. Potřebují tedy výkonnostně posílit. Představují slabé stránky destinace. Faktory v pravém horním kvadrantu představují silné stránky destinace. Mají velkou závažnost a současně velkou výkonnost. Tyto faktory jsou pro prosperitu regionu velmi důležité, je proto nutné se na ně zaměřit a snažit se o jejich udržení. Faktory v levém dolním kvadrantu nejsou pro sledovanou destinaci příliš důležité pro budoucí rozvoj. V pravém dolním kvadrantu jsou zaneseny ty faktory, které mají sice nízkou důležitost, ale vysokou výkonnost. Mohou představovat sílu destinace.

Tabulka č. 2: Matice závažnost / výkonnost

Zdroj: vlastní šetření

Analýza příležitostí a ohrožení (O – T analýza)

Podobně jako v S – W analýze se postupovalo také v analýze příležitostí a ohrožení. Nejdříve byli na základně situační analýzy destinace, marketingového šetření dotazníkem a řízeného rozhovoru s pracovníkem CHKO Žďárské vrchy vytipovány faktory jako možné příležitosti a ohrožení pro destinaci. Tyto faktory byli poté přeneseny do matice příležitostí (tabulka č. 3), resp. do matice ohrožení (tabulka č. 4)

Možné příležitosti pro destinaci:

1. zachování stávajícího stavu krajiny
2. zachování kvalitního životního prostředí
3. dobré podmínky pro letní sporty
4. dobré podmínky pro zimní sporty – vysoká nadmořská výška
5. rozvoj cestovního ruchu – více pracovních míst
6. rozvoj venkovské turistiky
7. nabízení komplexních produktů cestovního ruchu
8. nabídka různorodých produktů pro různé věkové skupiny návštěvníků
9. růst volného času
10. růst průměrné mzdy – větší objem disponibilních finančních prostředků
11. environmentální vzdělávání obyvatel – jak se chovat v CHKO
12. kooperace dotčených orgánů – společná mise, vize a cíl destinace
13. cestovní ruch jako faktor rozvoje obcí
14. zkvalitnění informačního systému
15. zvýšení kvality poskytovaných služeb

Matice příležitostí

V této matici jsou zobrazeny vytipované faktory možných příležitostí pro destinaci. Na svislé ose je zanesena míra přitažlivosti, ze spodu od nízké po vysokou, na vodorovné ose je zobrazena pravděpodobnost úspěchu příležitosti, zprava od nízké po vysokou .

Příležitosti v levém horním kvadrantu jsou nejlépe využitelné, protože mají jak velkou pravděpodobnost úspěchu, tak vysokou přitažlivost. Na ně by se měla zaměřit největší pozornost. Faktory v pravém horním kvadrantu mají sice vysokou přitažlivost, ale budou těžkou realizovatelné. Pravý dolní kvadrant ukazuje nízkou atraktivnost, ale

poměrně vysokou pravděpodobnost úspěchu. Nejméně vhodné příležitosti se nacházejí v pravém dolním kvadrantu.

Tabulka č. 3: Matice příležitostí

		Pravděpodobnost úspěchu	
		vysoká	nízká
Přitažlivost	vysoká	1, 2, 3, 4, 6, 11, 14	5, 7, 9, 10, 12, 13, 15
	nízká	8	

Zdroj: vlastní šetření

Faktory možného ohrožení destinace:

1. devastace přírody
2. zhoršení životního prostředí
3. masovost cestovního ruchu
4. nedostatek kapitálu pro další rozvoj cestovního ruchu
5. chátrání přírodních a kulturních památek
6. nedostatečná kvalifikace pracovníků v oblasti cestovního ruchu
7. podcenění vzdělávání v oblasti cestovního ruchu
8. větší zájem o zahraniční destinace
9. růst náročnosti klientů na kvalitu poskytovaných služeb
10. nepříznivé a v poslední době často nepředvídatelné počasí
11. stále stejná nabídka

Matice ohrožení

Následující matice obsahuje faktory vyjadřující možné ohrožení destinace. Na svislé ose je zaneseny závažnost faktoru, ze spodu od nízké po vysokou. Na vodorovné ose je zobrazena pravděpodobnost úspěchu, zleva od nízké po vysokou.

Faktory v levém horním kvadrantu naznačují největší hrozby pro destinaci, je proto nutné je bedlivě sledovat. Naopak faktory v pravém dolním kvadrantu jsou málo závažné a mají nízkou pravděpodobnost úspěchu. V pravém horním a levém dolním kvadrantu jsou takové faktory, které destinaci sice bezprostředně neohrožují, ale je nutné je do budoucna pravidelně sledovat.

Tabulka č. 4: Matice ohrožení

		Pravděpodobnost výskytu	
		vysoká	nízká
Závažnost	vysoká	1, 2, 5, 7, 8, 11	3, 4
	nízká	6, 9	10

Zdroj: vlastní šetření

Výsledky SWOT analýzy

Tabulka č. 5: SWOT analýza destinace CHKO Žďárské vrchy

S – silné stránky	W – slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> stav krajiny životní prostředí výhodná geografická poloha atraktivita území – reliéf, klima, hydrologie, biografie vysoká lesnatost vhodné podmínky pro rozvoj 	<ul style="list-style-type: none"> ubytovací zařízení stravovací zařízení špatné technické zázemí nedostatek sportovních – rekreačních zařízení úroveň poskytovaných služeb stav místních komunikací

<p>cestovního ruchu</p> <ul style="list-style-type: none"> • ochrana území – vyhlášena Chráněná krajinná oblast • vzácná fauna a flora • množství přírodních a kulturních památek • velké množství cyklostezek • hustá síť turistických tras • vyšší nadmořská výška – běžecké a sjezdové lyžování • naučné stezky 	<ul style="list-style-type: none"> • stav parkovišť, jejich nedostatek • nedostatek doprovodných služeb pro návštěvníky • nerozvinutá spolupráce subjektů v oblasti cestovního ruchu • nízký stupeň využívání ubytovacích kapacit
<p>O – příležitosti</p>	<p>T - ohrožení</p>
<ul style="list-style-type: none"> • zachování stávajícího stavu krajiny • zachování stavu životního prostředí • dobré podmínky pro letní sporty • dobré podmínky pro zimní sporty – vyšší nadmořská výška • příležitosti pro rozvoj cestovního ruchu – více pracovních míst • podmínky pro rozvoj venkovské turistiky • spolupráce zainteresovaných subjektů na rozvoji cestovního ruchu • růst volného času • růst průměrné mzdy • cestovní ruch jako faktor rozvoje obcí • zkvalitnění informačního systému • zvýšení kvality poskytovaných služeb 	<ul style="list-style-type: none"> • devastace přírody • zhoršení životního prostředí • masovost cestovního ruchu • nedostatek kapitálu pro další rozvoj cestovního ruchu • chátrání přírodních a kulturních památek • podcenění vzdělávání pracovníků v oblasti cestovního ruchu • větší zájem o zahraniční destinace • nespolupracování subjektů zainteresovaných na rozvoji cestovního ruchu • stále stejná nabídka destinace • nepříznivé globální faktory – dopady na počasí

Zdroj: vlastní šetření

18. Návrhy opatření ke zlepšení situace

Z hlediska ochrany přírody je jednoznačným řešením prevence informovaností, a to vydáváním návštěvních řádů, budováním nových ekologických, výchovných a informačních center, naučných stezek, kde návštěvníci poznají, jak v přírodě správně chovat a jak ji ochraňovat.

Z hlediska cestovního ruchu je hlavním cílem zabránit masovému a nekontrolovatelnému náporu návštěvníků. Je důležité rozptýlit návštěvníky do více míst, nejen je pouze směřovat k několika málo atraktivitám. Samozřejmě je to potřeba ale vykonávat s ohledem na trvale udržitelný rozvoj celé oblasti. Turistické trasy by měly být vedeny tak, aby zpřístupnily co nejvíce přírodních a kulturních atraktivit, ale aby také návštěvníky usměřňovaly mimo přísně chráněné a ohrožené oblasti. Výjimkou jsou již zmiňované naučné stezky, které záměrně většinou právě těmito oblastmi vedou. Důležité je také budovat odpočinková, pikniková a vyhlídková místa s odpadkovými koši. Pro jednotlivé sporty, které se dají v CHKO Žďárské vrchy provozovat a budou řešeny níže v této kapitole, je třeba vytvářet specifické podmínky. Co se týká například autobusové dopravy v CHKO, tak autobusy by zde mohly jezdit na plyn nebo být vybaveny k přírodě šetrnými elektromotory. Zavedení tzv. ekobusů je k životnímu prostředí velmi vstřícný krok. Ovšem je zde otázka finančních prostředků, protože pořízení těchto typů dopravních prostředků je velmi nákladné.

18.1 Informovanost

Zřejmě největším problémem je nedostatečná informovanost návštěvníků. Ta je velmi důležitá téměř u všech turistických aktivit na území CHKO Žďárské vrchy. Samozřejmě že existují tací návštěvníci, kteří si před vstupem do Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy informací o tom, jak se mají chovat a jak chránit přírodu, sami vyhledají. Těch je ovšem malé procento. Těm ostatním se musí pomoci informačními panely, informačními sloupky atd. Mnohdy totiž ani neví, že se nacházejí v Chráněné krajinné oblasti a už vůbec ne, jak se zde mají k přírodě chovat. Poměrně na velmi dobré úrovni jsou internetové stránky obcí, které se nacházejí na území CHKO Žďárské vrchy. Jsou na nich poskytovány většinou ucelené informace týkající se ubytovacích a stravovacích možností, což je velmi důležité, dále možností výletů do okolí, cyklotrasy a turistické trasy v okolí obce atd. Mimo oficiálních internetových stránek obcí také existuje množství turistických serverů. Jedním z nich je turistický server České

republiky CZEOT, kde lze najít spoustu důležitých informací. Je zde možnost vyhledávání podle jednotlivých krajů České republiky, jsou zde možnosti ubytování a stravování, sportovní možnosti, možnosti relaxace, přírodní a kulturní památky v hledané oblasti atd. Dalším dobrým informačním zdrojem je Regionální informační systém. Ten se naopak zaměřuje na jednotlivá města či obce, vyhledávání je buď podle přesného názvu nebo podle polohy. Systém obsahuje velké množství informací, jako poloha obce včetně GPS souřadnic, rozloha, místní částí obce, kontakty, sportovní a rekreační zařízení, kulturní památky atd.

Nejlepším řešením zůstává prevence a poučení návštěvníků než následná represivní opatření. Majitelé rekreačních zařízení by měli při ubytování rozdávat svým hostům letáčky. V nich by se dozvěděli, jak se mají v takovýchto oblastech chovat, aby neničili přírodu a životní prostředí, jaká jsou zde pravidla a jaké jsou postihy za jejich porušení. Tímto krokem by se určitě předešlo mnoha problémům, které návštěvníci svými chováním způsobují, aniž si to uvědomují.

Problémem dnes zůstává zastaralost informačních tabulí, které ovšem v nejbližší době plánuje Správa CHKO Žďárské vrchy vyměnit, stejně jako má v plánu zmodernizovat celý informační systém a vystavět 2 nová informační centra.

18.2 Cykloturistika a pěší turistika

Většina problémů pěších s cyklisty patří do sociální oblasti. Jde především o konflikty na cestách a stezkách, která jsou společná pro cyklisty i pěší turisty. Nejde o nic jiného, než o vzájemnou toleranci a pochopení. Je nepříjemné, když okolo vás rychle a nečekaně projede cyklista. Na druhou stranu si cyklisté stěžují na pěší, že jim nechtějí uhnout z cesty. Vzniká zde vzájemná, naprosto nesmyslná, nevraživost. Protože většina cyklostezek vede také po turistických trasách, řešením je vybudovat stezky jen pro cyklisty, kam by měli pěší přístup zakázán. To je ale velmi nákladné a v CHKO nejspíš nemyslitelné. Zde je právě naopak potřeba mít v zájmu zachování cenné přírody různých stezek co nejméně.

Pokud již se nějaká cyklotrasa nebo nová turistická trasa bude zřizovat, je třeba ji vést mimo citlivé lokality. Je nutné ji dobře označit a doplnit zajímavými informacemi. To může mít za následek žádoucí usměrnění turistických aktivit. Velkým problémem je také udržet návštěvníky na vyznačených cestách. Řešením, alespoň částečným, by bylo nainstalovat podél problematických míst dřevěná zábradlí nebo jiné ochranné prvky,

kteřé by znemožňovaly vstup pěšich nebo vjezd cyklistů do zakázaných míst. Ovšem tyto prvky by nesměly narušit ráz krajiny.

Nejlepší a nejúčinnějším řešením všech těchto problémů je ale dostatečná prevence a výchova. Vždyť mnoho návštěvníků stezek ani neví, jak se má v CHKO chovat, co smí a co nesmí. Cyklisté i pěší turisté by měli být informováni obecně o ekologické problematice, zejména pak o problémech, které působí vstup mimo vyznačené trasy. Cyklisté by také měli být vyzýváni k masivnějšímu využívání veřejné dopravy k transportu kol.

18.3 Jachting a windsurfing

Sportem provozovaným na většině rybníků CHKO Žďárské vrchy je jachting a windsurfing. Problémem je především možné znečištění vody, vylekání ptáků hnízdících v okolí vody a poškození vodních rostlin. Možným opatřením, aby se plavidla nedostávala do mělkých míst a blízko k hnízdištím, je viditelně označit místa, kam nemohou vjíždět. Toto je třeba pak důsledně kontrolovat a při porušení udělovat přísné pokuty.

Dále je nutné zabránit znečištění vody chemickými látkami, které se používají k povrchové úpravě lodí. Jde o různé brusné pasty, lodní laky, ale i běžné čistící prostředky. Při čištění lodí se látky k tomu používané nesmí dostat do vody. Samozřejmě velmi důležitá je opět prevence, aby se jachtaři i surfaři chovali šetrně k přírodě. Dostatek informací je mohou přimět k tomu, aby svůj sport neprovozovali v mělkých vodách a oblastech s výskytem vodních rostlin (rákosí, plovoucí rostliny na hladině atd.) Na Velkém Dárku se každoročně jezdí několik závodů v jachtingu. Všichni účastníci by měli tyto informace znát a řídit se podle nich.

18.4 Sjezdové lyžování

Výstavba lyžařských středisek vždy změni ráz okolní krajiny. Je třeba, a to speciálně platí pro CHKO, aby byl zásah do krajiny co nejmenší a nejšetrnější. Při případné výstavbě nového lyžařského areálu v CHKO Žďárské vrchy lze doporučit rozšíření, případně zkvalitnění stávající. Je již vystavěna technická základna a infrastruktura a byl by to mnohem menší zásah do přírody, než výstavba úplně nového areálu. Pokud by se přece jen stavěl nový areál, je nutné v co největší míře zachovat stávající přírodu, nebudovat široké sjezdovky, ale spíše užší. Toto se právě příliš nepovedlo u sjezdovky

v Novém Jimramově. Důležité je neprovádět žádné velké terénní úpravy sjezdových tratí, ale pouze malé a to jen ve výjimečných případech.

Není to ovšem jen o samotné výstavbě, ale také o provozování lyžařského areálu. Upravování sjezdových tratí rolbami by mělo být prováděno pouze při dostatečném množství sněhu, jinak hrozí poškození vegetace. Sněhová děla by měla být používána s rozumem a v omezené míře.

Samostatnou kapitolou jsou lyžaři. Někteří lyžují mimo upravené a značené sjezdové tratě a tím, mnohdy nevědomě, porušují zákon. A co víc, mohou trvale poškodit nebo zničit vegetaci. Je nutné před vstupem do lyžařského areálu návštěvníky informovat o tom, co je zakázáno a co je dovoleno, jaké vzácné rostliny se v okolí vyskytují atd. Samozřejmostí je, že lyžař by neměl lyžovat na svazích s nedostatečnou vrstvou sněhu. Odpovědnost za to však leží především na provozovateli vleků a kontrolních orgánech. Ti musí zajistit, aby v době, kdy na svazích není dostatek sněhu, byly vleky mimo provoz. Jen tak lze chránit vegetační kryt před poškozením.

18.5 Venkovská turistika

Je potřeba klást větší důraz na rozvoj venkovské turistiky a jejích forem – ekoturistiky a agroturistiky. Jak již bylo uvedeno v kapitole 13 Trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu, na území CHKO Žďárské vrchy jsou pouze 3 agrofarmy nebo ekofarmy. To je na poměrně rozlehlou oblast velmi málo. Právě tato „zelená turistika“ je příslibem do budoucna. Je potřeba vybudovat nová zařízení tohoto typu nebo ještě lépe pouze přestavět stávající objekty. Přestavba je totiž mnohem šetrnější k přírodě než vybudování úplně nového objektu na „zelené louce“. Je potřeba nalézt vhodnou lokalitu. Agrofarma či ekofarma by měla být dobře přístupná a měla by být umístěna v přírodě, blízko lesů. Jen tak se návštěvníci skutečně sžijí s přírodou a pochopí, proč je přírodu a životní prostředí potřeba chránit.

Nové agrofarmy či ekofarmy v obcích by mohly vytvářet nové pracovní příležitosti pro venkovské obyvatelstvo a tím by se částečně zabránilo jeho odlivu do měst za prací. Zvýšila by se životní a kulturní úroveň obce, zlepšila by se péče o okolní krajinu a ochrana životního prostředí by se dostala více do podvědomí místních obyvatel. Nové farmy by měly mít malé ubytovací kapacity a vytvářet komorní, rodinné prostředí. Zaměřit by se měly na rodiny s dětmi a na vstřícnost k hostům, kteří se stanou po dobu pobytu součástí rodiny farmáře.

18.6 Hipoturistika

Hipoturistika, tedy turistika na koni, je jednou z forem trvale udržitelného cestovního ruchu. Můžeme ji spojit dohromady s agroturistikou. Agrofarmy na území CHKO Žďárské vrchy často nabízí možnost jízdy na koni po krajině. Nicméně v současné době nejsou na území CHKO vybudovány hipostezky, na kterých se může hipoturistika provozovat. Je pravda, že jízda na koni je možná téměř kdekoli po krajině, samozřejmě vyjma rezervací a ohrožených území. Ale je velmi těžké spojení například hipostezky s cyklotrasou. Koňské stezky musí vést jinudy, je třeba pro ně vytyčit speciální stezky a snažit se zamezit jízdě kol na těchto stezkách. Pokud bude v CHKO Žďárské vrchy vybudováno více agrofarem či koňských stanic, bude také možno lépe provozovat hipoturistiku. Mezi těmito agrofarmami, resp. koňskými stanicemi, se mohou vybudovat značené hipostezky, odpočívadla pro koně apod. Je ovšem potřeba nejprve přistoupit k vytvoření celkové koncepce rozvoje hipoturistiky na území CHKO Žďárské vrchy. Celou síť hipostezek včetně koňských farem je nutné vybudovat ohleduplně k přírodě. Hipostezky musí vést místem, kde nemůže docházet k ničení vzácné vegetace. To je nutné konzultovat se Správou CHKO Žďárské vrchy. Po vybudování sítě hipostezek může být vytvořen informační letáček, který by zahrnoval informace, jak se v Chráněné krajinné oblasti chovat, popisoval by jednotlivé hipostezky a možnosti ubytování na nich. Hipoturistika je velmi šetrná k přírodě a na území CHKO Žďárské vrchy má velký potenciál pro rozvoj v budoucnosti.

18.7 Ekologická doprava

V současné době je ekologie v dopravě velmi diskutovaným pojmem. Automobily spalující benzín či naftu produkují mnoho škodlivých plynů, které v ovzduší vytváří tzv. skleníkový efekt. Právě v Chráněných krajinných oblastech by se mělo, více než kde jinde, dbát na ekologicky šetrnou dopravu. Na místních autobusových linkách lze navrhnout tzv. ekobusy. Jde o ekonomické a ekologické autobusy s pohonem na stlačený zemní plyn – CNG. Zemní plyn není zdrojem zplodin narušujících ozónovou vrstvu atmosféry a neprodukuje při spalování pevné částice a saze. Ekobusy jsou tím pádem, i díky velmi nízké spotřebě paliva, velmi šetrné k životnímu prostředí. Nákup těchto nových dopravních prostředků by jistě bylo možné řešit z Fondů Evropské unie v rámci některého Operačního programu.

18.8 Destinační management a marketing

I když na území CHKO Žďárské vrchy existuje několik mikroregionů, bylo by zapotřebí vytvořit novou organizaci cestovního ruchu, která by sloužila celému regionu v oblasti koordinace dlouhodobě udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Měla by to být profesně orientovaná organizace, která by intenzivně spolupracovala s místními subjekty cestovního ruchu a přispívala by k výraznému zvýšení příjmů regionu a jeho zaměstnanosti. Úzce by také na podmínkách rozvoje cestovního ruchu spolupracovala se Správou Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. Výrazným prvkem v managementu destinací je vysoká míra spolupráce a kooperace jednotlivých subjektů účastnících se na řízení destinace. Podmínkou fungování kooperace a partnerství subjektů je výběr činností (produktů), ve kterých si podnikatelské subjekty nebudou konkurovat, ale naopak se vzájemně doplňovat. Spolupráce musí také vznikat na základě dobrovolnosti a na tom, že nebude představovat v řízení destinací masový jev pro všechny subjekty, které v destinaci sídlí (Hesková, M. et al., 2006).

Je důležité co nejpřesněji identifikovat potřeby a požadavky potenciálních klientů, zejména turistů, a na základě toho navrhnout komplexní balíček služeb postavený na v regionu dostupných službách a atraktivitách. Produktů by mohlo být navrženo samozřejmě několik – od relaxačních až po fyzicky náročné. Zapotřebí by bylo také nalézt vhodné a kvalitní dodavatele služeb obsažených v balíčcích.

Samozřejmostí je kvalitní marketing destinace. Cíle marketingu destinace bývají komplikovanější, než u ostatních typů marketingu. Cílem by mělo být zlepšení pověsti destinace, rozšířit počet a vybavení zařízení, které mohou používat místní občané, vzbudit v občanech hrdost na svou vlast a získat odůvodnění a financování pro zlepšení místního životního prostředí (Horner, S., Swarbrooke, J., 2003). Tím je myšlena nejen volba nástrojů vhodných pro prosazení se na trhu, ale také výborná propagace destinace cestovního ruchu a nově vytvořených produktových balíčků. Je nutné se zaměřit na všechny nástroje marketingového mixu.

Zajisté se musí destinace a organizace cestovního ruchu, která zajišťuje destinační management a marketing nějak vhodně pojmenovat. Destinace musí mít svoji image, kterou musí všichni respektovat. Je dobré, pokud je stanoveno jednotné logo destinace a je zase úkolem organizace, aby se dostalo do podvědomí nejen turistů, ale také místních lidí. Velký důraz je nutné dbát na výchovu pracovníků v cestovním ruchu, zajišťovat školení a semináře a při nich také dbát na otázku udržitelného rozvoje. Dne 9. července

2008 vláda České republiky schválila Strategii vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky pro léta 2008 – 2015. Tento koncepční dokument aplikuje základní principy a témata udržitelného rozvoje do vzdělávání všech typů a úrovní a snaží se nabídnout dostatečnou a dostupnou nabídku vzdělání v této oblasti.

To vše je ale potřeba zajišťovat s maximální pečlivostí, rozvahou a ohledem k místní přírodě a velmi zachovalému životnímu prostředí. Nesmí se zde provozovat masový cestovní ruch.

18.9 Navržení opatření z výsledků dotazníků

Ze závěru dotazníků jasně vyplývá, že se téměř třetině dotazovaných nelíbí stav místních komunikací. To zřejmě není problémem pouze v CHKO Žďárské vrchy, ale téměř v celé České republice. Stav silnic III. třídy a místních komunikací je mnohdy opravdu velmi špatný. Ovšem tato překážka rozhodně nijak nebrání rozvoji cestovního ruchu v oblasti. Návštěvníci přijedou příští rok znovu bez ohledu na to, jaké jsou zde silnice.

Rozhodně lze však navrhnout zlepšení technického zázemí některých ubytovacích a stravovacích kapacit. I když v posledních letech se tato zařízení hodně zmodernizovala. Z velkých ubytovacích kapacit se stávají malé rodinné penziony, kde si jejich majitelé kvalitu a technický stav poměrně přísně hlídají. I přesto téměř pětina dotázaných uvedla, že se jim nelíbilo technické zázemí.

Podle pětiny dotázaných by se dal zlepšit vzhled místních obcí. Samozřejmě dal, ale tahle otázka je jen o financích, o dotacích z Fondů Evropské unie apod. Je potřeba také respektovat, vzhledem k tomu, že se nacházíme v CHKO, krajinný ráz. Nicméně obce na území CHKO Žďárské vrchy jsou poměrně pěkně upravené.

19. Závěr

Chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy patří k oblastem s nejčistším ovzduším a nejzachovalejším životním prostředím v celé České republice. Na poměrně malém území se nachází nesčetné množství především přírodních, ale také kulturních atraktivit. Vzhledem k tomu, že návštěvnost největších měst oblasti stále roste (viz kapitola 11 Regiony Žďárských vrchů), stoupají také nároky návštěvníků na využívání zdejší krajiny a tím i na ochranu přírody a životního prostředí. Je nutné na tento tlak reagovat a stav životního prostředí neustále monitorovat. Při prvních příznacích výrazného zhoršování je nutné ihned zasáhnout a zavést příslušná opatření. To je nelehký úkol především pro Správu Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy.

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat cestovní ruch v CHKO Žďárské vrchy, především jeho dopady na ochranu přírody a životního prostředí a poté navrhnout možná řešení problémů. Diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. Úvodní kapitoly jsou věnovány obecné charakteristice ochrany přírody v České republice a kraji Vysočina. Další částí je situační analýza Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, která obsahuje vymezení oblasti, přírodní a kulturní atraktivity, naučné stezky a jsou zde řešeny mikroregiony CHKO spolu s nejvýznamnějšími městy a obcemi. Stěžejním oddílem práce je potom kapitola, která se věnuje jednotlivým sportovním aktivitám, které je možno provozovat v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, možnosti partnerství, udržitelnému rozvoji, a dopadům cestovního ruchu na ochranu přírody a životního prostředí. Poslední kapitoly se zabývají SWOT analýzou oblasti, marketingovým výzkumem, řízeným rozhovorem s pracovníkem Správy CHKO Žďárské vrchy Ing. Jaromírem Čejkou a návrhem řešení problémů.

Dopady cestovního ruchu na životní prostředí CHKO Žďárské vrchy nejsou tak drastické, jak by se možná čekalo. I když se zde cestovní ruch zvyšuje, stále je tato oblast poměrně málo navštěvovaná. To jasně ukazují statistiky ze tří Turistických informačních center v Hlinsku, Novém Městě na Moravě a ve Žďáře nad Sázavou. Zejména počet cizinců je velmi nízký. Na druhou stranu se velmi rozmáhá dnešní fenomén – čtyřkolky, crossové motorky a sněžné skútry. Tyto aktivity mají na zdejší přírodu zdaleka nejhorší dopady.

Z vlastního terénního šetření vyplynulo, že největší problém je s informovaností návštěvníků. Mnohdy zastaralé informační tabule nepodávají již aktuální informace ani o území, ani o ochraně přírody a životního prostředí. To se má však v blízké době

radikálně změnit. Návštěvníci jsou nespokojeni se stavem místních silnic a technické infrastruktury, změnili by také vzhled některých místních obcí zlepšili možnosti občerstvení.

Z výsledků SWOT analýzy je patrné, že mezi silné stránky lze mimo jiné s určitostí zařadit stav krajiny a životního prostředí, atraktivita území, vhodné podmínky pro rozvoj cestovního ruchu a hustá síť turistických tras a cyklotras. Za slabé stránky lze považovat kupříkladu špatné technické zázemí některých ubytovacích zařízení, stav místních komunikací a nerozvinutá spolupráce subjektů v oblasti cestovního ruchu. Příležitostmi jsou zachování stávajícího stavu krajiny a životního prostředí, podmínky pro rozvoj venkovské turistiky a zkvalitnění informačního systému. Mezi ohrožení patří například devastace přírody, masovost cestovního ruchu a větší zájem o zahraniční destinace.

V návrzích opatření je potom zásadním návrhem zmodernizování celého informačního systému v CHKO Žďárské vrchy. Je téměř nutností informovat návštěvníky před vstupem na toto území o tom, jak se zde chovat. Dalším z několika návrhů je vytvoření organizace cestovního ruchu, která se bude zabývat destinačním managementem a marketingem. Je důležité zlepšit propagaci oblasti a nabídnout komplexní produkt cestovního ruchu. Jedním z návrhů bylo také zavést na místních autobusových linkách ekobusy, jejichž provozování má zcela minimální negativní dopady na životní prostředí. Velmi důležité je dbát na trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu, zejména pak na rozvoj jeho forem – agroturistiky, ekoturistiky a hipoturistiky, pokud chceme tuto jedinečnou krajinu zachovat alespoň v tomto stavu i pro budoucí generace. Předpokladem pro úspěch je dokonalé ekologické vzdělání, výchova a uvědomění jednak samotných turistů, tak jejich hostitelů. Vzdělání pro trvale udržitelný rozvoj má rozvíjet znalosti, ale i dovednosti a smysl pro hodnoty. Mezi důležité znalosti bude patřit schopnost porozumět celostní povaze světa a vzájemnému propojení přírodních, lidských a lidmi vybudovaných systémů (Moldan, B., 2003).

Je jasné, že Správa Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy má velmi nesnadný úkol – „ochránit“ toto území před negativními vlivy nejen cestovního ruchu na životní prostředí. Setkává se s častou arogancí návštěvníků, kteří, i když mnohdy nevědomky, poškozují značným způsobem přírodu. Správa nemá profesionální stráž přírody, jak tomu je u národních parků. Tuto funkci vykonávají v CHKO sami správci. Vzhledem k jejich velké pracovní vytíženosti není možné sledovat celé území. Téměř všechny problémy a negativní dopady na přírodu zapříčiňují svým chováním sami lidé.

K ochraně přírody přitom může přispět každý z nás, třeba i zdánlivými maličkostmi. Stačí si uvědomit problém ochrany přírody a životního prostředí a podle toho se chovat. Sami jsme si přírodu zničili, sami ji musíme chránit a dát ji, pokud to ovšem ještě půjde, zpět do původního stavu. Nikdo jiný to za nás neudělá.

20. Summary

Tourism is travel for recreational or leisure purposes. The World Tourism Organization defines tourists as people who "travel to and stay in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purposes not related to the exercise of an activity remunerated from within the place visited". Tourism has become a popular global leisure activity.

This dissertation deals with impact of travelling on protection of nature and environment in the region called Žďárské vrchy. It shows the authorities of nature protection in the Czech republic. It contains the description of area itself. This work includes all the sports (cykling, hiking, mountaineering and other winter sports) which are done in this area. These sports can influence environment and this fact is analysed and there is also described the possible way of solution within nature protection of Žďárské vrchy. In this dissertation is described a problem of a sustainable development and tourism in this conservation area.

The expression sustainable means to be able to be continued in its present form. It refers to a way of using natural resources and products so that no damage is caused to the environment. Sustainable development is a development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. Principles of sustainable tourism are: using resources sustainably, reducing overconsumption and waste, maintaining diversity of cultures, languages, products etc., integrating tourism into planning, supporting local economies, training staff, marketing tourism responsibly and undertaking research.

Ecotourism, also known as ecological tourism, is a form of tourism that appeals to ecologically and socially conscious individuals. Generally speaking, ecotourism focuses on volunteering, personal growth, and learning new ways to live on the planet. It typically involves travel to destinations where flora, fauna, and cultural heritage are the primary attractions. This destination is a conservation area Žďárské vrchy too.

Key words:

tourism, conservation area, nature protection, sustainable tourism

21. Přehled použité literatury a pramenů

Knižní publikace

1. Böhm, A., Madar, Z.: *Cestovní ruch a životní prostředí*. Praha: Merkur, 1980. ISBN 51-335-80.
2. Braniš, M.: *Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie*. Praha: Karolinum, 1999.
3. Čertík, M.: *Cestovní ruch*. Praha: OFF, 2000.
4. Foret, M., Foretová, V.: *Jak rozvíjet místní cestovní ruch*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0207-X
5. Hadač, E., Moldan, B., Stoklasa, J.: *Ohrožená příroda*. Praha: Horizont, 1983. ISBN 40-025-83.
6. Häberle, G.: *Technika životního prostředí pro školu i praxi*. Praha: Europa – Sobotáles cz, 2003. ISBN 80-86706-05-2.
7. Hesková, M. et al.: *Analýza destinačních managementů v cestovním ruchu na příkladech České republiky a Rakouska*. Bratislava: KARTPRINT, 2004. ISBN 80-88870-42-9.
8. Hesková, M. et al.: *Cestovní ruch*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-948-3.
9. Horáková, H.: *Strategický marketing*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0447-1
10. Horner, S., Swarbrooke, J.: *Cestovní ruch, ubytování a stravování, využití volného času*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0202-9.
11. Királ'ová, A.: *Marketing destinace cestovního ruchu*. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-56-4.
12. Kozel, R.: *Moderní marketingový výzkum*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0966-X.
13. Madar, Z., Pfeffer, A.: *Životní prostředí*. Praha: Orbis, 1973. ISBN 11-092-73.
14. Malá, V.: *Cestovní ruch a Evropská unie, sborník prací*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2000. ISBN 80-245-0084-1.
15. Mezřický, V.: *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Praha: Portál, 2005.
16. Mezřický, V.: *Životní prostředí, věc veřejná i soukromá*. Praha: Práce, 1986. ISBN 24-008-86.
17. Moldan, B.: *Ekonomické aspekty ochrany životního prostředí*. Praha: Karolinum, 1997.

18. Moldan, B.: *(Ne)udržitelný rozvoj, ekologie – hrozba i naděje*. Praha: Karolinum, 2003.
19. Moldan, B.: *Životní prostředí České republiky*. Praha: Academia, 1990. ISBN 80-200-0292-8.
20. Oriška, J.: *Technika služeb cestovního ruchu*. Praha: Idea Servis, 1999. ISBN 80-85970-27-9.
21. Palatková, M.: *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1014-5.
22. Pásková, M., Zelenka, J.: *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2002.
23. Petřů, Z., Holubová, J.: *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: IDEA SERVIS, 1994. ISBN 1866-017-94.
24. Primack, R., Kindlmann, P., Jersáková, J.: *Biologické principy ochrany přírody*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-552-0.
25. Rubín, J.: *Navštivte národní parky a chráněné krajinné oblasti*. Praha: Olympia, 2003.
26. Svoboda, P.: *Novoměstsko*. Tišnov: SURSUM, 2001. ISBN 80-85799-97-9.
27. Vystoupil, J. a kol.: *Atlas cestovního ruchu České republiky*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2003. ISBN 80-239-7256-1.

Regionální publikace a propagační materiály

1. *Evropsky významné druhy živočichů v Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy*. Žďár nad Sázavou: Správa chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy, 2005.
2. *Kraj Vysočina se představuje*. Jihlava: Kraj Vysočina, 2004.
3. *Naučná stezka Dářko*. Kraj Vysočina, obec Radostín, 2007.
4. *Toulky Novoměstskem*. Nové Město na Moravě: MPJ Studio, 2007.
5. *Vysočina – Dědictví minulosti*. Jihlava: Kraj Vysočina, 2005.

Internetové zdroje

1. Agentura ochrany přírody ČR. *Regionální pracoviště: Územní působnost správ chráněných krajinných oblastí*. [online]. 2008 [cit. 2008-04-12]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=page&id=39&lang=cs>.

2. Česká informační agentura životního prostředí. *O místní Agendě 21*. [online]. 2008a [cit. 2008-08-11]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.ma21.cz/>>.
3. Česká informační agentura životního prostředí. *Oficiální evidence místních Agend 21 v ČR*. [online]. 2008b [cit. 2008-08-11]. Dostupné na World Wide Web: <<http://ma21.cenia.cz/>>.
4. Česká informační agentura životního prostředí. *MA21 v obci Křižánky*. [online]. 2008c [cit. 2008-08-12]. Dostupné na World Wide Web: <<http://ma21.cenia.cz/municipalita/krizanky>>.
5. Český statistický úřad. *Cestovní ruch: Počet přenocování hostů v hromadných ubytovacích zařízeních dle krajů*. [online]. 2008a [cit. 2008-05-12]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ccru081508_308.xls>.
6. Český statistický úřad. *Cestovní ruch – časové řady*. [online]. 2008b [cit. 2008-05-26]. Dostupné na World Wide Web: <[http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/i/tab_2_1_navstevnost_v_hromadnych_ubytovacich_zarizenich_v_cr/\\$File/crucr081508_21.xls](http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/i/tab_2_1_navstevnost_v_hromadnych_ubytovacich_zarizenich_v_cr/$File/crucr081508_21.xls)>
7. Český statistický úřad. *Informace o regionech, městech a obcích: Statistická ročenka kraje Vysočina*. [online]. 2008c [cit. 2008-04-22]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.czso.cz/xj/edicniplan.nsf/p/13-6101-07>>.
8. DataPlán NSZM. *Mikroregion Pod Peperkem*. [online]. 2008a [cit. 2008-07-31]. Dostupné na World Wide Web: <<http://dataplan.info/index.shtml?apc=1238007q326064p>>.
9. DataPlán NSZM. *Subregion Velké Dářko*. [online]. 2008b [cit. 2008-07-31]. Dostupné na World Wide Web: <<http://dataplan.info/index.shtml?apc=1238016q325898p>>.
10. Informační systém pro Žďárské vrchy e-Vysočina. *Městys Jimramov*. [online]. 2008 [cit. 2008-06-26]. Dostupné na World Wide Web: <<http://jimramov.e-vysocina.cz/web/vysocina/generovano/obec000024.html>>.
11. Kraj Vysočina. *Stav životního prostředí*. [online]. 2007 [cit. 2007-10-12]. Dostupné na World Wide Web: <www.kr-vysocina.cz/soubory/450008/stavZP2006.pdf>.

12. Krajská hygienická stanice kraje Vysočina. *Koupací plochy: Region Žďár nad Sázavou*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-13]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.khsjih.cz/index.php?id=133>>.
13. Lyžařské Novoměstsko. *Snowtubingový areál Zubří*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-13]. Dostupné na World Wide Web: <<http://lyzovani.nmmn.cz/?ICM=2&ITEM=0000000004>>.
14. MAS Zubří země. *Úvodní stránka*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-03]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.zubrizeme.cz/index.php>>.
15. Město Ždírec nad Doubravou. *Údaje o obci – počet obyvatel*. [online]. 2008 [cit. 2008-07-28]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.zdirec.cz/cz/art.php3?id=1390>>.
16. Městys Kruceburk. *Údaje o obci*. [online]. 2008 [cit. 2008-07-27]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.kruceburk.cz/>>.
17. Mikroregion Hlinecko. *Služby – ubytování, stravování*. [online]. 2008a [cit. 2008-06-12]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.hlinecko.eu/>>.
18. Mikroregion Hlinecko. *Informace z mikroregionu*. [online]. 2008b [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.hlinecko.eu/>>.
19. Mikroregion Novoměstsko. *Aktuality*. [online]. 2008 [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.novomestsko.cz/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=13>>.
20. Mikroregion Poličsko. *MAS Sdružení pro rozvoj Poličska*. [online]. 2008 [cit. 2008-07-30]. Dostupné na World Wide Web: <<http://mikroregion.policka.org/?main=90&idact=2>>.
21. Obec Škrdlovice. *Obec a okolí*. [online]. 2008 [cit. 2008-07-28]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.skrdlovice.cz/vismo/zobraz_dok.asp?id_org=16270&id_ktg=1028&p1=2028>.
22. Obec Velká Losenice. *Obyvatelé*. [online]. 2008 [cit. 2008-07-28]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.losenice.cz/>>.
23. Regionální informační servis. *Pardubický kraj – Chrudim*. [online]. 2008a [cit. 2008-07-22]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.risy.cz/index.php?pid=231&kraj=-1&nuts4=CZ0531>>.

24. Regionální informační servis. *Vysočina – Žďár nad Sázavou*. [online]. 2008b [cit. 2008-07-25]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.risy.cz/index.php?pid=231&kraj=-1&nuts4=CZ0635>>.
25. Regionální informační servis. *Nové Město na Moravě*. [online]. 2008c [cit. 2008-07-25]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.risy.cz/index.php?pid=231&thledej_obec=nov%E9+m%ECsto+na+morav%EC&subHledej=Hledej>.
26. Regionální informační servis. *Křižánky*. [online]. 2008d [cit. 2008-07-25]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.risy.cz/index.php?pid=231&thledej_obec=k%F8i%BE%Eluky&subHledej=Hledej>.
27. Regionální informační servis. *Tři Studně*. [online]. 2008e [cit. 2008-07-25]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.risy.cz/index.php?pid=231&thledej_obec=t%F8i+studn%EC&subHledej=Hledej>.
28. Regionální informační servis. *Pardubický kraj – Svitavy*. [online]. 2008f [cit. 2008-07-26]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.risy.cz/index.php?pid=231&kraj=-1&nuts4=CZ0533>>.
29. Regionální informační servis. *Vysočina – Žďár nad Sázavou*. [online]. 2008g [cit. 2008-07-26]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.risy.cz/index.php?pid=231&kraj=-1&nuts4=CZ0635>>.
30. Regionální informační servis. *Havlíčková Borová*. [online]. 2008h [cit. 2008-07-27]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.risy.cz/index.php?pid=231&kraj=-1&zuj=568660>>.
31. Sdružení krajina. *Činnost – podpora venkovských obcí*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-11]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.sdruzenikrajina.cz/index.php?lng=cz&p=cinnost-ekologicka-vychova>>.
32. Ski areál Jimramov. *Technické údaje*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-13]. Dostupné na World Wide Web: <http://www.skijimramov.cz/technicke_udaje/technicke_udaje.html>.
33. Ski areál Svatka. *O sjezdovce*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-13]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.skiareal-svatka.cz/sjezd.htm>>.

34. Ski klub Hlinsko. *Vybavení sjezdovky*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-13].
Dostupné na World Wide Web:
<http://www.hlinecko.cz/ski/vybaveni_sjezdovky.htm>.
35. Ski snowpark Harusův kopec. *Technické údaje*. [online]. 2008 [cit. 2008-08-13].
Dostupné na World Wide Web:
<<http://www.skisnowpark.cz/index.php?ICM=TEC>>.
36. Správa Chráněné krajinné oblasti Žďárské vrchy. *Základní údaje*. [online]. 2007
[cit. 2007-11-12]. Dostupné na World Wide Web:
<<http://www.zdarskevrchy.ochranaprirody.cz/>>.
37. Svaz venkovské turistiky. *Poslání svazu*. [online]. 2008a [cit. 2008-08-13].
Dostupné na World Wide Web: <<http://www.svazvt.cz/>>.
38. Svaz venkovské turistiky. *Prázdniny na venkově: Nabídka ubytování*. [online].
2008b [cit. 2008-08-13]. Dostupné na World Wide Web:
<<http://www.prazdninynavenkove.cz/ubytovani.php>>.
39. Turistické informační centrum Nové Město na Moravě. *Informace o ubytování a stravování*. [online]. 2008a [cit. 2008-07-12]. Dostupné na World Wide Web:
<<http://infocentrum.nmm.cz/>>.

Ostatní

1. *Autoatlas Česká republika*. Praha: Geodézie ČS, 2001.
2. *Cyklotrasy Novoměstsko, Žďársko*. Nové Město na Moravě, Žďár nad Sázavou, 2003.
3. *Turistická mapa Žďárské vrchy*. Edice Klubu českých turistů, 2004.
4. *Zimní mapa Žďárské vrchy*. Fond Vysočiny, 2002.

Seznam grafů

Graf č. 1: Návštěvnost TIC Hlinsko v letech 2005 – 2007 za jednotlivé měsíce	51
Graf č. 2: Návštěvnost TIC Hlinsko v letech 2004 - 2008	51
Graf č. 3: Návštěvnost TIC Nové Město na Moravě v letech 2005 – 2007 za jednotlivé měsíce	55
Graf č. 4: Návštěvnost TIC Nové Město na Moravě v letech 2003 – 2007.....	55
Graf č. 5: Návštěvnost TIC Žďár nad Sázavou v letech 2006 – 2007 za jednotlivé měsíce	60
Graf č. 6: Struktura návštěvníků CHKO Žďárské vrchy podle pohlaví	88
Graf č. 7: Struktura návštěvníků CHKO Žďárské vrchy podle věku	88
Graf č. 8: Nejvyšší dosažení vzdělání návštěvníků CHKO Žďárské vrchy	89
Graf č. 9: Struktura návštěvníků CHKO Žďárské vrchy podle vzdálenosti trvalého bydliště.....	89
Graf č. 10: Zda již byla uskutečněna návštěva CHKO Žďárské vrchy v minulosti	90
Graf č. 11: Počet předchozích návštěv CHKO Žďárské vrchy.....	90
Graf č. 12: Počet návštěv CHKO Žďárské vrchy	90
Graf č. 13: V jakém ročním období jsou Žďárské vrchy nejvíce navštěvovány	91
Graf č. 14: Nejčastější důvod návštěvy CHKO Žďárské vrchy.....	91
Graf č. 15: Dopravní prostředek použitý k návštěvě CHKO Žďárské vrchy	92
Graf č. 16: Povědomí o tom, že jsou Žďárské vrchy vyhlášeny Chráněnou krajinnou oblastí.....	92
Graf č. 17: Hodnocení úrovně ubytování.....	93
Graf č. 18: Hodnocení úrovně poskytovaných služeb	93
Graf č. 19: Vyzkoušení cyklostezky na území CHKO Žďárské vrchy.....	94
Graf č. 20: Vyzkoušení turistické trasy na území CHKO Žďárské vrchy	94
Graf č. 21: Vyzkoušení cyklostezek nebo turistických tras na území CHKO Žďárské vrchy	94
Graf č. 22: Hodnocení úrovně značení cyklostezek	95
Graf č. 23: Hodnocení úrovně značení turistických tras.....	95
Graf č. 24: Co se líbí návštěvníkům v CHKO Žďárské vrchy.....	96
Graf č. 25: Co se nelíbí návštěvníkům v CHKO Žďárské vrchy.....	96
Graf č. 26: Co by se dalo podle návštěvníků zlepšit v CHKO Žďárské vrchy.....	97

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Slabé a silné stránky destinace.....	103
Tabulka č. 2: Matice závažnost / výkonnost.....	104
Tabulka č. 3: Matice příležitostí	106
Tabulka č. 4: Matice ohrožení	107
Tabulka č. 5: SWOT analýza destinace CHKO Žďárské vrchy	107

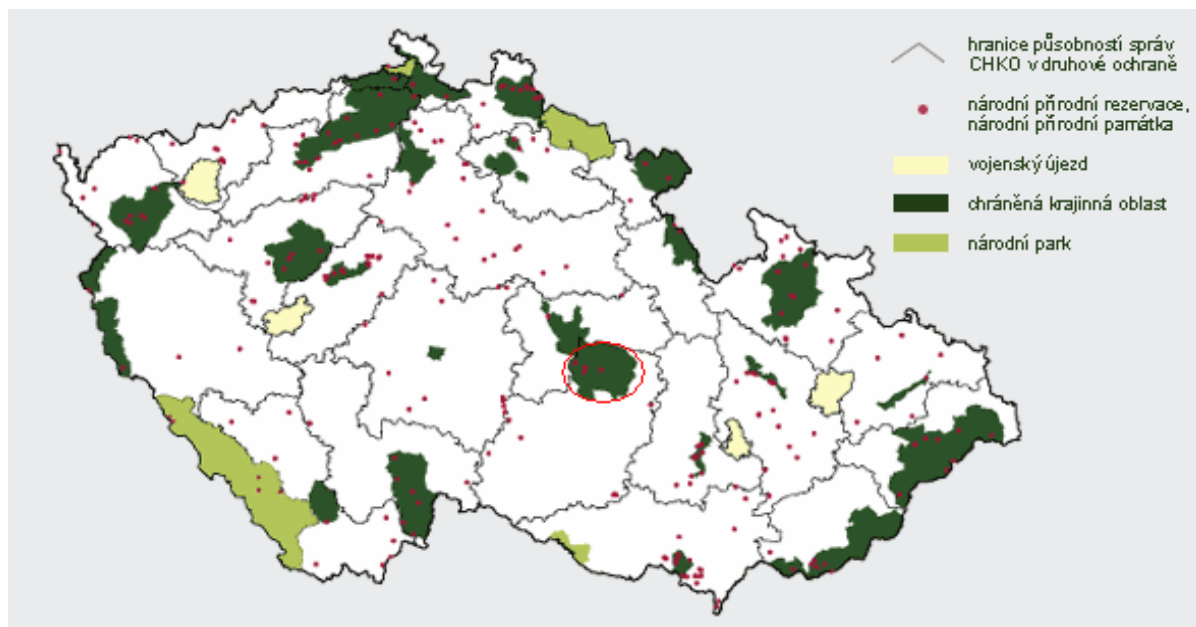
Seznam příloh

1. Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky s vyznačením CHKO Žďárské vrchy
2. Zvláště chráněná území v CHKO Žďárské vrchy
3. Přírodní atraktivity a pozoruhodnosti cestovního ruchu
4. Kulturní atraktivity v CHKO Žďárské vrchy
5. Cyklotrasy na území CHKO Žďárské vrchy
6. Horolezecké oblasti v CHKO Žďárské vrchy
7. Zimní sporty a rekreace – sjezdovky
8. Zimní sporty a rekreace – běžky

Přílohy

1. Národní parky a chráněné krajinné oblasti České republiky

s vyznačením CHKO Žďárské vrchy

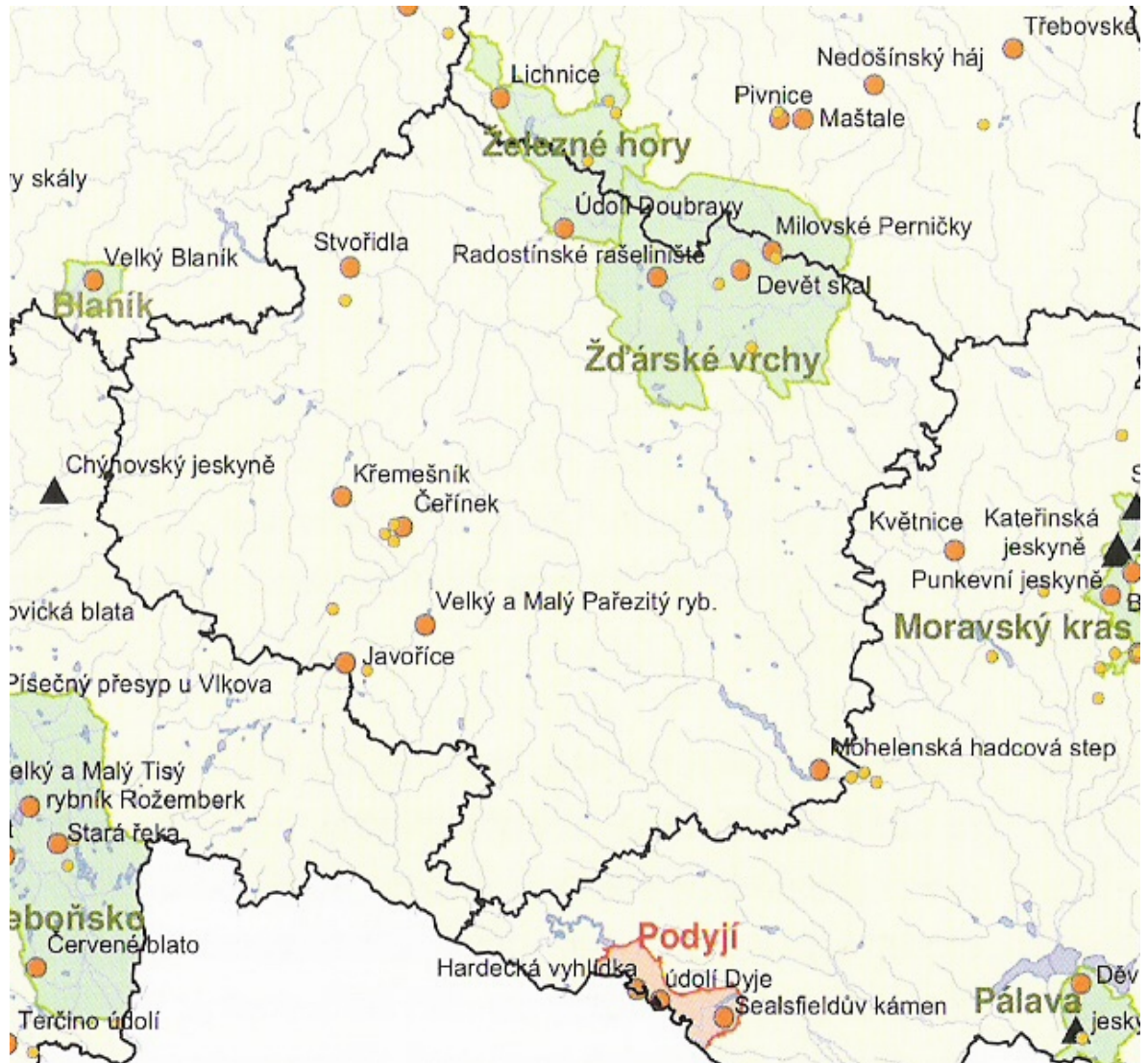
Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny

2. Zvláště chráněná území v CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: Správa CHKO Žďárské vrchy

3. Přírodní atraktivity a pozoruhodnosti cestovního ruchu

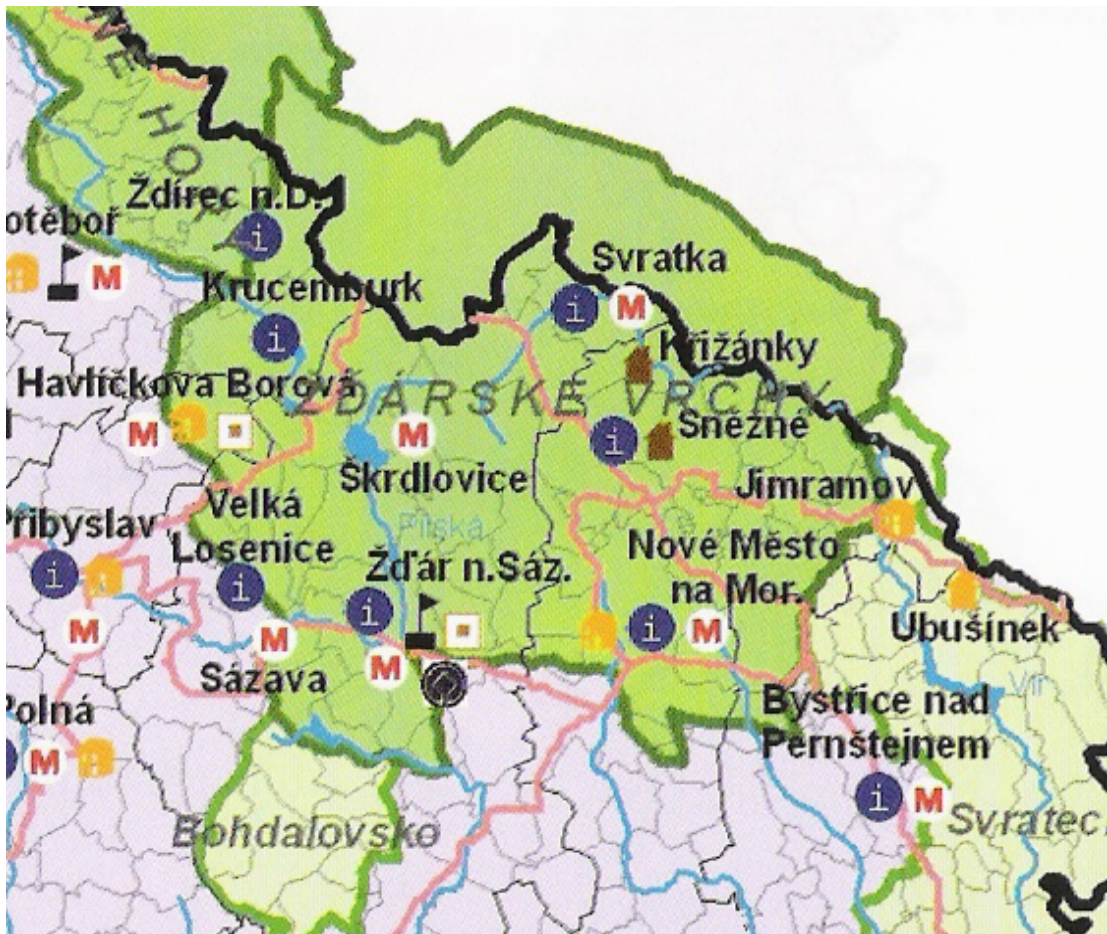

Legenda

- Podyjí národní park
- Beskydy CHKO
- skalní pískovcová města a útvary
- významné přírodní atraktivity
- ostatní přírodní atraktivity
- jeskyňe

Zdroj: Atlas cestovního ruchu

4. Kulturní atraktivity v CHKO Žďárské vrchy

- památka UNESCO
- národní kulturní památka - jiná
- hrad, zámek, klášter (přístupný veřejnosti)
- městská památková rezervace
- vesnická památková rezervace
- městská památková zóna
- vesnická památková zóna
- muzeum

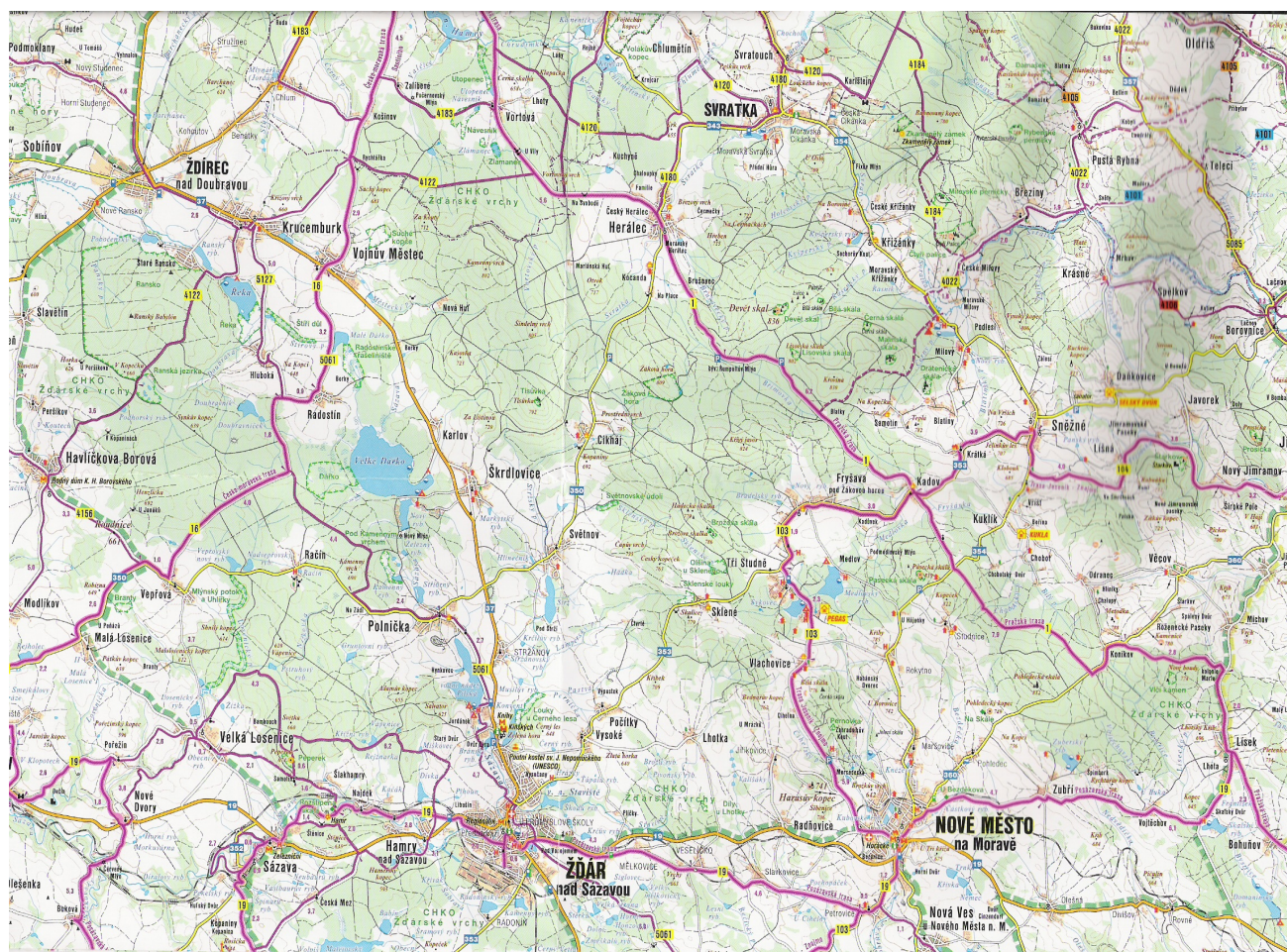
 významná cyklostezka

 turistické informační centrum

Humpolec obec významná pro cestovní ruch

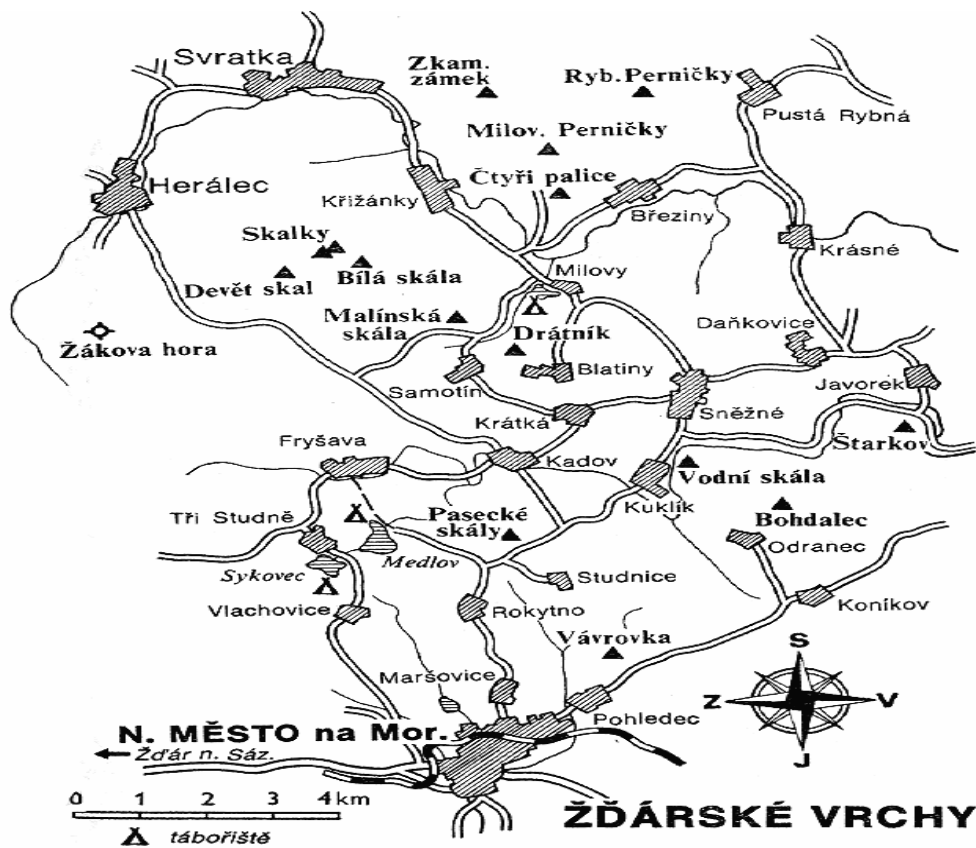
Zdroj: Kraj Vysočina

5. Cyklotrasy na území CHKO Žďárské vrchy

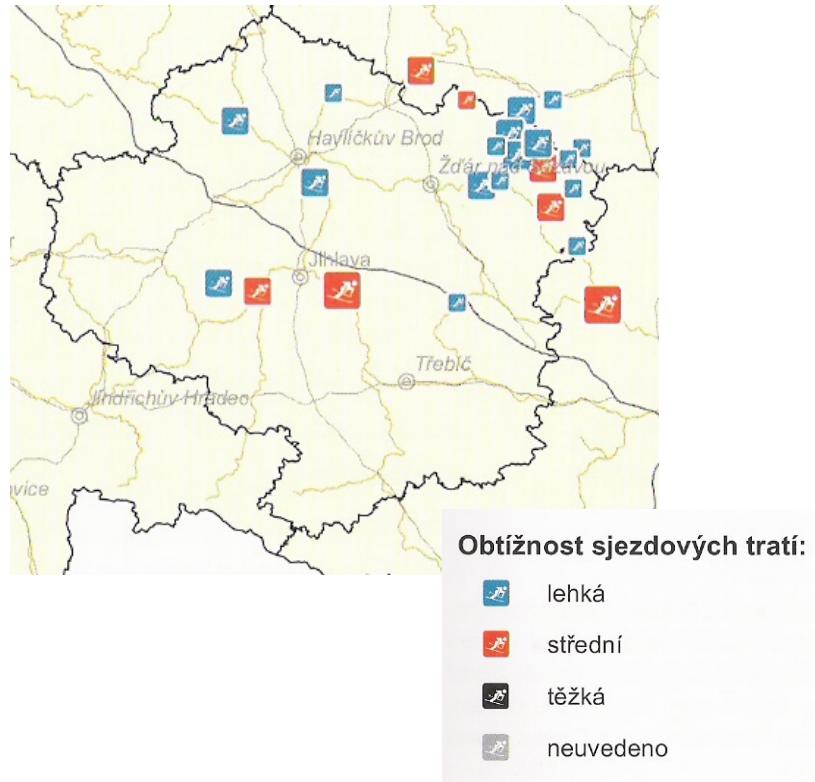
Zdroj: Cyklotrasy Novoměstsko, Žďársko

6. Horolezecké oblasti v CHKO Žďárské vrchy

Zdroj: Správa CHKO Žďárské vrchy

7. Zimní sporty a rekreace – sjezdovky

8. Zimní sporty a rekreace - běžky

Zdroj: Atlas cestovního ruchu